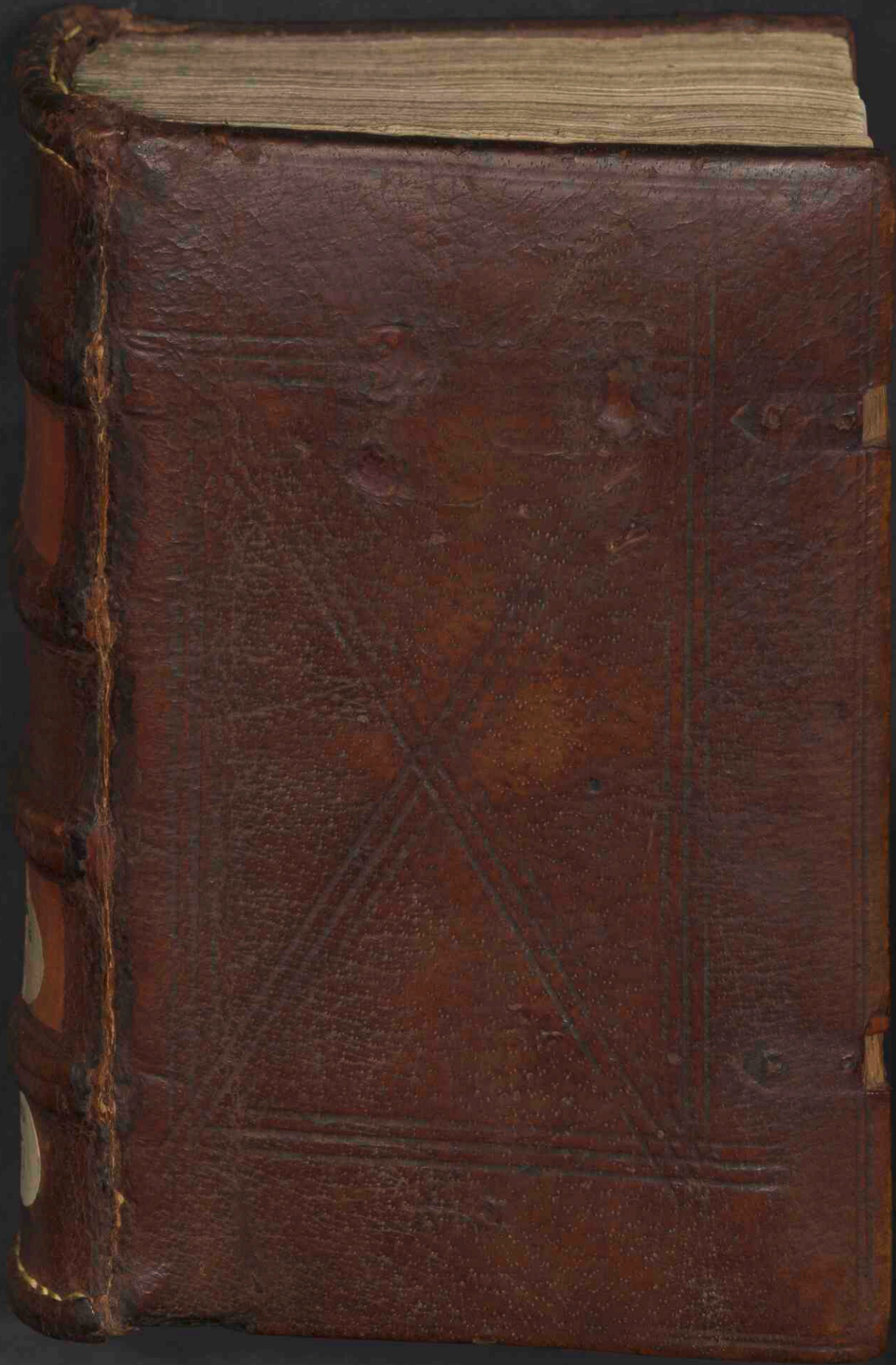

Manuale confessorum

<https://hdl.handle.net/1874/461594>

Cm

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
 - de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsede
 - de staartsede
 - het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:

<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
 - the spine
 - the head edge
 - the fore edge
 - the bottom edge
 - the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

2
Incipit tractatus de Mendicitate spūali Ve
nerabil Magistri Johānis Gerson cancella
rii parisiensis.

Incipit secretū colloquū hominis con
templatiui ad animā suā. anime ad ho
minem super paupertate et medicitate
spirituali. docēs recurrere ad deū et sā
ctos p deuotā oracōnem. pro impetrāda elemo
sina gratie et virtutū. Insuper et pro adipiscenda
scientia affectionū que pprie sapientia dicitur q̄
si sapida sciētia. Et cōtinet duas ptes. Pri
ma tractat questionēs et respōsiones diuersas
hominis ad animā. et ecōtra. Secūda cōtinet o
racōnes et meditacōes diuersas. quas format
anima sub forma pauperis mendicantis et que
rentis panem.

homo O mea paup. mea infirma. mea pa
ralitica. mea misēabilis anima. que nichil
in te aut ex te boni habes. si nec tuo labore va
les cōparare. audi queso meum cōsiliū. discē
mendicādi officiū. Fiar tibi questus medici
tatis. ordinarius vite sustentāde prouētus. An
fame siti. algore interies. Viciosa profecto mē
tū foret hec verecūdia vlt segnicies.

anima O homo hospes quidē meus qui mecum
de patria tue prime cōdiciōis eicctus es. et detrusus

Rariora

F. qu.

174

Cm

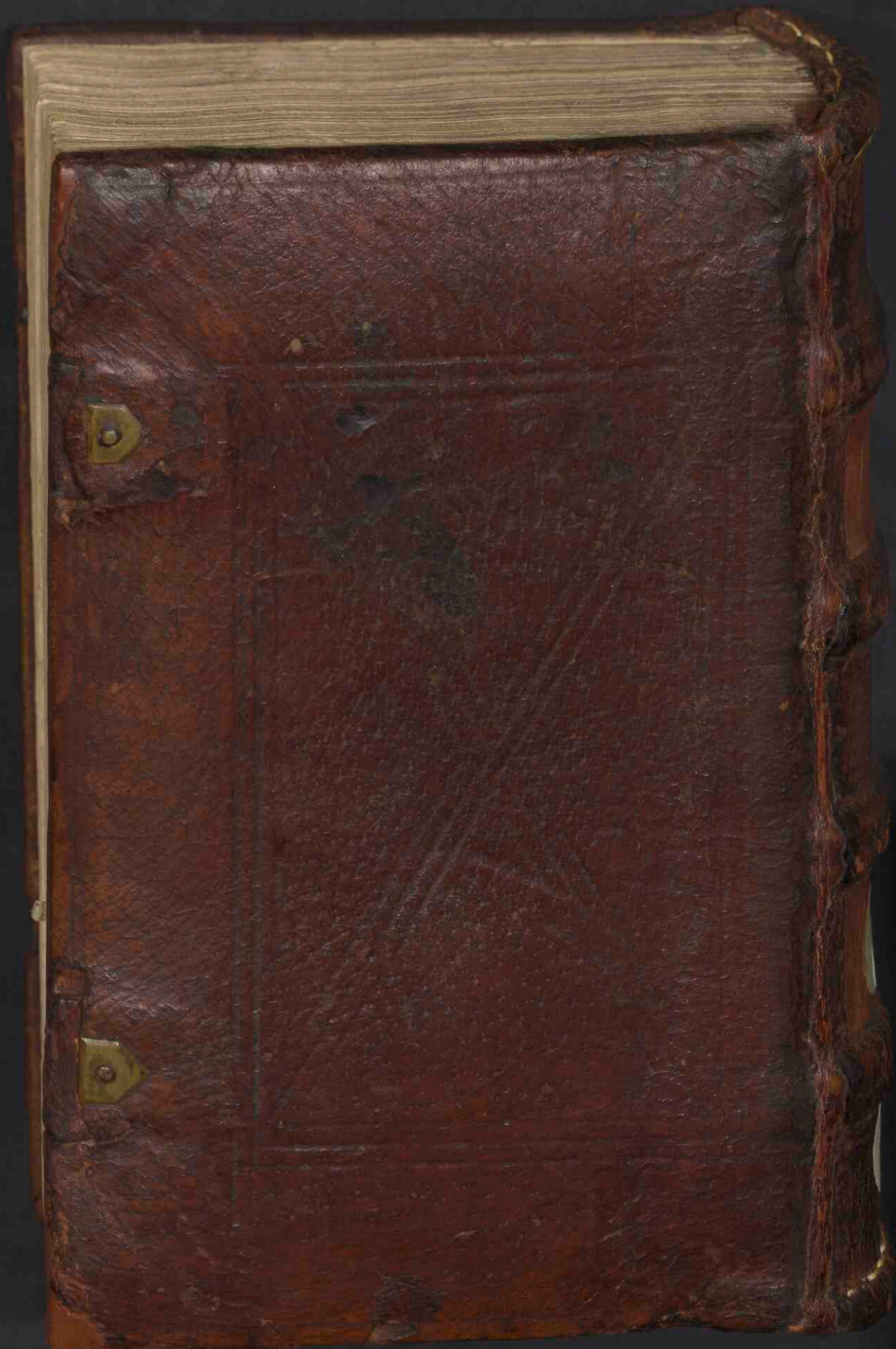
cm

Cm

Cm

Miscellanea Theologica

Quarto n°. 174.

426. **Johannes Nider**, Manuale confessorum. [Acc. eiusdem] dis-
positorium moriendi. [Keulen, Ulr. Zell c. 1470]. 4° min.

F. 4°, 1741

Type 1b. — HC* 11835 + *11828. — BMC I p. 185. — C II 4424. — Holtrop
II 81. — MMW II 383. — Pr. 846. — VK 850.

Samengeb. met nr. 395 en 624. — In den catalogus van 1608.

395. **Johannes Gerson** (Jean Charlier), Tractatus de mendicitate
spirituali. [Sequuntur] diversae orationes et meditationes
animae devotae circa orationem dominicam. [Keulen, Ulr.
Zell c. 1470]. 4° min.

F. 4°, 1742

Type 1b. — H* 7675. — BMC I p. 187. — Holtrop II 55. — MMW II 389. —
Peddie II p. 286. — Pr. 855. — VK 494.

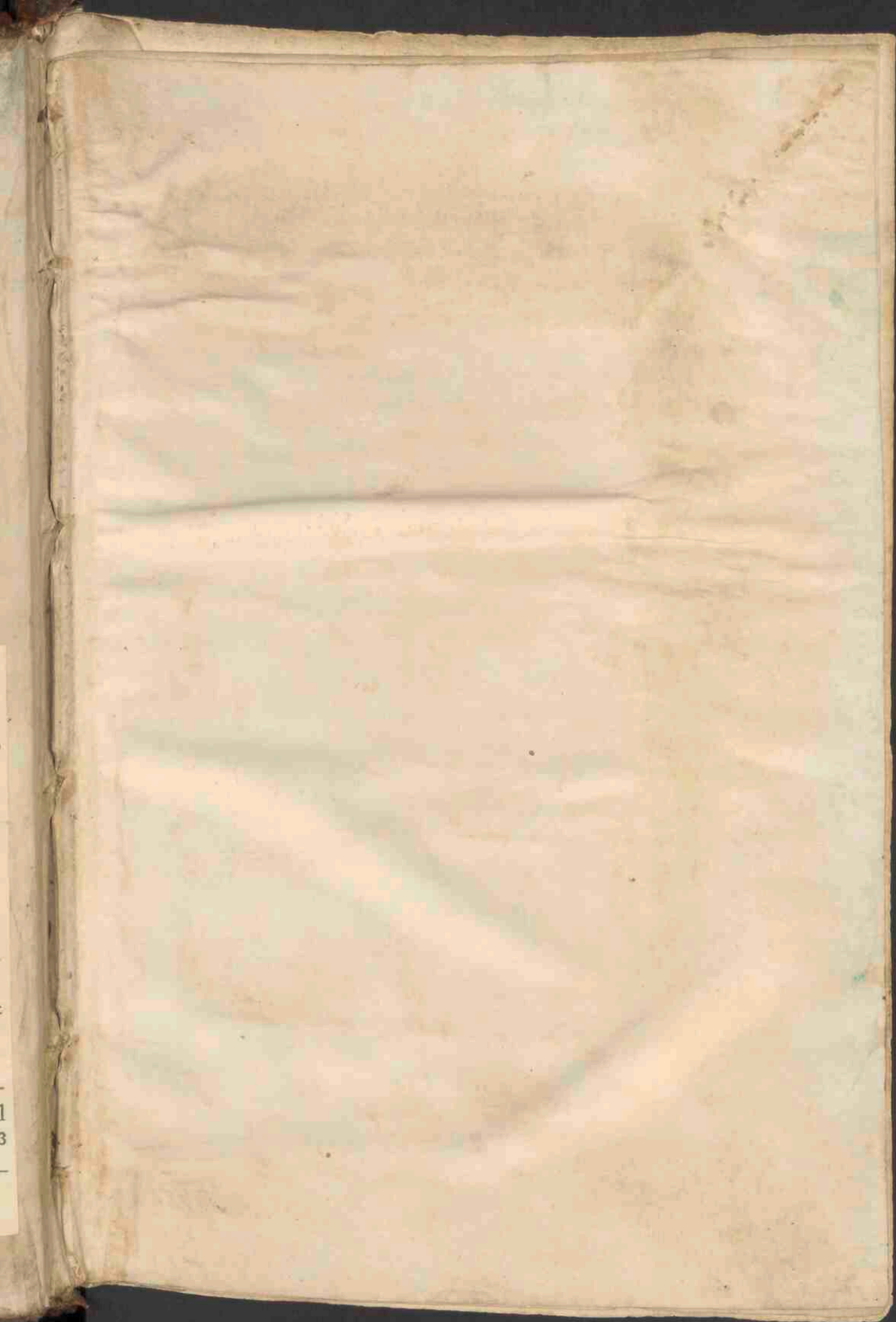
Op het 3e schutbl.: „Pertinet regularibus in traiecto”. — Samengeb. met
nr. 426 en 624.

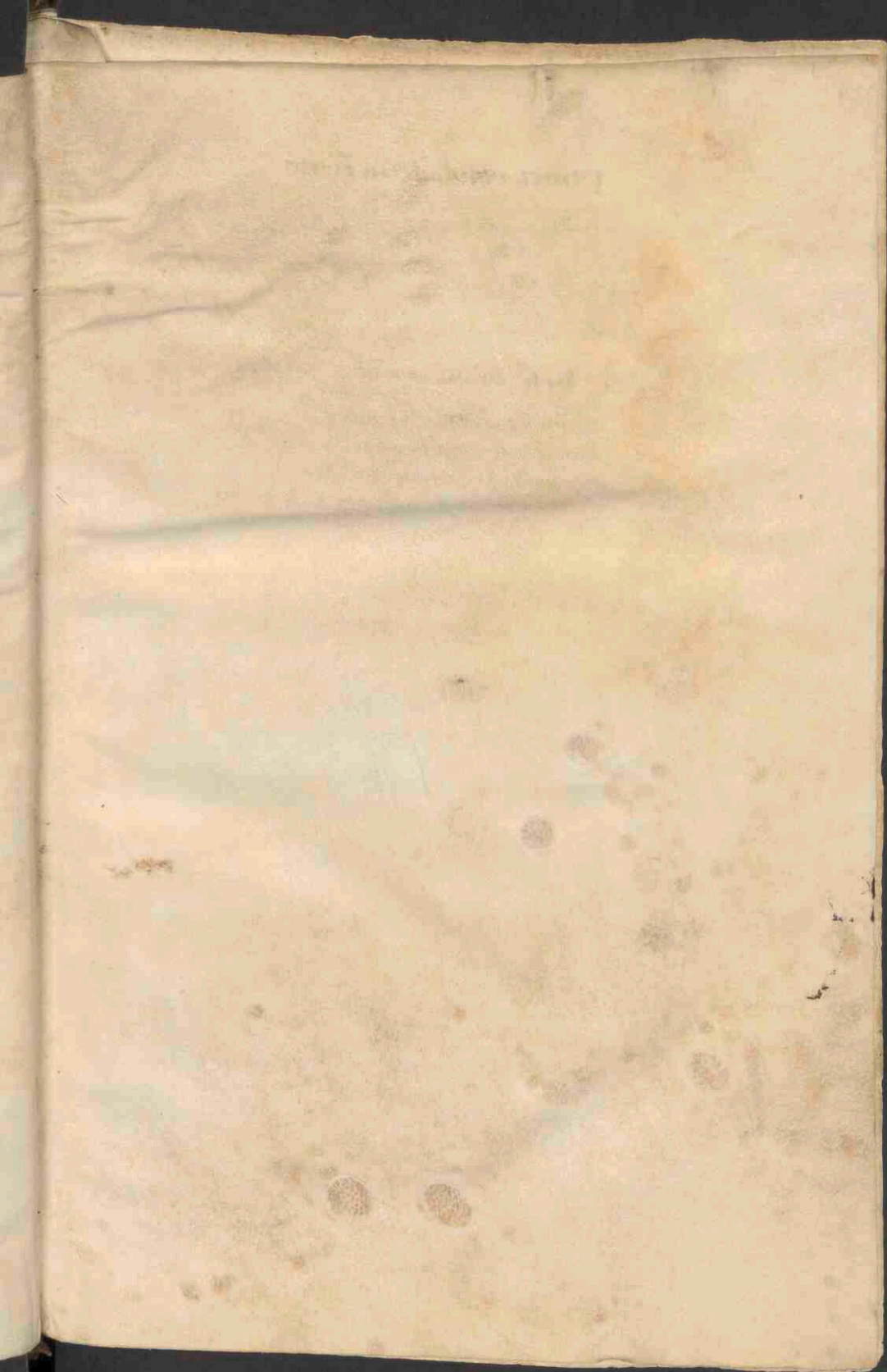
624. **Pius II** (Enea Silvio de' Piccolomini), Tractatulus ad regem Bo-
hemiae Ladislaum de puerorum educatione. [Keulen, Ulr. Zell
c. 1470]. 4° min.

F. 4°, 1743

Type 1. — H* 205. — BMC I p. 191. — Holtrop II 91. — MMW II 411. —
Peddie I p. 7. — Pell. 140. — Pr. 859. — VK 969.

Samengeb. met nr. 395 en 426. — In den catalogus van 1608.

ptinet regulab⁹ in trecto

In h^o voluē q^uinē

anuale cōfessor Jo. myer

+ Eiusdē dispositioⁿu morēdi

Gerson de mediocrite spūali

+ Eiusdē filii ad ladi⁹stau regē bohemie

~~N 11 Ba~~

n°. 122. cc.

Incipit Manuale confessorum. Venerabilis
magistri Johannis **P**ider sacre theologie pro
fessoris ordinis predicatorum.

Quoniam iuxta beati Gregorij. i suo pa
storali sententiā. Regimen aiarum est
ars artium. Idcirco pro opendiosa do
ctrina confessoribus quorū interest egē
animas plurimū necēaria. Hoc manuale totū nō
meis collegi ex dictis. Sed ex doctorū tam **J**ure
dīno q̄ humano peritissimis coacervauī senten
tijs reliquēs allegacōnes nonnūq̄ varias ut le
gendi fastidium tollerē. **P**lacuitq; illud i par
tes tres distinguē. **P**rima erit de necessarijs cō
fessionem sacramentalē p̄cedentibus. **S**ecda de ne
cessarijs cōfessioēz cōiutantibz. **T**ercia de necessa
rijs ipsam cōfessionem sequentibus. **P**rima ps
cōtinet sex capitula de cōfessioēz p̄cedere dñtibz.
Primū Capitulum de necessaria sciā confessor
de casibus ep̄o ēseruatis tam a iure q̄ a gñali cō
suetudine. Quō peccet qui inscius audit confessi
ones dormitās vel obaudiēs. Similit̄ quomodo
peccet in audientia cōfessionū. De dñia excōica
cōmis a **J**ure lata et ab homine.
Scdm Capitulū de casibus excōicaōis tangē
tibus fidem principaliter.
Tercium Capitulum de casibus excōicaōis

romanā curiā a papā principaliter discernētibz.
¶ Quartū Ca. de casibus clerū a emunitatē ecclē
siasticā tangētibz.

¶ 7. Capitulum de casibz tāgētibz pncipaliter re
ligiosos a eligiosas.

¶ 6. Capitulum de casibus tangentibus pene
omnem statum a specialiter seculares.

¶ Scda ps cōtin. A. capi. de cōfessioēz cōitātibz

¶ Primū Quō cōfessor seipm disponē dz ad eū q
sibi cōfitebitur Et dantur de super. 12. regule.

¶ 2. Ca. Que cōfessor gñaliter a cōfiteute qre ha
bet a sūt. A. a quō fm eadem eū informare.

¶ 3. Ca. Quō cōfessor qre a rimari habeat spe
cialiter super reperiendis peccatīs luxurie quia il
lud spālem difficultatem habet.

¶ 4. Ca. Quō cōfessor in fine cōfessionis ante ab
solucōnem confitentem corrigē dz informāe. Et
an attrit⁹ sit l' cōtrit⁹ probare.

¶ 5. Ca. Quō pnia sit inuēgēda Et q̄lit cōitēcēdi
uū ēmedia sint dāda. atq; de celādo cōfessionem.

¶ 6. Ca. q̄ for vti dz i absoluēdo a pccis a mōi
exēcōe. a maiori a ab alijs censuris. Juris.

¶ 7. Ca. quō cōf. infirmū vñl' iter moituz mo
nē a expēdiē dz Et quō celat dz cōfessio a ei⁹ circū

¶ 8. ps cōtin. de cōf. sequētibz. 12. ca. **¶** Statie

¶ Primum de causa Quare oportz restituere. Et
q̄ in quinq; casibz non oportz restituē tpalia.

Secūm Capitulū Quis restituere tenetur Et de
claratur versus de. 9. ad hoc obligatis videlicet.
Iussio cōsiliū cōsensu pal. re. pē.

Tercium Capitulū Qui teneant ad restitutio
nem in spāli presertim quo ad raptōres Spolia
tores in fructibus dāpnificātes In bello & guer
ra dampnificantes in beneficijs & similibus.

Quartum Capitulū Quā statim aliquis esti
tuere teneatur Et q̄ in .v. casibus potest differri
restitutio faciēda.

Quintū Capitulum Cui sit restituendū de alea
toribus de symoniace obtentis Et q̄ in octo cas
ibus nō op̄ rē restituere ei a quo recepta fuit.

Sextū Capitulum Quis sit modus & q̄ forma
restituendi Et quomodo vagata restitutō sit fa
ciēda Et qui sūt qui nō satisfaciūt in hoc.

Septimū Capitulum Per quē fieri debeat esti
tutō & q̄ non oportet fieri auctoritate Ep̄i ac in siē
gnae regula datur restituendi.

Octauū Capitulum incipit tractare de restituti
one fame & honoris. Quā malum sit detrahēre
differētie sex detrahendi Et questionēs pluēs de
offendētibz primū. Quō recōciliacō sit faciēda

Nonū Capitulum An lesus teneat petē veniā
aliquando a ledente. Cur lesus debz recōciliari
An lesus teneat dimitte offensaz. Que sit ista di
missio de signis amicitie oñdendis & similibus

C. 10. Ca. Quā formā suare d; in restituendo quī
lesit proximū an ad oēs satisfactōnes. An possit
prielat⁹ remittē miuriam illatā subdito suo ac

C. 11. Ca. Quātum famam quis teneat restituere
Et ponūtur. 7. mōi quib⁹ ledi pōt p^rimus i fama
Et quomodo in quolib³ oport³ fieri restitutōnem.

C. 12. capi. Quā restitutō fame sit faciēda. Et q^{uod} ita
sim an ante accessum ad offerendum.

C. 13. capi. Quomō restitutō fieri deb³ circa lesioēs
corpis humani. Qd lesio fieri pōt in corpe huāno
quintupliciter. Et quō de qualib³ fieri d; restitutō

C. 14. capi. quō fieri deb³ restitutō circa lesionē
virtutum et bonoz anime. De reuocantibus ab
introitu religio mis. De scandalis anibus. De se
ducente virginibus et similibus.

Capitulum primum

Dico intellectu intellectu igitur dicendū
notat dñs Albertus sup. 2. di. 14. q^{uod} qdam
sunt de bene esse odicōnes confessoris po
tius q^{uod} de necesse esse eiusdem. videlicet contente
in hñs verbis. Sit cōfessor dulcis. affabilis atq;
suavis. Prudēs discretus mitis pius atque beni
gnus. Sed vix vnq^{uod} tal^{is} inueniatur. quī oīa hec in
se habeat. **S**unt autem differentiē tres de es
se confessoris sine quibus sine peccato esse nō po
test sc; discernē audita. Extrahē occulta. et me
dicare salubriter inuenta. **D**iscernere audita.

fit p sciam discernēdi inter leprā et lepram. Ex
tractio aut occultorum fit p discretuā inquisitionē
Et medicatio in ventorum vulnerū fit p discretā
penitentie siue satisfactōis in iunctōnem. **D**icen
dum igitur q sacerdos non teneet scire discernē
nisi in cōi. scilicet q sint capitalia et q mortalia oia
et q venialia ex genē. et hoc leue valde est. **D**ubi
tatio enim q contingit inter sapiētes. vtrum veni
ale aliqūd sit mortale. cōtingit ex delcāōne mo
rosa adueniente vel ex cōtemptu vel hmoi et nō
ex genē actus. **S**ciens ergo illa q dicta sunt suffi
ciens est. et reputat. p tps hui⁹ necessitate ad
cōfessiones audiendas. **S**ed bñ puto q hec nesci
ens. peccat mortalit̃ audiendo. **E**t cum institues
peccat adhuc plus q ipse. **E**t pmittens institutū
ministrare mōlter peccat. si sua interest tales p
hibere. **h**ec **Alb.** **A**ddūt aut alij rōnabiliter q cō
fessor teneet ita discretus esse vt difficilia sciat el
se difficilia. nec procedendū in eis sine supiorum
cōsilio vel auctoritate canonum. **E**x quibus pa
t; q cōfessor teneet multa in pfculari scire aut du
bia in vestigare videlicet casus ēseruatos epō et su
pioribus. **C**ensuras ecclasticas pserim excoicati
onis maioris. de quibus diceet statim in sequenti
c. **E**t pecōz quorūdam denūcias **E**t impedimēta
mōimonij q repies in nostro tractatu de lepr̃ mo
rali. **S**ed queris **Q**ui et qd sūt casus epō ēseruati

Rūdet benedictus. xi. in decretali inter cūctas q
 .2. de iure cōiet. 7. de consuetudine approbata. pri
 mus est pccm clerici. ppter qd incurrisset irregu
 laritatem. hoc est ab irregularitate nō pōt absol
 uere. **Sed** si incurrit in pccm qd ad epī auctorita
 tē pūnet: tūc nec ab irregularitate nec a peccato
 potest absolue. **Si** aut esset irregularitas quā p
 pccm incurrisset qd peccatū non est epō reserua
 tum tūc laycū qui nō habet curare irregularita
 te a pccō potest absolue. **Scd** casus est de incen
 diarijs intellige eccāz vel locoz religiosoz. cimi
 terij aut spaciū priuilegiati ī circuitu eccie. **Tales**
 enim excoīcati sūt maiori excoīcatōne. a p episcō
 pum possunt absolui. **Sed** si denūciati a solo ppa
 possunt absolui. **Incendiarij** vero aliorum sunt
 excoīcandi. non excoīcati. **De hoc** habes infra. c.
 .2. casu. ii. **Tercius** est pccm pro quo indicenda
 eēt solēnis pnia que est imponēda ppter pccm e
 norme a publicū. qd omouit totā ciuitatē castz
 aut villā. vt hōiādiū. hōiādiū tñ volūtariū saltē
 in germaia hodie citet ex consuetudie ad ppa; diri
 git. **Qūt** excoīcat? maiori excoīcatōe. **Iō** frēs p
 sētati nō dēt absolue excoīcatos p plebanos. p
 furis a perditis. nisi de talium aut supioris licen
 tia speciali. **Porro** de consuetudine approbata sunt
 quinq;. **Primus** est de homicidio volūtario. qd
 hodie ad papā de ofug. dirigit. **Scd** de falsarijs

quia falsificantes lras domini pape sunt excoica
ti. p papā absoluendi ut infra. c. 3. casu. 8. Et. c. 6.
casu. 21. De falsificantib9 monetā in francia quā
sunt excoicati ut infra capitulo sexto casu. 21. Ali
bi vero falsificātes monetā et publica instrumē
ta ab epō absoluūtur. Idē de falsificātib9 lras ca
pli aut aliorum quolibz supiorū cūtra papam et
monetarū. maxime qñ est publicū. Tercius est
de violatorib9 eccliaſtice libertatis seu emunitatis
Violare aut ecclie emunitatē est facere cōtra ei9
libertatem vt quā in ecclia aliquid facit videlicet ra
piendo vel simile. Et talis est excoicatus Similitē
si quis p violentiam multa mala committēt in ec
clesia diruendo altare. vel frangendo crucē aut
enormiter tractando eucharistiā vel similia. est de
Iure excoicatus vt infra. c. 2. casu. ii. Quartus est
de violatoribus eccliarum et cimiteriorū. Et dñt
violare ecclā et violare ecclie emunitatē. Nam vi
olare ecclie emunitatē immediate descriptū est. S;
violare ecclā est ipā frangere vel intendē et tal
est excoicatus vt infra. c. 2. in casibz multis. Qu
tus est de sortilegis et diuinatorib9. maxime. cum
sacramentis et sacris. aut per aliquā pacta cū de
monibus aut etiā p aliquā artem suspectā. aut
ab ecclia phibitā. puta nigromanciā vel h9mōi
opantibus. pāpue qñ est manifestū. Et videtur
qbusdā q pñtati frēs et curati de alijs sortilegis

leuibus et muliercularū varijs et vanis obseruā
cijs pnt absoluere. **De hñs vide. c. 6. casu. 21. p**
ter predictos tñ casus adhuc quilibz epus pōt
in sua dioceſi ſue auctoritati eſeruaē casus certos
vñ cōfeſſor oīo ſcire d; tales. et p oñs ſtatuta p
uicīalia ſynodalia et oſuetudines de talibz. **Prete**
rea null⁹ curat⁹ aut frater pñratus inqñtū talis
habz in iuramētis aut votis diſpēſare. nec ſuper
irregularitatibz. ſimiliter nec ab interdīto absol
uē nec vota omutare vel in eis dē diſpensare. ſic;
ſm quosdā. ymmo ut ex pcedētibz videatur pa
tere a trāſgreſſioē votoz poſteſt abſoluē. niſi ſit
caſus reſeruat⁹ ſpāliter. **Querit** hic quātū peccz
quī abſoluit aliquem a peccō a quo non poſteſt
de iure. **Reſ. Rich. i. 2. di. 18. Sic** abſoluēs. aut hoc
facit ex ignorantia iuris. **Aut** ſciens ius hoc fa
cit. videlicet ſciens quo hoc ſibi facere non lic;
Si ſecundo modo et hoc facit ex deliberatione
mortaliter peccat. quia ſcienter et ex delibera
tione conceſſa ſibi abutitur poteſtate in preiudiciū
anime illi⁹ quē ſic abſoluit. **Et** dat illi intelligere
q abſolutus eſt. in quo eū i errorem inducit. vñ
ſuper abſoluentem cadit illa maledictio deutro.
viceſimo ſepimo. **Maledictus** quī errare facit
ecum in itinere. **Si** autem hoc facit ex igno. ātia
iuris affectata. adhuc mortaliter peccat. **Si** vero
ex ignorantia craſſa. adhuc mortaliter peccat

q̄ ad officiū cōfessoris p̄t̄; talia sciē aut sup̄ior̄ ā
cōsiliū querere. que si nesciat cōfessor. meretur
maledictionem filiorum hely. de quibus p̄m̄i reḡ
a dicitur q̄ erant filij belial nescientes dñm neq̄
officiū sacerdotum ad populū. **S**z nunquid excu
satur absolutus. **R**espond; idem. de sic absoluēte
et etiā sic absoluto. tali absolutiōi innitenti
nisi per ignorantiam inuincibilem. seu pbabilem
excusetur. sicut layci viter esse videntur. dici pōt
de illud math. 27. **S**i cecus ceco ducatū prest; ābo
in foueam cadūt. **N**ec ille p ignorantia excusatur
qui magis est sollicitus querē cōsiliū p̄ empco
ne vni⁹ equi vel vni⁹ bone robe q̄ p anime sue
salute. **D**e peccator̄ igitur differētijs norandū
q̄ q̄uis ad vnguem oēs scribi non possint. **N**am
delicta quis intelligit de⁹ apt p̄ph̄a. labore tamē
cōfessor ut sciat quātum pōt omnia peccator̄ ge
nera a species pro posse ut medicus peritissimns
spūalium egritudinum. **I**tem qualiter hoīes di
uersorum generum a statuū peccare solent. **P**re
terea sciat quedā que etiā doctores p̄pter vere
cundiā non tradunt scriptoten⁹ p̄pter euitādū
scandalum alioquin quō poterit interrogare de
vulneribus et ea medicare. **C**irca peccata vero
carnis inuestiganda. specialiter diligentia adhi
beat. ut de cauerna cōscientie vermes aie queat
educē. **A**lias peccator p̄ditabit verecundia. aut

ignorantia. et confessor cui p[ro]pus dedit p[re]t[er]e serpe
tes sine nocumento tollē cū seruo nequā de talē
to credito duram redditur[us] est racōem. **Q**ue igitur
peccā sint mōlia cōia ēperies ī nostro de lepē
moralī tractatu sub cōpendio. **D**e peccōrum diffe
rentijs ī. 7. tractatibus. **D**urū aut valde est reli
gioso quī excoīcatum absoluit vbi nō pōt. q[ui] sen
tentiam excoīcatōnis incurrit ut infra. c. 7. casu
o[ct]auo. vñ de casibus vbi q[ui]s sententiā excoīcatōis
incurrit necessariū est videre. ymmo null[us] etiā
auctoritatē habens aliquem absoluēdi s[ecundu]m tho.
et Rich. potest aut deb[et] a quocūq[ue] peccō absoluē
nisi absolutio ab excoīcatōne p[re]cedat. **I**ncidit
autem quis excoīcatōem. aut a canone. aut
ab h[er]eticā laram. que iure due excoīcatōnes d[ic]unt[ur] s[ed]
simplex cōfessor curat[ur] ē p[ro]ut[ur]at[ur]. **N**eutra absol
uē potest sine sp[irit]uali cōm[un]ione nisi ī articulo mor
tis. **E**st aut snia ab homine lata que a iudice ē
prelato particulariter fertur. **V**t dum nomina
tīm aliquis a tali excoīcatur pro cōtumaciā vel
pro debitis. vel pro furto. vt is qui tale factum.
furtum vel huiusmodi cōm[un]isit sit excoīcatus. **E**t
a tali excoīcatione scilicet hominis nullus potest
regulariter absoluē nisi quī excoīcauit p[ro] satisfac
tōe. exceptis paucis casib[us]. **S**ed excoīcatō iuris ē q[ui] a
Iure fert[ur] generalit[er] cū sc[ilicet] aliq[ui]d statutū ē g[en]erale.
vt q[ui]cūq[ue] hoc vel hoc fecerit. si ip[s]o facto excoīcat[ur].

Et a tali pñt absolueret episcopus ordinarius se
 vel supior qui ex pñilegijs aut officio hoc habet
 nisi esset casus pape reseruatus. **S**ed quid de cōfessōe
 qui absoluit vbi non potuit secularē aut ex igno
 rantia. aut ex verecundia. festinacōne. vel hmoi
 a cōfessor expetit postea se errasse. nūquid tenet
 hoc seculari dicē. **R**espondetur fm omnes q se
 cularis excusat est. et coram deo absolutus intēi
 q nescit. s cōfessor non. Quid ergo faciēt. Conu
 li de hoc cū multis notabilibus doctōibus theolo
 gie in cōsilio basilienfi. Quidam dixerūt q debet
 auctoritatem a supiori impetrare. et si sine magno
 scandalo fieri pōt. vcaē non absolutum a sibi di
 cere. ac eum absolue preauditum in cōfessione. et
 si magnum scādalu trahatur absentem absoluat
 si ab vltima cōfessione spatur esse in grā adhuc
 Aut ut alijs placuit si magnū vel nōbile timetur
 scandalū summo sacerdoti deo cōmittat. pñam
 solam odignam sacerdos pro negligētia agens
 pferim quando multitudo sic est neglecta. et mul
 ti eorū multum distant a loco vbi residet cōfessor
Quid etiam sentiēdum est de aliquo qui cōfiteatur
 a cōfessor eum non intelligit. aut ex dormicōne vl
 ex impia lingua. aut distracōne nimia vel ex si
 mili cā. **R**espondet Joh. de bartenbēg. antiquus
 doctor in qdli. suis. Sacramentalis absolutio pre
 erigit cōfessionē. Confessio vero omnis importat

reuelacōnem. que non potest eē sine telacōe vni
us et pceptōne alterius. Cum ergo alterz istoz
scilic; pceptō sacerdotis deficiat in pfecto casuz
credo de illo pccō nō esse cōfessionē a p cōis nec in
pendi absolucōnem. hec ille. S; istud videtur de
bere intelligi vbi obaudita sunt pccā grauiā q̄
de nēcitate salutis sūt cōfēda nō de alijs q̄ cadūt
sub cōsilio a vbi talia modica raro obaudiuntur
ab eo qui alias nōcīt psonā. **C. 2. Capitu.**

Hōndendū igitur in q̄bz casib; q̄s snia; ex
cōicacōis incīdat ipō iure. **Primo** ponendū
casus tāgentes pncīpaliter fidē. **Secdo** tā
gētes pncīpalitē papā a ecclīaz cōnā. **Tercio** tā
gētes de; pncīpalitē a emuitatem ecclīasticam
Quarto tāgētes eligiosos pncīpalitē. **Quinto** tan
gētes oēs a p̄sertim seculares. **De** fide a sacra
scriptura ē. **Prim⁹** de hereticis cōtines. 7. casus p
ticulares. **prim⁹** ē cū q̄s incīdit in hēsim iā dam
pnatā. ut arriani a filēs. vel cum nouā fingit. de
hēticis. c. **Excōicacō;** a. c. ad abolendū. **Qd** intelli
gendum est fm̄ pe. de pa. in. 2. di. 18. si in aliquo
adu exteiori suum delictū manifestauerit. **Alias**
p solo adu inteciori. quo tñ solo homo ē pfectus
hereticus nō incurrit. **Secd⁹** casus ē cū q̄s est cre
dēs hēticōz. a qui h; fidē hereticōz implicatā non
explicatā. reputans eos bonos a habē bonā fidē
Un enim dicuntur credentes hēticōz di. pe. pa.

Tercius Qui defendit hereticos seu defensor ē
hereticorum. verbo scilicet aut facto. Quartus q̄ ē
fautor hereticorū. Dicuntur autem fautores tripli
citer. Vno modo sola obmissione. sicut illi qui pu
blica ptate fingeretur. eo ipso fauēt hereticis. q̄
nō fauent inquisitoribus. consilio et auxilio cō
illos. Priuate vero psone. q̄ nolunt indicare si
celant. Alia fautoria est verbi excusando. sic di
cendo. Isti homines nō sunt tales quales dicun
tur et hmoi. p̄ q̄ simplices inducunt ad amorem
iporum et odium inquisitorū. Tercia fautoria ē
facti. si quis alimoiā mittat vel liberet et hmoi
Quintus est qui est receptor hereticorum. q̄ scz
vel semel recipiūt. premissi omnes excoīcati sunt
p. c. vbi supra. Et quia in multis alijs casib⁹ q̄s i
heresim incādit. presertim in duobus nouis deter
minatis. Idcirco de eisdē sicut de alijs iudicandū
est. Vnus ponitur i de. de sūma trinitate. c. vno
p̄. porro videlicet q̄ p̄maciter assererz. q̄ aia rōna
lis nō sit forma corpis humani. iudicat hereticus
Alius ponit ibidem de vsu. ex grādi in fine contē
eum qui p̄maciter assererz vsuras recipere non
esse p̄c̄m. quā etiam iudicat hereticus. p̄mmo in
ambob⁹ excoīcatio incurrit a in fautoibus q̄c vt
in precedentibus. **S**cđ⁹ casus principalis ē de
sepeliētib⁹ hereticos vel eorū fautores. de q̄b⁹
de hereticis. c. quicunq; li. 6. **I**ncludens etiam. r.

particulares articulos. **N**ā sic ibidē dicitur. Quicunq;
 q; hereticos credētes. receptores. defensores. vel
 fautores eorū scienter presumpserint et de iusticie
 tradē sepulturez vsq; ad satisfactōnem ydoneaz
 excoicationi se nouerint subiacē. nec absoluōis
 bñficiū mēantur nisi p̄prijs manib; publice ex
 tumulēt. et p̄iciant h̄mōi corpa dāpnatorū. et lo
 cus ille ppetua careat sepultura. **T**ercius p̄n
 cipalis ponitur de h̄eticis ut inquisitiōis li. 6. ex
 sunt. 9. **P**rim⁹ est cōtra vniuersos seculi p̄fates
 et dños t̄pales ac prouinciarum t̄rarū ciuitatū
 aliorūq; locorum rectores. quibuscūq; dignitatē
 bus vel officijs vel nominib; cōseant. et eorū dē
 ballmos seu officiales. qui diocesanis ep̄is vel in
 quisiitoribus heretice prauitatis nō paruerint in
 hereticorū. credentium. excoicatorū. fautorū et defen
 sorū eorum inuestigacōne captione ac custodia
 diligenti cum ab eis fuerint requisiti. **S**ecundus
 si prefatas p̄sonas pestiferas i potestate vel car
 cerē ep̄orū seu inquisitoris vel ad locum de quo
 ipsi mandauerint vel aliquis ex eisdem infra eo
 rundem dominorum potestatum vel rectorum dī
 strictum non duxerint vel duci fecerint sine mo
 ra post q̄ fuerint requisiti. **T**ercius si de heresi a
 dyo. ep̄o l̄ inquisitore seu inq̄sitorib; dēpnatos pre
 fatus dñi t̄pales siue r̄cores siue officiales eorū sibi
 elatos statim nō exeperit et immediate ad aduersariōs

debita nō puniuerint. **Quartus** contra eosdē do-
minos et p̄tates rēores eorumq; officiales si de
crimine heresis cum mere. sit eccl̄asticum. cogno-
uerint vel indicauerint. **Quintus** Si captos pro
eodem crimine absq; d̄cōrum ep̄orum seu in. quī
sitorū aut saltem alteri⁹ eorūdem licentiā v̄l mā-
dato a carcere liberauerit. **Sextus** Si executōnez
p̄ h̄mōi crimine sibi a dyochesano seu inquisito-
rib⁹ vel inquisitore iniunctā p̄mpte put spectat
ad suū officium nō ad impluerit. **Septim⁹** si di-
ocesani aut inquisitorū iudiciū sententiā seu p̄-
cessum dirē v̄l indirē impedierit. **Octau⁹** si pre-
fato fidei negocio diocesis ep̄o vel inquisitorib⁹
incumbenti se opponē presumpserit vel ipsum ali-
quatenus impedire. **Nonus** cōtra illos qui scien-
ter dederint auxilium cōsiliū vel fauorem. p̄d̄cā
enim omnes ipso iure sunt ex cōicati. **Decim⁹** est
fm̄ summā summatarum ponitur ibidem. c. statu-
ta li. 6. videlicet. Quicūq; post inhibitiōnem sibi fa-
ctam preter licentiā inquisitoris seu ordinarij pa-
tescerit depositions testimoniū p̄d̄cōz sup̄ here-
tica p̄uitate nisi imminet piculum publicacōis.
¶ Quartus p̄ncipalis est etiā de inquisitoribus a
eorum officio in de. de hereticis. c. i. continens. 7.
casus et sunt omnes pape reseruati vbi sic dicit̄
de inquisitiōis officio a inquisitorib⁹. Qd si odiū
gratia vel amoris lucri aut commodi temporalis

obtentu cōtra iusticiā ⁊ conscientiam suam inquisi-
tores videlicet vel eorū substituti obmiserint contē-
quēquā pcedere vbi fuerit pcedum super hui⁹
modi prauitate. **E**cce vnū casum. aut obtentu eo-
dem prauitatem eandem. **E**cce scdm. vel ipedimen-
tū officij sui alicui imponendo eū sup hoc quoquō
psumpserit vexare. **E**cce terciū **E**p⁹ aut sup ior
suspensionis ab officio p trēmum. alij vero exco-
municacōis sniam eo ipō incurrāt di. tñ **Jo. an.**
sup verbo **O**btentu **V**bi ergo nō p alterz predcō-
rum s forte timorē vel ppter vitādum scandalum
hoc obmittēt nō est locus pene. **C. 1.** principalis
pōitur ibid. c. 2. ⁊ est duplex. **prim⁹** cōtra inquisi-
tores q̄ pretextu officij inq̄sicōis quib⁹uis mod⁹
illicitis ab aliquibus pecuniā extorquēt. **S**cđus
otra eos dē q̄ sciēt attrēpant ecclāz bona ob de-
ricorū delictū pdicti occasione officij fisco etiā ec-
clesie applicat. **S**extus principalis est otra scis-
maticos. ⁊ op̄tēdit. 3. **prim⁹** q̄ facit scisma contra
ecclāz cōnam. **S**cđ⁹ otra adherētes eisdem. **S**unt
enī oēs excoīcati. **A. q. i. nouacian⁹** ex e. ti. ad sus-
citādos. **T**erci⁹ otra illos q̄ vtiūtur sciēter ordia-
cōibz ⁊ alienacōibz a scismaticis factis. cū p hoc
eis adhēre ⁊ fauē videāe ut sic intelligat illd ex
de scis. c. i. **Q**uicūq; cōtinuet ēs ec de p scismaticos
seu p laycos alienatas nec eas ecclie cōstitueit abs-
q; onē ex de scis. c. i. **C. A.** pñ ē cōn. sarra. triplex

primus qui contra xp̄m vel populū xp̄ianū sac-
racenis. arma. ferrū vel ligumina deferūt galea-
rum seu q̄scūq; subsidium cōsiliū seu auxilium
eis pretens seu cum eis mercimonia faciēs tem-
pore gwerre inter ip̄os et nos xp̄ianos. **Scd̄⁹** qui
galeas eis vendunt et naues. **Terci⁹** qui in pira-
tis sarracenoꝝ nauibus cōtra cristianos guber-
nacōis exercent officium vel machinis. aut qui
buscunq; alijs aliqd eis impenderint auxiliū vel
cōsiliū in dispendium. terre sancte vel cristia-
norum. eꝛ de iudeis **Ita** quorūdā. 2. c. ad liberan-
dum. **Item** in cōstitutionib; seu eꝛ vagātis **10h.**
22. copiosius in mīa domīn⁹ dñō sic dicē **Qd** si
quis arma equos ferrū ligamina. vidualia et a-
lia q̄cūq; phibita in alexandriā; vel ad terras
egipti seu ad terram grauate et ad sarracenos i-
bi existentes deferre. Aut eis auxilium cōsiliū
vel fauorem dirē. glosa vt a tali impugnacōe de-
fisteretur. vel indirē secrete. vel publice prestaē
presūpserit eꝛcat⁹ ē ip̄o facto.

Capi. 3.

Quis vero ecēiam romanā curiā eius seu
papā tangētes sūt isti. **Prim⁹** si quis di-
cat romanā ecēiam nō esse caput et ei tan-
q̄ capiti noluerit obedire. **Et** si dicat eam nō posse
condē canones. talis est tāq̄ hereticus ip̄o iure
excōicatus. 19. di. **Nulli** phas. **Scdus** principal-
habens tres. **Prim⁹** est si quis in papā electus

a paucioribus q̄ a duobus p̄s; cardinaliū presumpserit osentire a gerē se pro papa. **Secūdo** Si quis de terciē p̄s noiacone ofusus. nomē sibi ip̄o p̄sumpserit vsurpā. **Tercio** Qui talem in papaz recepit extra de elec. c. licz. 23. di. c. **In nomine.** De quo pleni⁹ de elec. c. licz. **¶ Si quis aut. ¶ Qualiter**
Tercius principalis Qui papatu vacante alicui de cardinalibus pro faciēda pape elcōne indulsit et iuris est scripturam vel nuncium misere rime aut cum ipso secreto locuti fuerint. vel cum tali cardinali sic indulsit pro elcōne loquens. nisi vocaretur de consensu omnium cardinalium in ibi presencium extra de elec. **vbi piculum. ¶**
nulli. libro sexto. Qui autem in isto casu recipit ex eis lrām. videtur participare in crimine criminoso. et sic excommunicatus perdit vocē quousq̄ a summo penitenciario vel toto collegio absoluat. dicit pe. pa. **¶ Quartus** principalis contra dominos rectores officiales ciuitatis illius in qua electio romani pontificis imminet faciēda a celebranda si ea q̄ de indulsione et artatione cardinaliū sūt p̄ dñm papā. Greg. de cūmū statuta plene ac inuolabiliter sine dolo a fraude nō fecerit obuari. vel si cardinales vltra q̄ statutū est p̄sumpserit artare. Et si fraude i p̄missis Et circa p̄dca omiserit ex de elec. c. vbi. **¶ prerea** li. 6. Tales ei oēs i isto cau⁹ p̄tenti sunt excoīcati similes q̄ i sequenti

casu continetur a ciuitas ipsa subiaceret ecclesiastico in
terdicto. **Quintus** casus principalis ibidem. Si super
taliter obseruandis statim audito summi ponti
ficis obitu coram clero et populo ciuitatis illius ad
hoc spalius conuocandum corpale non presterint
iuramentum. **Sextus** principalis est de bono regi
mine urbis ad tuicionem libertatis **Romane** ecclesie
quadruplex et omnes sunt pape reseruati. **Primus**
est contra illos qui in senatorem capitaneum pat
ricium aut eorum seu **Romane** urbis regimine et officium
aliquem nominant eligunt vel assumunt potentes
nobilis eminentie de roma vel districtu non existe
tem. **Secundus** qui contra homini nominatos electos
vel assumptos si tali nominacioni electum vel assum
ptum assenserint aut se de ipsis quolibet intro
miserint. **Tercius** contra obedientes et intendentes
eisdem. **Quartus** contra dantes ipsis nomina
toribus electoribus assumptoribus aut nominatis ele
ctis vel assumptis auxilium consiliu vel fauorem pu
blice vel occulte. Et sunt omnes. **Septimus** principalis est contra illos cleri
cos qui sponte et scieter precipiant cum excoicatis a
papa recipiendo in suis officiis. Et in eodem cri
mine addit summa summa ex de sen. ex. **Significa**
uit Sed intelligitur dicitur per papam de excoicatis noia
tum et de clericis qui eos recipiunt in suis officiis
Secus forte de laicis qui alias audiret missas cum

pis tamen de hoc vide sequenti. c. casu. l. 7. infra.
c. 6. casu. 18. **O**ctau⁹ principal⁹ est de falsarijs
cont⁹inens duos. Primus cum quis p se vel p aliū
falsat lrās dñi pape cum fautoribus et defensori
b⁹ suis. **S**ec⁹ cū quis sciēter vti⁹tur lrīs apostoli
cis etiā ab alio falsificatis extra de crimine falsi
c. ad falsarioz. l. c. dura. Item qñ casu littere fal
se ad eū pueniūt nisi infra. xx. dies destruat vel ē
signet nō tradendo tradenti. s. iusticie. tucius est
tamen sibi destruere. Qui autem vti⁹tur ignora
ter falsis. nisi prius apertis illis videri fecerit. pro
sciente habetur. vt ibidem i glosa dicit^r. Dicit au
tē hosti. sic hodie pceptū est q in litteris dñi pa
pe nec in magno nec in modico audeat quis ma
num apponere. etiā litteram aliquam vel pū
dum aliquem corrigendo. exceptis officialibus.
quibus hoc est commissum. Alioquin manū ap
ponēs ex canone lato in curia ipō facto suam ex
coicacōis incurrit que nō potest citra sedē aplicā
ēlarari. **S**ec⁹ aut est de lrīs alijs qbuscūq; etiā le
gati a summi pñarij. Et multo magis de lrīs pñato
rū. n. q qdam i synod exēcant flificantes lrās su
as et sic incurriūt flifi. infra dyoce. **C. 9.** pñcipal⁹
ē de cardinalib; **R. 0.** vrb. cōiēs. 3. ca. In pñis duo
b; ē papalis refuacō. prim⁹ est cōi illū q scē ro
mane ecclesie cardinalem hostiliter fuerit inse
cutus vel percussus aut cepit aut mandauerit

aut socius fuerit facientis. **Scd⁹** contra illū qui tale factum ratum habuerit aut consiliū dederit vel fauorem aut postea receptauerit vel defensusuerit scienter hmoi malefctorem. **Tercius** Si princeps consul senator vel ali⁹ dñs siue rector secularis q non facit penas legales seu ipam cōstitutōez obseruari contra tales infra mensem postq hmoi delictum puenerit ad eorū noticiā extra de penis. c. felix.

Capitulum. 8.

T Angentes aut derū principaliter et emunitatem ecclasticum sunt isti. **Prim⁹** ē de violentatibus clericos vel religiosos. Et ē multiplex. **Prim⁹** Si quis in clericū vel psonam religiosam manus iniecerit violentas vel temerarias. i. l. q. 8. **Si quis** suadente **De** sententia excommunicatis. **Si** lesio sit enormis iniuria. **Est** autē enormis qñ ad mutilacōnem mēbri seu ad effusionē sanguinis. scilicet p vulnus illatū pcessum fuerit. **Aut** si in Epū aut abbatē ppiū man⁹ violenta iniecta sit extra de sen ex. cū isto. **Dicit** enim speculator de offi. lega. v. 68. **papa** solus absoluit occisores clericorū. **Vel** si alias lesio sit enormis. **In** leui autē Epus **Et** grau legatus. ac in maiori fm suū priuilegium. habz tamen ille casus multas exēpōnes. **Scdus** cum quis potest defendē clericū a violenta manuum iniectōne et nō defendit. qd

qualiter intelligi debeat. legatur illud qđ notať
eodem tñ. **Quante** vnde casus ille intelligitur de
illo qui ex officio tenetur. a violentiis defendē a
nō facit cum possit. vel de illo qui non phibet qñ
ppter se illud fit vel ei⁹ nomine. vel qui solo ver
bo posset impedire a non vult. oplacens sibi in il
lo malo. **Tercius** qui nec manū imicit nec in hoc
consentit. ipsum tamen clericum captum vel in
uitum detinet. ponendo ei custodes. vel intra do
mum aliquam reducendo. vel includendo e. tñ.
nup. **Quartus** de illo q per se nō pcutit vel detinz
sed mandat hoc fieri a p alium fieri facit eodem
tñ. mulieres. **Quintus** de illo qui vt clericus verbe
retur vel detineatur causam prestat consilium l
iuuamen. vt probatur de homicidio sicut dignū
a notatur e. tñ. mulieres. **Sextus** de illo. a si non
mandat vel facit iniectionem. tamen suo nomie
factam et post ratam habet vt e. tñ. **Cum quis.**
Secundus principalis fm sententiā sententiarū
est duplex. **Primus** abstrahens aliquē violentē
de ecclia ad eam fugientem. i. l. q. 2. **diffinitum** et
. c. **frat.** **Scđ⁹** grecus rebaptisās sciēter baptisā
tum a latīno vel lauans altare tāq maculatum
in quo latīnus celebrauit. extra de bap. capitulo
vlīmo. **Tercius** pncipal fm eand snā. **Auferē**
tes oblatōes de altari. **Quidam** tñ dicūt q sūt ex
cōicādi. i. o. q. i. **Scōz** a. c. sequēti a. c. **Quia** sacdos

Quart⁹ principal⁹ hab³ quatuor casus. p^{ri}mis
otra etia³ exemptos quicūq³ scienter in casibus
nō p^{er}missis defunctos sepeliunt in cimiterio tpe i
terdī. ecce primū. vel qui scienter sepeliunt excōi
catos publice. ecce s^{ec}ū. vel qui sepeliunt noiatim
interdictos. ecce. 3. vel manifeste vsurarios. ecce.
q^{ue}rtum **I**pō facto excōicacōne incurrit. **A** qua nō
absoluetur nisi prius ad arbitrium dio^{ce}. epi sa
tisfactionē opetētem exhibuit eis quib⁹ per p^{ri}mis
sa fuit iniuria irrogata. Non obstante p^{ri}uilegio
exemp^{ti}onis quocunq³. **I**n Cle. de sepultura Eos
Quint⁹ principal⁹ Si sup bñficio otra ip^{si} pos
sessorem qui triēnio non possedit in p^{er}itorio vel
possessorio vna diffinitua fert^r in curia etiā si nē
la fore dicat. ipsius bñficii sequestracō p loci or
dinarium fieri deb³. quā impediēs vel sequestra
tos fructus occupās excōicatus est **I**n de. de seq
stra posset et fruct. **S**extus p^{ri}ncipal⁹ tāgit tā reli
giosos q^{uam} clericos p^{ri}m⁹ est contra religiosas per
sonas exeuntes ad audiendum leges vel phisi
cam nisi ad claustrū redierit infra duoz. mēsiū
spaciū. **S**cđ⁹ otra archidiaconos. decanos. ple
banos. p^{ro}positos et alios clericos p^{er}sonatus habē
tes. nec non presbiteros nisi a legibus vel phisi
ca audiendis infra spaciū destiterint supradictū
Isti duo casus implicat multas p^{er}sonas quia oēs
religiosos p^{ro}fessos. **S**cđo oēs clericos in digⁿⁱtate

ecclesiastica constitutos. etiā si nō sint sacerdotes
nec curam animarum habeant. **T**ercio omnes sacer
dotes cuiuscūq; status. **Q**uarto plebanos q̄ hñt
curam animarum. **Q**uare collegiū etiā si nō
sint sacerdotes quī exeunt ad audiēdum leges
vel physicam nisi infra duos menses resipiscant
non autem simplices curatos nō sacerdotes idu
dit. Si aut̄ in camera secrete audirent. quia cōi
mentem faciunt incidere. **V**nde quī sic audire
volunt a papa hoc impetrant. a idem est si per se
ibi principaliter studerent. **S**eptimus p̄cipa
lis continet plures casus. **P**rim⁹ Clericus carna
liter cognoscens concubinam suam publicam. exco
municatum p̄ eo q̄ ipsa non recedebat ab illo de
rico concubinario suo extra de sen. ex. c. **S**i cōcubine
Secundus continens multos. est general. q̄ quā
do quīs participat in crimine criminoso p̄pter su
um crimen excoīcato de sen. ex. nup. a si cōcubine
Sed hic diversa diversorū est opinio. **I**n hoc q̄
q̄dam dicunt intelligi de sententia hominis non
canonis. **A**lii vero dicūt q̄ intelligitur de senten
tia iuris a nō hoīs. **E**xigit̄ aut̄. ut coopē illi cri
mini p̄pter qd̄ ē snia lata. **T**ercia⁹ dicās sc̄eter cū
excoīcato q̄ cū p̄cipibz ē excoīcat⁹ ex de sen. ex. c. q̄ in
dubijs. vel. S. hodie p̄cipātes notati mouēdi a
te q̄ incurrat excoīcōz maiore. ex e. ti. cōstitutōnū
li. 6. **D**e hys etiā duobus casibus vide infra

videlicet. c. 6. casu. 18. et pcedeti. c. casu. 1. **O**ctau⁹
 principalis Grecus ab epō ltimo deputatus tan
 q̄ vicari⁹ p populo greco. et eidem epō legitimo
 inobediens Extra de officio or. c. Quomā in pleris
qz. **N**onus principal⁹ Epus ordinans dericam
 alteri⁹ diocesanū absqz ei⁹ diocesis licentia tam
 ordinans q̄ ordinatus est excoīcat⁹. li. di. **S**i q̄s
 fuerit et. c. **C**lericus **S**ecūm⁹ principalis contra
 eos qui pcurant q̄ obseruatoz priuilegioz suoz
 scienter intromittit se de alijs q̄ de manifestis i
 iurijs a violencijs seu ad alia que iudicialē ida
 gmem exigunt suā extenderit p̄tatem extra de le
 gis. c. hac cōstitutōne. ps vero li. 6. **H**anc cōsti
 tutōnem dicit pe. pa habet timē vel cauere scolē.
 parisijs qui sepe priuilegijs abutuntur. hoc autē
 non habet locū in illo qui tantū est cōseruator s̄
 iudex in non manifestis. **U**ndecūm⁹ principal⁹
 et est de sacrilegijs duplex. **P**rim⁹ cōtra incēdi
 arios eccliarū. **S**ecūsus cōtra effractoies eccliarum
Et in vtroqz casu incidit quis in excoīcatōnem **S**i
 si fuerint denūciati seu publicati⁹ p solum papā
 absoluūtur extra de sen. ex tua. a. c. **C**ōquesti dū
 autē dicit pe. pa incendiarius qui dolo malo hoc
 facit. non qui per culpam candela cadente iacēs
 in ecclesia ipam incendit. non autē ali⁹ incendia
 rius nisi loci sacri incidit. **Q**ui autē in gweris
 monasteria a ecclias succēdūt. non euadūt. nisi

incaustellate essent et inde aduersarij iustā gree
ram faciebant quous hoc sit dubium. quia delictū
pſone nō redundat in dampnum ecclie. Qui aut
eccās et monasteria de moliti sunt timore hostiū
ne p illa sibi nocerent: nō excusantur. **S**imiliter
effractor si frangat aliquid qd sit ecclie. vt altare
crucem et hmoi. nam et si archam plenam depōi
tis ibi frangat. et si asportet. non incidit in ista; se
tentiam. quia non frangit nec incendit ecclesiam
sed in ecclesia. **S**ecus si oblacones de altari ecipit
De quo supra habes in. 3. casu. **C. 12.** principal
est contra scolares vel magistros bononi. Quorū
qui conducit domum ante tempus finite locatio
nis quā inhabitat. vel hospitem alloquens. in q
limo irrequisito. dicit glosa q non extendendū
ad scolares alia; ciuitatum. **D**e locato et cōduc.
. c. i. decre. **C. 13.** principalis doctor siue magister q
ſcienter legit leges vel phificam alicui religioso
habitu suo dimisso. **A**ut in scolis suis presumpse
rit retinere **E**xtra ne deri. vel monach. capitulo
vt piculosa libro sexto. **C. 12.** principalis **P**erso
na ecclesiastica inferior episcopo locans domum
alicui alienigene vt ibid publice vſuras exceat
aut illas huiusmodi vſurarium habitare pme
tat in terris suis. **E**xtra de vſuris capitulo vſura
rum li. 6. **C**ōtinet ergo tres casus fm pe. pa. **P**ri
mus est contra pſonas eccliasiticas epis inferiores

q̄ alienigenas ⁊ alios nō oriundos de terris eorū
publice pecuniā fenebrē exercētes vel exercere vo
lentes ad hoc domos in terris suis cōducere vel
conductas habere aut alias habitare p̄mittant
Scđus est contra illos qui ad fen⁹ exercendum
vsurarios manifestos de terris suis nō expellūt
Tercius est contra illos qui ad fen⁹ exercendū
domos ill⁹ locant vel sub alio titulo quocūq; con
cedunt. p̄sone enim singulares extōicacōnis. et
vniuersitas interdicti sententiam incurrit. quā
si per mensem non sustinuerint indurato q̄c. hoc
tamen intelligendū subdit p̄. pa. q. soli clerici
ep̄is inferiores incidunt. layci vero sunt extōicā
di. Item requirit q̄ ille sit alienigena ⁊ public⁹
vsurari⁹. **D**ecim⁹ quātus principalis Quā in
ciuitate vel diocesi alteri⁹ vicarie siue prefulat⁹
officiū exequendo se ingerit contra formas de
creti de offic. ord. Quoniam implerisq; Raro hic
casus accidit vnde si quis inuito ep̄o ep̄alia vell;
exercere vel crucem ferre extra prouinciā vidē
tur incidere. **S**ic principalis est contra illos q̄
ad dirigendas moniales in suis electōibus euo
cantur. nisi ab hīs abstineāt ip̄i sic vocati p̄ q̄ in
ter eas sup̄ faciendis ip̄is elcōnibus oriri possit
discordia extra de elec. c. indempnitatib⁹ li. 6. Et
dicit p̄. pa. Nota q̄ i hunc casum incidit aduoca
tus qui amore lucri suad; appellare cōi canoice

electam. secus si bono zelo consulit. **C. i.** principalis continet. 3. casus. **Primus** est contra illos qui constitutionem nicolay. iij. de verborum significacione exit. li. 6. factam de intellectu et expositione egule beati francisci. fratrumque minorum approbatione aliter quam grammaticaliter exponendo glosare presumpserit. **Jo. an.** dicit puto quod necesse sit impedimentum precedere et monitionem sequi. **Secundus** contra doctores seu lectores qui docuerint in publico ex certa scientia et deliberate intellectu depravantes constitutionis ipsius. **Tercius** contra facientes citatum scripturas siue libellos. ex certa scientia et deliberatione determinantes in scholis. seu predicantes contra ea que in constitutione continentur predicant. **Notandum** tamen quod **Jo. h. 22.** in constitutione Quia non nunquam finias et penas latas contra glosatores nicolay. iij. exiit qui seminat suspendit usque ad apostolicam sedis beneplacitum per huiusmodi tamen suspensionem non intendit dare licentiam docendi scribendi determinandi predicandi aut prave loquendi contra regulam ipsorum fratrum minorum publice et occulte. **C. 8.** principalis est in constitutione **Jo. h. 22.** Suscepti regis talis Si quis de fructibus beneficij de quo debentur primi anni vel alterius fructus. fabrice vel ecclesie alicui aut persone ultra portiones per dominum jo. h. papam taxatas precepit ac illi ad quem pertinet non restituerit infra mensem cum effectu. **Si** sit episcopus et superior ab ingressu ecclesie

et pontificalibus est suspensus. Si autem capitulum vel vniuersitas vel collegium sunt donec predicta integraliter restituerint interdicta. Si vero singularis persona ecclesiastica vel mundana hoc fecerit excommunicationis sententiam incurrit ipso facto a qua nisi restitutione premissa preter quam in mortis articulo minime absoluitur. **¶** Decimus nonus principalis duos habet. primus si quis episcopus vel supra ad curiam romanam palam vel occulte venerit et absque licentia domini pape de curia recesserit excommunicatus est ipso facto. **¶** Secundus Si quis episcopus vel supra apud sedem apostolicam latitantem scienter receperit. vel idem receptionem et aduentum illorum confestim domino pape vel alicui per quem hoc ipsum crediderit deduci noticiam manifestare non curauerit. excommunicatus est ipso facto. Isti duo casus habentur in constitutionibus ioh. 22. **¶** Est promotorum. 2. c. **¶** Et si doceat. **¶** 20 casus habetur ex concilio Constantiensis confirmatus per martinum ibidem in bulla. Multo ultra in hec verba. Ordinati symoniace ab excommunicatione suorum ordinum sunt eo ipso suspensi. Electiones autem postulationes confirmationes et quis provisiones symoniace ecclesiarum monasteriorum dignitatum personarum officiorum et beneficiorum ecclesiasticorum quorumcumque. facte nulle sunt ipso iure. nullumque per illas ius cuiusque acquirere. nec promoueri confirmari aut promoueri faciunt fructus suos

Si ad illorum restitutionem tanq̃ inique oblato-
rum percipientes tenentur. Et dantes et recipie-
tes ipso facto sententiam excommunicationis in-
currunt. etiam si pontificali aut cardinalatus p̃-
fulgeant dignitate. **V**icesimus primus habet
ex concilio bas. sessione duodecimo. Sicut instru-
eda sic Symoniace electi scz in pontifices vel in
abbates. a quibz hmoi symoniace elcōis p̃cipēs
fuerint taliterqz eligentes a confirmati in horro-
rem tanti criminis. penā ipso facto excoīcōnis
incurrūt. nec a tali reatu et excoīcōne electi et
p̃firmati absolū p̃nt. nisi eccl̃is a dignitatibz ad
quas turpiter assumpti sunt libē resignauerint a
ad eas obtinēdas quas nefario ingressu adepti
sunt p̃petuo reddantur in habiles.

¶ Sequit̃ Capitulū quintum

Nunc numerandi sunt casus qui tangunt
religiosos p̃ncipaliter q̃ sūt isti. **P**rim⁹ p̃ci-
pāl ē extra religiosos ordinū medicatū
adnuentorum p̃ concilium generale Innocen-
ciū quorum etiam religiones fuerunt per sedem
apostolicam confirmate. qui post concilium lu-
dunense domini Gregorij decimo aliquem ad e-
orum professionem admiserunt. **A**ut de nouo
p̃oracō aut aliquem locum acquisiuerunt. vel do-
mos seu loca q̃ habent alienauerūt absqz sedis
ap̃lice licentia sp̃ali Extra de religiosis domi. c.

Religionū li. 6. **S**cdus principalis duos con-
 tinens. extra ne. deri. vel mon. vt periculoso li. 6.
 primus religiosus qui in scolis seu alibi temē sue
 habitum religionis dimittit. **E**x hoc patz aposto-
 lantes a religione eē excoīcatos. ymmo dicūt pe-
 pa. **S**i religiosus habitum dimittat ex turpi cau-
 sa vt de nocte ad eundū ad lupanar iadic. **S**ec⁹
 autem si habitū non dimittat s; intus abscondit
 a alio regit. ne agnoscat. **M**axime si ppter bo-
 nam causam hoc faciat. vt puta. quia equitat. et
 nō vult agnosci cui⁹ religiois sit. dū tū sit hūis
 religiosus. **Q**ui aut metu latronū dicit nō temere
 dimittēt **N**ec excusāt q; hūi mutāt i scol. vt eli-
 giosi nō appareāt **Q**uī aut iocosa leuitate dicit
 ad horā. vt curret l lapidē piciat. nō incurrat. qz
 nō ē verisimile hoc intēdisse oītorē canoīs in q;
 b⁹ cūq; minucīs quem incidere in tales laque-
 os. **S**cd⁹ cōtra religiosos qui accedūt ad quēvis
 studia hārum nisi a suo prelato. cū consilio sui o-
 uentus. vel maioris prīs eiusdem concilij eundē
 ad studiū licentiā primitus sit concessa. **Q**d intel-
 ligendū est qū vadit ad scolās extra patriā nō
 aut de scolis ei⁹ dem ville oportz cōuentum conuo-
 cari. s; abbatis licentiā sufficit. **I**tem intelligitur
 de illis qui actu resident in cōuentu. **N**ā priores q;
 sunt extra de licētia soli⁹ abbatis possunt ire ad
 scolās. **T**ercius principalē cōtinet. 2. casus a in

eisdem religiosi grauantes vel fraudantes decimas
ecclesiarum circa eas debitas. si requisiti per illos quorum
interest. non desistunt infra mensem. vel de usurpatis
vel retentis infra duos menses non fecerit emendam
suspensi sunt ab officiis administrationibus et benefi-
ciis et talia non habentes sunt excoicati. **V**bi primus
casus est quod religiosi qui nouum aut alias decimas
ecclesiarum debitas ad eos ex aliqua causa legitima
non spectantes appropriare sibi presumpserint. aut
exquisitis fraudibus siue coloribus usurpare. **S**e-
cundus **S**eu qui animalibus familiarium et pastorum suo-
rum vel aliorum etiam animalia ipsa eorum gre-
gibus immiscerunt. **T**ercius **S**eu qui de anima-
libus qui in fraudem in pluribus locis emunt. em-
ptaque tradunt venditoribus vel alijs ab ipsis te-
nenda. **Q**uartus **S**eu qui de tectis quas tradunt
alijs excolentibus decimam solum ecclesijs non
permiserint aut prohibuerint. nisi post requisi-
tionem ut supra dictum est. de decimis. capitulo primo
in dementinis. **Q**uartus principalis de statu
clericorum capitulo primo. **P**ro quia vero. duo ponuntur
Primus ne monachi aut regulares canonici
administrationem aliquam non habentes ad
curias principum. absque speciali prelatorum su-
orum licentia se conferre presumant. **Q**uod si ut suis
prelatis et monasterijs dampnum aliquod infe-
rant ad dictas curias se conferre presumpserint

excoīcāōis sentētiā eos incurrē volum⁹ ipō fa
 āto **D**icit textus videntur ergo ad hanc excoīca
 cōnem incurrēdā duo necessaria. scilicet vt curiā
 intrauerit. Et q̄ causa dampnificandi monasteri
 um vel prelatum Ex solo igitur exitu claustrī ob
 hanc causam nō ligatus est. **S**cd⁹ casus ē de mo
 nachis infra scepta monasteriū sine licentiā. **A**b
 batum suorū arma tenentes dicit textus. **D**icit
 tamen **J**o. an. super verbo tenentes. **V**eniens de
 foris cum armis ad claustrum. nō aīo tenēdi nec
 tenet ex delacōne ligari non videtur a vnū cum
 effectu q̄c. **Q**uāntus principalis contra impedi
 entes visitatores monialium in suis visitaōib⁹
 per modos contētos in de. de sta. deri. c. 2. in fine
 nisi monia resipiscant **G**lō. **J**o. an. puto q̄ neces
 se sit impedimētum precedē a monicōnem sequi
Sextus principal⁹ de religios domi. c. i. in de. cō
 tines duos casus. **P**rim⁹ dampnat statum begi
 narum. ac excoīcat illū sectantes vel de nouo af
 sumētes **S**ecundus excoīcat religiosos dan
 tes circa illud consilium auxiliū vel fauorem. **N**o
 ta tamē q̄ post istā dementiā cum parisiis mul
 te begine essent sic nūcupate simpliciter. non dis
 putātes de summa trinitate. nec suspecte de here
 si. quarum qdā cōes domos habentes siml hita
 bant in begimagiis. declarauit **J**oh. 22. c. x. vagā
 ad ep̄m parisiensem cui⁹ mīciū cū de mulieibus

q̄ tales nō sunt excoicate nec molestāde. tum q̄
innocentes cum nocentibus nō sunt dampnificā
de. tum quia scandalū sequebatur de veracōe ta
lium q̄ fuerunt bone vite. tū q̄ caste sic viuebāt
Idem determinat idē Joh. 22. in alia extra vagā
generali ad oēs cuius principium Raco recta nō
patitur. **S**ep̄m 9 principal Joh. 22. in sua ex
vagantis **S**anda Romana duplex ē. **P**rim⁹ sic
sonat **S**tatus omniū illorū viroz quī in aliqui
bus locis fricelli aut legimi siue fratres de pau
pe vita. seu bizochij. aut alijs nominibus nuncu
pantur. a hitum noue religionis assumere cōgre
gationes a ouenticula facē. su piores eligē quos
ministros seu custodes a gardianos aut noibus
alijs appellant. plurimos ad eorum sectam recā
pere. loca etiam de nouo construere aut constru
cta recipe in q̄b⁹ hītant in cōi. mendicāe quasi e
oz secta foretur vna de religionib⁹ p sedem apo
stolicam approbatis temere presumunt. fingen
tes se regulam frat⁹ minorum ordi. quaz sand⁹
Franciscus instituit. pfitei. a ad lrāz ofingūt obf
uaē q̄ q̄ sub obediētia gñalis vel pūncialiū mi
nistroz ipi⁹ ordi. nō morēt. **Q**uoz ēē qdā se esse
de tēio ordine. beati francisci. penitentium vocati
asserentes in quo tamen tales ritus nullatenus
est concessus. predictum statum eoz sub velami
ne talis nois satagūt palliā. reuocatur penitus

et phibetur nō obstātibz etiam quibuscunq;
Et ipsi nichilomin⁹ sūt excoīcati ipso facto. **S**cđ⁹
Omnes epī et alij prelati qui alicui ritum viuen
di et habitum supradictos preter spāle manda
tum sedis apostolice concesserint sūt excoīcati
ipso facto. **C**ōtra⁹ principalis de priuile. c. in
de. continet. G. omnes pape reseruatos. primus
religiosi qui clericis aut laycis sacramentum vn
ctōis extreme. Ecce primū. vel eucharistie minī
strare. Ecce scđm. matrimonia x. solemnisae
Ecce terciū. nō habita sup hīs prochialis pres
biteri licētia spāli. aut qui excoīcatos a canone
preterq̃ a casibus a iure expressis vel per priuū
legia sedis apostolice cōcessis eisdem **E**cce quār
tum. vel a sentēcijs p statuta pūncialia aut sy
nodalia promulgatis **E**cce quintum. seu a pena
et a culpa absoluere quēquā presumpserint. **E**c
ce sextū et nōt **I**o. an. super quāti casus verbo a sen
tēcijs. puto inquit q̃ omnem sentēciam idudat
excoīca cōmis. suspensionis. vel interdicti. cui⁹ ne
cessaria sit absolutō. **I**tem super precedēti verbo
Excoīcatos a canone dicit idē **Q**uocūq; etiā a
quo epus vel sacerdos posset absoluē. **N**on tamē
intelligitur de excoīcato ab homine. quia nō exp̃
mitur **E**x quibus etiā patz sept⁹ videlicz q̃ exca
si sūt oēs quos rite excoīcat eorum supior aut iu
dex p sua statuta. sicut etiā excoīcati sunt omēs

quos eorum plati aut iudices rite excoicant. **C**on-
 nus principalis in de. de penis. c. 2. **C**upientes f-
 plex. **P**rimus de religioſis mendicantibus. **N**e deim-
 ceptis in aliqua ciuitate caſtro villa ſeu loco quo-
 cumq; ad hitandum domos vel loca quecuq; de
 nouo recipe. **S**eu haetan recepta immutare vel
 ea vendicois pmutacois donacois aut cuiusuis a-
 lienacois titulo in alios tranſferre preſumant
 absq; licentia ſedis aplice ſpali. **S**ecundus e con-
 tra oēs religioſos q in ſermoib; vel alibi pferūt
 aliqua vt retrahant a ſolucōe decimar. **T**ercius
 caſus eſt. **Y** qui vero talis ſcilicet. qui vero eligioſi
 poſt poſuerint oſitentibus conſcientia; facere de
 ſoluendis huiusmōi decimis ab offitio p̄dicatio-
 nis tam diu maneant ipō facto ſuſpenſi. donec cō-
 ſitentibus ipis ſi hoc ipſum dicendi o modo ſacul-
 tatem habuerint cōſcientiam fecerint. exinde ex-
 coicationis incurſuri ſententiam ipō facto ſi p̄di-
 caē p̄ſumpſerit. p̄dicā negligentia vt p̄mittitur
 nō purgata ad eligioſos tñ mōſterioꝝ vel ecclia-
 rū decimas p̄cipiendū. hoc nō extēditur. **C**io. p̄n-
 cipal eſt ibid. cōtinens etiā. 2. p̄nulaēs q omēs
 pape reſuatur cōi temerarios violatoēs oſtitu-
 cois illi; q eligi. a deri. ſecularibus p̄hibz ne ali-
 quos ad vouēs. **E**cce. 1. **J**urand. **E**cce. 2. vel ſide in-
 terpoſita. **E**cce. 3. **S**eu alias p̄mittendum. **E**cce. 2.
 inducant vt ſepultura; apud eoz ecclias eligāt

vel iam electā vltcrius nō immutēt. **¶ Undecim**
principalis cōtin; etiam. 2. de sen. ex. c. i. in de. qz
ēligiosi etiam exempti violantes interdictū per
sedem aplicam. **¶ Ecce primum** vel p ordinariū
loci. **¶ Ecce scdm** vel generalem cessacōnem dīnoꝝ
factam p pūnciales cōcilium. **¶ Ecce tertiū**. vel
eum qui hoc possit seruata p cathedralē l' ma
cem eccliam loci. **¶ Ecce quartum** excoīcatur ipso fa
cto per solum papam absoluendi. **¶ Duodecim**
principalis ponitur eodem ti. **¶ Cū** ex eo. 7 est et
ampapalis. **¶ 8** fratres minores si tpe interdicti
ēcipiunt in suis eccl'is ad diuina fratres vel soro
res tereij ordinis excoīcati sunt. **¶ Glō.** super verbo
suis eccl'e. dicit **¶ Si** in alijs eccl'is hoc facerent ces
sat hec pena posset tamen locum habē alia pena
cois. **¶ Tredecim** principalis duplex est. primus
Si cuiuscunq; ordinis religiosus ad ptes trāsmā
tinas ad p'dicādum se transferat infidelibus abs
q; sui supioris licētia. sibi p ipsius patentes l'ite
ras concessas. excoīcatus est ipso facto. 7 ambo
ralius pape reseruānt p o'stitucōnez. **¶ Ioh. 22.** ad
nostrum nup. **¶ 12.** principal est duplex scilicet
tam de dantibus q̄ recipiētib; aliquid p eligio
nis ingressu cōtra ep̄. vrbani. 7 ne in vinea dñi
cōtra eligiosas quascūq; psonas. ne pastus prā
dia seu cenas pecunias **¶ Localia** aut res alias etiā
ad eccl'asticū seu quēuis piū vsū aliū deputata

seu deputanda directe vel indirecte. petē seu eri-
gere quoquo mō psumant aut psonis volentib;
intrare earum religiones in earundem psonar;
receptōne ante vel p^o istam. **S** eas poti⁹ cū oīo
da puritate recipiāt in victu a vestitu sicut alias
psonas suoz monasterioz in sincera caritate p
tradēt. **I**lla dūtarat q̄ psonē ingredientiē ipse
pure ac sponte a plena liberalitate oī pactione
cessante daē l offerre monasterijs ecclīis a locis
huiusmodi voluerint cum grārum actione licite
recepturi. Quī enim secus egerint. si sint singula-
res psonę excoīcācōnem pape incurrunt. **S**i col-
legiaz suspendūtur **I**ta sonat exuagās predicta

Capitulum sextum.

Postremo de casibus qui tangunt omnes
pene statū. spāli⁹ tñ secularē tractādum
est quī sunt isti videlicet. **P**rim⁹ principa-
lis est ex de raptō. **Excoīcam⁹** duos cōtinens. **P**ri-
mus cōn illos qui xpianos p negociacōe l alijs
honestis causis nauigātes cape. aut rebūs suis
spoliaē psumūt. **S**cđ⁹ cōn illos q̄ xpiaōs naufra-
giū paciētes spoliāt rebus suis. **E**t nōt pē. pa. q̄
in pmo casu dicit hie honestis cāis. **A**ppē piratas
a illos q̄ sarracenis aliq̄ phibita portāt. a quī a-
lias in mari iusta bella ducūt. **A**lii vero ptones
nō sūt excoīcati. **I**gitur pncīpes quī accipiūt bo-
na naufragoz excusari nō possunt. cū sit cōn oēs

equitatem etiā naturalem. **A**dditur autem in lra
vbi supra ad casus. nisi ablata reddiderint post
āmonicionem. vel post q̄ fuerint in mora cum pos
sint restituē et non restituūt. **S**cđ⁹ principalis hz
duos casus. primus introdūc⁹ est cōtra ptātes
consules. rcōres et alios officiales. laycos ciuita
tum. et alioꝝ locorum. angarias et exactiones in
debitas eccl̄is. sacerdotib⁹. et eorum possessionib⁹
et alia sua vniuersa onera imponentes. siue fos
sata siue expeditōnes seu alia quelibz que agēda
arbitrātur de bonis eccl̄arum clericor⁹. et paup⁹
xpi deputatis impleri fere cuncta volentes. **S**cđus
cōtra illos qui supradictis primo successerit. nisi
infra mēsem erroꝛē siue excessum p̄decessor⁹ pur
gauerint. de immunitate eccl̄ie. **A**duersus. **S**cđ. et
c. nō min⁹. **T**ercia⁹ principalis habz. 8. casus. p⁹
ē cōn illos q̄ decetero statuta edita cōtra eccl̄ie lib
tatem. nisi ea de capitularibus. siue ea de suis car
tulariis vel alijs libris suis infra duos mēses
deleuerint. **S**cđ⁹ si ipa seruari fecerint quāuis
deleuerint. **T**ercia⁹ cōtra illos qui cōsuetudines cō
tra libertates eccl̄ie introductas fecerit obserual
Quartus cōtra illos qui talia statuta decetero fe
cerint. **Q**uintus cōtra illos qui talia statuta scri
pserint. **S**ext⁹ cōtra ptātes rcōres et consiliarios
locoꝝ p quos statuta et consuetudines decetero e
dite fuerit vel seruare. **Q**ui cum scirent talia fidel

et possent phibere a nō phibuerint q̄uis etiā
nō statuerint vel fecerint obſuari. **S**ep̄im⁹ cōi
illos q̄i s̄m ea p̄ſumpserint iudicare. **O**ctauus
contra illos q̄i in publica forma scribē p̄ſum
pserint iudicata **E**xtra de sen. ex. c. nouerit frater
nitas tua. **O**ia ista colligūtur dicit pe. pa. vbi vi
detur esse cōtra eccl̄asticam libertatem. quia rusti
cī statuerunt q̄ null⁹ offerat nisi i magnis festis
aut nisi tantis. aut q̄ sup mortuū nō sit talis pā
nus vel tot cerei. vel cōi curatū oēs contribuunt
ad adiuvandum contē ip̄sum in casu turpi a h⁹
modi. Quia libertas eccl̄ie est habē oblatōes li
beras. a liberas sepulturas. **S**i autem illi de aliq̄
vno genere ordinant q̄ sepeliantur alicubi a cū
hoc non sit statutum ligans. et si est contra vnā
eccl̄iam est p̄ alia: nō videtur incidē. **S**i de pānis
precioſ a multitudine cādelaz q̄i ciues phibēt
taliam ne pompis sui grauent se dicunt alij q̄ licit
um est. dummodo fiat p̄ bono cōi. nō cōtra lib
tatē eccl̄asticā. volendo per hoc grauare. **U**bi p̄m
cipal⁹ duos op̄prehendit. prim⁹ cōi illos q̄ lraz a
plicaz impetracōes aut alias ad for⁹ eccl̄ie recurrē
tes super causis q̄ ad idem forum de iure vel de
antiqua cōsuetudine p̄tinet. vel per se vel per aliū
ad desistendū vel i foro seculari de questioib⁹ h⁹
mōi litigand⁹ p̄ **J**udiciū eccl̄asticor⁹ vel ip̄or⁹ ip̄e
taciū seu litigancium aut volentiū litigare

Aut apud quorum illorum seu rerum illorum. Quorum et
tiam captivum modum vel alijs quibuscumque opule
rint vel opelli fecerit seu procuraverint. seu per se
vel per alios impedierit. quo minus coram iudicibus
ecclesiasticis seu delegatis seu ordinariis. querulas
tes de causis predictis possint libere iusticiam obtinere
Scd^o est contra illos qui ad predam faciendam de
derit consilium auxilium vel favorem. ut de emu
nitate ecclesiastica qm vt intellexim⁹ li. 6. vbi tñ
notat pe. pa. **S**i quis consulit amico suo potius que
nre laicum coram pposito. ptate. seu mgrociuu
vbi statim p pressionem psone vel sayfiam bonorum
habet ius suum. q coram officiali. vbi tarde co
sequitur ius suum. non incidit licet ille prius vellet
coram ecclesia litigare. **S**ed cui⁹ consilio aliquis iniu
tus cogitur desistere in ecclesia litigare ille incidit.
Quintus principalis est de emuni. eccle. c. eos q
li. 6. contra illos quicumque obtinentes tpale dñu
subditis suis interdiciunt ne prelati aut clerici
seu psomis ecclesiasticis quit q vendant a emat
aliquid ab eisde. vel ne ipsis bladum molat. panem
coquant a alia obsequia eis exhibeant. non tamen
ligat nisi dños a ptates di. pe. pa. **S**extus prin
cipal est con illos qui ab ecclesiis a a psomis ec
clesiasticis prebus suis ppris quas non causa
negociandi deferunt vel deferri faciunt **P**edagia
vel talia huiusmodi exigunt vel extorquent p se

vel p aliū suo nomine vel alieno. aut eos ad h⁹
 modi psoluenda opellunt. cōtrā cōsuetudine
 non obstante. **Et** d³ epus loci publicare ipm ex
 cōicatum. vel a suis subditis facere publicari do
 nec sic exacta restituerit. a de trāsgressione hmōi
 satisfecerit opetenter. **Extra de censibz. c. q̄q̄ li. 6.**
¶ Qui vero. Nec excusant dicit p. p. a. qui a tēpe
 a quo nō extat meōia d eicos pedagiat. qz de anti
 q̄s pedagis ip̄a intelligit nō de nouis. **¶ Septi⁹**
 casus principalis cōtinet duos. **Primus** qz layci
 qui quōdam p vim vel per metum cōpellebant
 prelatos vel capitulū ecclesiā. seu alias per per
 sonas ecclesiasticas sibi submittē bona immobi
 lia vel iura eccliarum absqz consensu capituli. et
 licentia pape. nisi post competētem ammonitōne
 hmōi submissiōem elarent. **Et** q̄ de cetero p̄latos &
 alias psonas ecclesiasticas ad talia faciēda opule
 rit. **Secūds** **Quicumqz** post submissiōem rite hacte
 nus factam aliqd vsurpat vltra id qd ex contra
 ctu licito pmittitur. nisi legitime monitus ab h⁹
 modi vsurpatione destiterit. cōstituēdo etiam q̄ ta
 liter vsurpauit. **Extra de rebus ecclesie nō ali. c. 1.**
¶ c. Nec consultissimo. **¶ Layci li. 6. c. 8.** p̄ncipalis
 h³ duos. prim⁹ est cōi illos qui regalia custodiā
 vel gwardiā aduocacōis sue seu defensiōis titu
 lum in ecclis monasteriis seu alijs p̄ijs locis de
 nouo vsurpare conantes bona earūdem eccliarū

monasteriorum seu priorum locorum vacantium vsur-
pare presumunt. Scdus est contra clericos ecclia-
monachos monasteriorum et personas ceteras eorum
dem locorum qui fieri hoc possunt Extra de elec. c.
gualili. 6. ¶ Nonus principalis contra illos qui
clericos vel quolibet alias personas ecclesiasticas
ad quos in aliquibus ecclesiis monasteriis seu alijs
pijs locis spectat electio vel consanguineos eorum
dem aut ipsorum ecclesiarum monasteria siue loca bonis
suis per se vel per alios spoliando seu alias iniuste per-
sequendo grauare presumpserint. pro eo quod illi ro-
gati seu alias induciti eum pro quo rogabantur
seu inducebantur eligere noluerunt. Extra de elec.
sciant cundi li. 6. ¶ Decimus principalis continet
tres casus. primus est contra illos qui quempiam christiana-
norum per assissimos interfecisse fecerint. Scdus contra
illos qui hoc fieri mandauerunt etiam si mors non
sequatur inde. Tercius contra illos qui assissimos
receptant. defendunt vel occultant. Extra de ho-
miciis. c. pro huani. li. 6. ¶ Undecimus principalis
habet duos. primus contra illos qui preestallias seu
pignorationes ubi aliter per alio preguat contra per-
sonas ecclesiasticas concessit seu bona ipsorum. Scdus con-
tra illos qui preestallias a consuetudine quam potius
abusu concessas ad illas id est ecclesiasticas proga-
uerint nisi presumptionem homini reuocauerint i-
fra mensem a concessione seu extensione tunc computand

Extra de iniurijs. c. Et si pignorações. **C**12. pñ
 tñnet duos. prim⁹ est cō illis qui p eo q in re
 ges principes ⁊ barones nobiles balmos ⁊ mi
 nistros quoscūq; aliosq; quoscūq; excoīs
 suspensiois seu interdicti sciunt pmulgata. licen
 tiam alicui dederint occidendi capiēdi vel alias i
 psonis seu bonis suis vel suorū grauandi eos qui
 tales sententiās protulerint. siue quorū occasio
 ne sunt prolate. seu easdem sententiās obfuan
 tes siue taliter excoīcatis coīcare nolentes. nisi li
 centiam ipaz integre reuocauerint vel si ad bono
 rum capcōnem occasionem ipi⁹ licentie sit proces
 sum. nisi infra octo dies restituerint. vel satisfā
 ctōnem impenderint pro eisdem. **S**cdus cōtra
 illos qui ausi fuerint. licentia data vñ vel aliquid
 pmissorū committere suo motu. **Extra de sen. ex. c.**
quicumq; libro sexto **E**t sunt reseruati pape isti
 duo casus. si quis steterit in excoīcācōe ista
 per duos menses. **T**redecim⁹ principalis cō
 tñnet duos. ⁊ ambo pape reseruantur. **p**rimus si
 quis quēiūs pontificē iniuriōse ⁊ temere pculseit
 aut cepit vel pānificauerit. ⁊ hoc mādauerit fiet
 aut facta ab alijs rata habuerit ⁊ socius in hñs
 fuerit faciētis. aut filiū in hñs dederit ⁊ fauorē seu
 sciēter defēlauit eūdem. i illis casibz de pñctis in
 quibus excoīcācōis sententiā p iam editos cano
 nes nō subiēt **G**lō. sup vbo de pñctis vt i bāmēte

vel id mandāte vel illud ratū hñte socior. Seq
tur scđ9 **P**otestas vero consiliarij baliuū. scabini
aduocati. rcores. ofules a officiales ipsius quo cū
q3 noie censeantur in pmissis culpabiles existen
tes. omnes excōicacōnez incurrūt p papā solum
absoluendi **I**n de. de penis. c. i. **C**. ix. principalis
etiā pape reseruatus e. ti. c. **g**rauis. est **Q**8 dñi
tpales qui cogunt aliquos in loco interdicto ce
lebrare. diuina. **V**el qui p pcones faciunt tūc ad
illa audienda populū euocari. vel prohibent ne
publice excōicati vel interdicti super hoc qui p il
los qui missas celebrant moniti ecclias exeat l
ipfi nomiatim moniti nō excūt. excōicati sunt. in
de. de sen. ex. **g**rauis. **C**. i. 7. principal est in de.
de vfuris. ofines sex casus. **N**am citates a officia
les faciētes. **E**cce primū **D**ictantes. **E**cce scđm l
scribentes statuta sup vfuris soluendis nō repe
tendis vel restituedis. **E**cce terciū vel indicantes
fm illa. **E**cce qrtum vel nō dolentes si pñt infra
tres menses de liberis citatum. **E**cce quintū. vel
illa seruātes. **E**cce. 6. exati sūt **I**stā ei snia; incur
rūt qcuq3 citatū ipsaz pēates capitanci rcores
ofules **J**udices ofiliarij ā ali3 quis officiales. pre
missa attēptātes. **C**. lo. principal ofinet. 6. i. de.
de ofaguinitate a affi. c. vñico scilic3 ofratēs ma
fmonū i gdu ofaguinitatis. **E**cce pñ9 a affinita
tis phibite. **E**cce scđ9 l cū moniali. **E**cce terci9 ē

excoicatus. Item est de religiosis sic facientibus
a de monialibus ac de clericis in sacris ordinibus
constitutis. Ecce itez tres alij casus. Et dicit Glō
q̄ hec cōstitutō in expressis pmissis casib⁹ tātum
locum habz a ei⁹ pena. Vñ si quis otrahit cum
habente maritū. vel cū iudea vel pagana vel cōg
ta spūaliter vel legaliter. vel contra impedinen
tum publice honestatis. nō ē locus huic pene.
C. 11. principalis est cōtra illos iudices quī frau
dulenter facerēt ad causam inueniēdaz noiari
mulierem in testem. vt eā possit psonaliter faci
us visitaē seu accedere vel ipa ad eū venire. Ca
sus hic ut dicit pe. pa. raro omittitur. possz tamē
committi si quis iudex hoc fingerz vt ad muliēs
sub clausura morantes intraret. Extra de judi. c.
mulieres li. 6. **C. 18.** principalis est. Quicumque
cuiuscumque status vel gradus etiā si pōntificali
dignitate executor seu quiuis alius fecerit corp⁹
defuncti humanum exenterari seu mēbratim di
uidi ad transferendum ossa de coctione ppter
sepulturam vt in extra. bonifacij. viij. capitulo de
testande. **C. 19.** principalis casus Cum quis in
deret in factū dampnatum. p statutum hoīs femi
sub illa forma. vt q̄ otrafecerit sit excat⁹. de sen. ex.
a nob. Vbi sciēd di. pe. pa. q̄ hec dicit snia iuis
nō papalis sed epāl aut synodalis aut conciliij
vnde ille qui subest statuenti ratione sui delicti

incidit non aliq. et in loco ubi statuens potuit sta-
tuere vel excoicare. cum statutum concilij liget
bene in dyocesi suffraganeorū. De hoc etia; casu
vide sup. c. 3. casu. i. 2. c. casu illo. **C. 20.** principal
contra illos qui absoluconē ab excoicacōis sen-
tentia vel quācumq; reuocacōnem ipsi9. aut sus-
pensionis. aut interdicti. vi vel metu. procuraverit
de hīs qui vi metus re. ea. fi. absoluconis li. 6.
Hic casus dicit pe. pa. intelligend9 est de metu ca-
dente in constantē virū. stupri siue status. verbe-
rū. atq; necis. siue hoc sit pro se vel pro alio. quia
nō distinguitur. **C. 21.** continet duos de sen. ex. e
os qm li. 6. Et in de. de penis. c. Si quis p. fi. Et am-
bo aliquādo reseruante pape. **Pr im9** contra illos
a canone vel homine excoicatos. q̄ ppter mortis
periculum aut impedimentum legitimū ab alio. q̄
ab eo a quo absoluendi fuerāt de iure absoluun-
tur a sententia canonis. **Si** quis suadente ab ordi-
naria vel alio. qui de iure nō potest. **Si** cessante
postea periculo vel impedimēto hmoi se illi a qui
bus cessantibus hīs absoluī debeāt de iure q̄ci-
to omode poterit se pntae nō pntauerit mādatis
ipsi9 sup illi p qbz excoicati fuerūt recepturi et
satisfacturi prout iusticia suadebat. **Et** hic est ca-
sus papae si sentētia pape reseruabat. **Ep̄alis** ve-
ro si ep̄o resuabatur. **C. 22.** est cōtra illos q̄bus
cum ad sedem ap̄licā l̄ legatis ipsius absoluconis

ipſius bñficiũ a quibꝫ cūq; ſentencijs cōſecū
tur iungitur vt ordinarioꝝ ſuoꝝ vel alioꝝ quo
rūlibꝫ ſuſcepturi pñiam ab eiſdem. ſe oſpectū re
preſentent. ⁊ paſſis miuriam ſeu hñs quibꝫ pro
pter hoc obligatū exiſtunt ſatiffactōnem exhibe
ant oꝑetentem. Si hoc cū primo commode poteit
non curauerint adimplere. tam illi q̃ iſti in pri
ſtinam excoīcatōis ſuiam ipō facto relabuntur.
Et eſt ſenſus q̃ illi qui a ſede aplica vel a legato
abſoluti fuerūt ⁊ eis mādatum eſt q̃ ſatifficiant
vel alicui iudici ſe repreſentent. Si id nō faciunt
in hoc caſu abſoluit ille qui pōt a priori ⁊ nō aliꝫ
C. 22. principalis ponitur p wil. in ſpec. de officiō
legati. c. nunc oſtendendum eſt v. 27. A ſenten
legati fui vel delegati cuius iuriſdictiō expirauit
⁊ cui nullus ſucceſſit in officiō ſibi iniuncto ſolus
papa abſoluit. Extra de officiō delegati pruden
tiam. § ſexta. Idē intelligendū eſt dicit ibi wil. de
conſtitutiōibꝫ legatoꝝ ſuoꝝ. ex q̃ legatō ē finita
nec aliq̃s legato ſuccedit. cū in talibꝫ nullꝫ ſit ſu
prior n̄ ip̄a. **C. 23.** prim. Cū ip̄a aīte coronacōꝝ poſ
ſit exēcere officiū ſuum. Iō qui hac occasione in
pugnaret lrās. excoīcat⁹ eſt vt in extra bñdicti
xi. que incipit Quia nonnulli. **C. 28.** principalē ē
in oſtitutiōe Joh. 22. Si ſem ⁊ coepōꝝ. vbi habe
tur q̃ ſi q̃s vacāte ip̄o. v̄tute cuiꝫ cūq; cōſtitūōis
ab impatore mortuo ſibi ſcē l̄ quocūq; alio colat

sue bona auctoritate imperij vsurpauerit. vel in
iurisdiccionem exercuerit. aut vicariat⁹ seu alterius
cuiuscūq; noie officij sibi assumpserit: nisi de licē
tia pape spāli. **Et** omnes eis ac cōmissarijs eorū
in talibus obediētes. aut prestantes sibi in hoc
auxilium cōsiliū vel fauorem sunt ipso facto exca
ti a terre ipōr. **Glō** Intellige hic terras vel loca
ipsoꝝ reputari. non racōne pprietatis tantū. s
supioritatis. **Iurisdiccionalis.** ac loca a q̄libet ciuita
tes et vniuersitates ecclastico supposite interdico
C. 21. Joh. 22. in constitutione dieꝝ crescēte ma
licia principal' sic sonat. **Si** quis in puincia mar
chie Anthomitane romane ecclie subiecta rcōrem
vel alium ministrū siue officialem a sede aplice
deputatum aut alicui⁹ ipōrū vicarium vel iudi
cem occiderit inuasit offenderit vel alias male
tractauerit seu ad hoc dederit auxilium cōsiliū l
fauorem directe vel indirecte publice vel occulte
inabil' ad beneficia vel officia. sit quicūq; etiā
a est excoicatus ipō facto. et soli pape reseruatur
absolutio. **Alie** pene graues insup ibidem sūt ful
minate. **C. 26. principal'** Omnes illi q̄ falsificāt
monetam regis francie vel aliā falsam monetā;
in regno francie portāt excoicati sūt ipso facto. a
resuatur pape illi⁹ absolutio per constitutionez
Joh. 22. prodiens quasi. **C. 28. principal'** **Si** q̄s
demonēs inuocauerit l eorū auxiliū postulauit

seu fedus aut pacta cū demonibus fecerit. vel eis
 immolauerit. aut eos adorauerit. seu in eorū noīe
 ymagines anulos speculū fibulā vel rē aliā ma
 gice ad ipsos demones alligandos constituerit.
 aut rīsa ab eis vel ab illis q̄ ab ipīs demonibus
 audierunt petierint excoīcat⁹ est ipō facto p̄ oī
 tucōnem Joh. 22. sup illi⁹ speculam. **C**28. pīnci
 palis. Si quis lēam aut sigillū alicui⁹ Cardinal
 falsauerit vel ab alio falsante vsus scienter fucit
 eo ipō anathematizē ē innodatus per oī tucōnē
 Joh. 22. impellit nos. **C**29. pīncipalis Quicum
 q; legatos aut etiā nūcios sedis aplice impediē
 p̄fūpserint. excoīcati sunt ipso facto. Aut regē
 terre ⁊ loca q̄libz subiecta eis dem. tā diu. sint es
 clestastico supposita mēdicto. q̄ diu in h̄mōi oī
 macia duxerint p̄stēdum. In constitucōe Joh.
 22. Sup gētes ⁊ regula. **C** Secunda ps.

Secunda aut ps incipit de necessarijs cōfēs
 sionem cōitantiū. in quo cōfessor qui of
 ficiū gerit medici. morbos aīarum facili
 us sanare valeat in applicando sacramenta peni
 tentie septem capitula sequentiā incorporet. Pri
 mum quomodo ad confitentem bene dispen
 dum se preparare debeat. Secundo q̄ ab ipso cō
 fitente generaliter querere habeat. Tercio qua
 liter vicia luxurie de quib⁹ magna vis est rimari
 valeat a reuēdis specialit. Quarto quō circa finē

confessionis reū corrigere debeat. et informare. atq
p que confessum eē contritū vel attritum nosse ex
pediat. Quinto qualiter penitētiā vel satisfactōez
debite iniungat. Sexto quō rite a peccatis ⁊ a se
tencijs absoluat. Septimo Quō circa ifirmos cau
te se teneat. Et de celacōe ofessiois. **C**api. i.

Quo ad primū Ante ofessionē ⁊ circa ei⁹
exordiū. i. 2. sequentes regulas attendat
prima vt auctoritatē sup confitentem ha
beat seu iurisdicōnem is quī alicui⁹ vult ofessio
nem audire. puta pape. epī. plebani. vel vt sit pū
tatis episcopo rite. si est de ordine mendicācium
frater. Potest tamē subditus in. 8. casibus alteri
q̄ pprio sacerdoti confiteri. vel alteri⁹ q̄ q̄ prius
fuit ei⁹ sacerdos ppri⁹. **p**rimo qñ pprius sacer
dos est omnino indiscretus ⁊ inscī⁹. ⁊ ab eo ē li
centia petita. licz nō obtenta. vel debz saltem a su
piori ppri⁹ confessoris seu sacerdotis licentia pe
ti si haberi pōt. **S**cdo quādo proebian⁹ transtu
lit domiciliū suū. tunc ille est subditus illius
sacerdotis ad cuius proebia se transtulit. **T**er
cio qñ quis est vagabūd⁹. **Q**uō qñ quis queit
domiciliū quo se conferat quia sine domicilio ē
Quinto si est in studio de licentia p̄latorū suorum
Sexto si est pegrin⁹. qui recepit peram ⁊ baculū
a pprio sacerdote. aut ei⁹ vicario. vel licentiā
vel si est mercator. ⁊ viator. ⁊ recepit licentiā a

8 *lam*
pprio sacerdote. Secus aut si pegrin⁹ aut merca-
tor vel viator prefata nō fecit. Septimo qñ scilicet
ut. s. tho. dicit subditus scit pprium sacerdotem
esse hereticū aut sollicitatorē ad malum. aut fra-
gilem quo ad pcēm qđ quis cōfiteatur. aut ad re-
uelandum confessionē pronū. Vel si p̄babiliter
estimatur reuelator cōfessionis. vel si pcēm de quo
quis cōfiteri debz sit contra illum cōmissum. In
hīs enim casibus et similibus in quibz p̄babiliter
timet penitens ex confessione facta piculū si
bi vel sacerdoti imminere. debz recurrere ad supio-
rem et petere licentiā alteri cōfitendi. quem si ha-
bere nō possit. idem iudiciū est qđ de illo qui nō
h̄z copiam confessoris. p̄mmo p̄ci⁹ laico in isto
casu debet cōfiteri. Et si nullum aliū alienū h̄z sa-
cerdotem. cōfiteatur tunc pprio. tacito eo de quo
est piculū. s. qñ est i piculo mortis et h̄z alienū
quia tūc ille est ppri⁹ quodāmodo. Secūda ēgula. stu-
deat mūdus ēē in cōscientia q̄ purgādis aiab⁹ in
vigilat. Spem q̄ sui latōis et circa alios pficien-
di nō in ppria s̄ in dīna virtute ponat. qz iuxta a-
plm. neqz qui plantat neqz q̄ irrigat aliquid est
sed qui incrementum dat deus. Preconfitetur
igitur confessor et crebro oret prout etiam corpo-
rali medico sapiēs cōsultat. quaten⁹ de⁹ q̄ sanat
oēs infirmitates op⁹ dirigat ei⁹ qz v̄tute robore-
tur et crescat. Tercia ēgula caueat ne p̄cipitāter

circa confitētem agat. aut in solo transcurſu per
uolitet. ſi moroſitati puigili omnia plene exami
nans ⁊ dijudicans. **N**on interrūpat etiam ſi pōt
uerba confitētis. **S**ed memoretur dicta. **E**t poſt
modū querat diſtincte. vel ſi memorie cōmēdare
non pōt caute ſaltem ⁊ pulchre de ſingulis inue
ſtiget. memorie quoq; cōfitentis que dicenda in
ponēda re fuerit ea diligenti repetitōne reponēs
inſigat. **E**t ad iſta tempus capz ſufficiens. **Q**uia
eligibilis eſt vt dicit Cancellari⁹ in ſuo tracta
tu de confeſſionū audientia. paucos audire ople
te. q̄ multos impſecte. cum conſcienciāz ſcrupul
non tamen expedire q̄ impedire. **M**allem inquit
itaq; ſi curatus eſſem multoz differre confeſſio
nes poſt paſcha. etiam vbi quidam nō redirent
q̄ cecus cecos ſeducerē. dum p vere abſolutis q̄
non recte abſoluti ſunt ſe gererēt. **Q**uid enim ter
ribilius iſto dei verbo p ezechielem dicto. **T**u in
quit deus fili hominis ſpeculatorem dedi te domui
iſrahel. **A**udiēs ergo ex ore meo ſermonem anū
ciabis eis ex me. **S**i me dicente ad impium. **I**mp
ie morte morieris. nō fueris locutus vt ſe cuſto
diat impius a via ſua. **I**pſe impius in iniquitate
ſua morietur. **S**aguinē aut ei⁹ de manu tua requi
ram. **S**i autē anūciāte te ad impiū vt a vijs ſu
is cōuertatur nō fuerit cōuerſus a via ſua. ipſe i
iniquitate ſua morietur porro tu aīaz tuā liberaſti

Quarta regula Expediit vt cōfessor obtineat p
 posse a plato subditoꝝ suam in casib⁹ reseruatis
 ptatem seu relaxacōnem p̄cipue. nisi sint casus
 publici ⁊ scādaloſi. Reperiūtur enī pauciſſimi vt
 idē dī. **C**ancel. qui non inciderint in aliquem ta
 lium casuū. qui cōiter reseruantur. Ipi vero con
 fessi scientes se ipōs nō debē remitti. deinceps ad
 alterū. vni libenti⁹ ⁊ cici⁹ oīa detegunt. Cōfessor
 vero similiter eos presumit libenti⁹ interrogāē
 de singulis. plem⁹ q̄ sanare simul ⁊ semel ipsos
 absoluendo confidit. Quid enim aliud est in oc
 cultis de iudice ad iudicē penitentē remittē. q̄ af
 flicto afflictōnem addere. Et certe plures in sordi
 bus existentes ampli⁹ cāliter ⁊ occasionaliter fa
 cere et deteri⁹ sordescē. Non sic vere fecit samari
 tanus de quo sic vaticinatur ps. Calamū quas
 satū nō cōrēt. ⁊ lignū fumigans nō extinguit. In
 veritate educet Iudiciū. non erit tristis neq; tur
 bulentus. **Q**uinta regula s̄m **H**ūbertum libro
 suo de offi. instructōib⁹ in. c. de cōfessionū audien
 tia. Talē locū ad sedendū capret vt a multis vide
 ri queat. p̄f̄m qm̄ feminas audiet ⁊ vt a nullo
 cōfessio audiri valeat. In quo certe fame tā huc q̄
 cōfētis subuenit. Est enī cōfessor angel⁹ dñi dei eē
 cīum vt malachias dī. Et de confessione ⁊ confi
 tente xp̄us ait. Qui facit veritatem venit ad lucē
 vt maifestentur opa eius. quā in deo facta sunt

Sic etiam beatus Jero. nepocianū informat. Omnes inquit suspiciones et quidquid probabiliter fingi potest ne fingatur a te deuita. Ab omni specie mala abstinere mandat ap[osto]lus. Pretermittentes autē hanc regulam suspiciōis circa feminas facillime subiacēt dicēte Job Oculi adulteri obseruat caliginem. Tamē ut dicat Dūbertus Si aliquē magne p[er]sone virilis sexus cōfiteri voluerit de quib[us] credat cōfessor q[uod] erubescant in cōi auditorio cōfessionū videri deb[et] eos ducē ad aliū locum magis secretum et honestū. ¶ Sexta regula Auditurus femi[n]as caueat ne dum ear[um] a[n]i[m]as ibi a vic[is] purgat ipse delectacōibus volūtarijs sordeat. Nō sit velut liriūū q[uod] alia lauando turpe scit s[ed] sit sicut man[us] que alia tergēdo nitescit. Ita q[uod] se acceptatorem p[er]sonar[um] eē credat. quādo pulchras aut inuenes libenci[us] et cicius q[uam] vetulas in cōfessione auscultat. Quo contra ymaginacōib[us] bonis et sanctis se p[re]actuet. Primū quidem cōsiderādo se esse debere dei angelum et dei tremētis in iudicio vicarium. Deinde auersis vel claus[is] ad femi[n]ā oculis corporeis. anime p[ro]prie lūib[us] videat. animā solam femine ad dei insignitam ymaginem leprosam seu sauciatā esse diris demonū peccōrum mortalium vulnerib[us]. vel saltem rugosam seu scabiosam delictis venialib[us]. quib[us] per xpi sanguinem p[er] sacramētum penitētie medēdū ē

Crucē occulte cōfessor p pollicem impingat pecto-
 ri pprio aliquātulum p puritate tuenda. breuī
 saltem deum inuocet p tūc oraciūcula. **E**t a verb
 fine necessitate caueat dulcib⁹. ab omniq; penit⁹
 confabulatione inutīli. **E**t sic solum dei honorē et
 anime pprie et aliene salutem q̄rere firmiter pro
 ponat. **N**ec tamen desperet si tēptatur. dūmodo
 delcātiōi carnis remittatur. memor verbi xpi ad
 discipulos dicētis. **S**i mortiferū quid biberit. nō
 eos nocebit. serpētes collētes q̄c. **S**uper quo bea-
 tus **G**reg. **S**acerdotes qui bonis suis exhortacōm
 bus maliciā de cordibus aliēis auferūt. serpētes
 tollunt. Et dū pestíferas suasionēs audiūt. si tñ
 ad opacōnem prauā minime p̄trahūt. mortī-
 ferū est qđ bibūt. sed nō eos nocebit. **C**onsolac
 pari modo idē in suo pastoralī v̄ sic dicit. s̄fit ple-
 rūq; ut dum rcōrum anim⁹ aliena tēptamēta co-
 gnoscit auditis tēptatiōib⁹ etiā ipē pullatur
Sed hec nequaquā pastori tūmenda sunt. quia
 tanto facilius a sua eripitur. quanto misericordi-
 us aliena temptatione fatigatur. **C**uius etiā; ra-
 tionem manifestās sanct⁹ **T**homas in. x. ita di-
Gratia que in sacramēto datur ēstaurat. si qua
 inclinacō ad pccm ex circūstanti cogitatio ē scz car-
 naliū necessitāio dictorū pueiat vel i osistente vel i
 confessorē. **S**eptima ēgula cōfessor vultū penitē-
 tis maxime nō respiciat: ne confitens erubescat

ne a femina ai⁹ vulneretur spūalis cūrologi-
quā iuxta illud Abacuc **F**acies ei⁹ vent⁹ vrēs
Vnde glō sup illud Gen⁹ vidit mulier lignum q^d
esset delectabile visu. dicit **N**e lubrica in cogitacōe
versentur. non debem⁹ intueri q^d non lic^z concu-
piscⁱ. vt enim munda mēs in cogitacōe seruet^r
a lascīvia voluptatis sue. reprimendi sunt oculi
quasi quidā raptōres a culpa. non enim eua lig-
num configisset. nisi prius incaute resperiss^z. pen-
sandum ergo est quātū ab illicitis debeamus re-
stringere qui mortaliter viuim⁹. si mater viuen-
cium p oculos ad mortem venit. **O**ctaua regu-
la **C**aveat summope confessor. ne i principio cō-
fessionis potissime. nec in eius psecucōne sit tris-
tis aut austerus aut rigidus. maxime raro con-
fidentibus vel timidis vel simplicibus. mox enim
clauderet os pccōis obterriti. **S**ed benign⁹ et
mitis sit more prudentis medici. et affabilis. **V**n-
de ante q^d quis cōfiteri incipiat qui confitei non ē
assuetus. multū puta verecūdis et similibus dicē
potest ad cōfessionem imptinētia. et si res ita exi-
git. q^derere de patria sua et similia quousq^z confitei
volens audaciamumat dicendi quia quedā p-
sone ex verecūdia in principio pdunt omēz meō-
riam de confitendis. spāl^{it} iuuenes et femine ra-
ro cōfite^res. **D**einde pcedat ad doctrīnas alias q^d
sequuntur. **O**stēdit ista iste cui⁹ vicē gerit cōfessor

xps quādo ait **N**on est opus valentibus medicus
 sed male habentibus. **S**ic idem egit qui peccatri
 cem in ciuitate et publicanos non horruit sed ad
 penitentiam vocauit. **N**on inquit venit vocare fi
 lius hominis iustos sed peccatores. **C**irca femi
 nas tamen dicit humberus non multum immo
 retur. nisi q̄tum necessitas confessionis erigit.
Illas vero q̄begute vocantur. et q̄ frequenter vo
 lunt confiteri. tpet ab hmoi et quasi frequēta cōe
 mutali. Et certū eis tpus ad ofitendū assignet eē
 qd tpus eas non audiat. nec in alijs colloca cōm
 bus frequētibz vnq̄ se exponat. **S**emp q̄ poti
 us duris verbis vtaē et rigidis q̄ mollibz quia
 ut bonauentura venerabilē dicit tales et eis simi
 les femine. nescientes etiā se et sacerdotes incre
 dibiliter inficiunt absq; iaduā tpris quā incidūt
 cū p̄ciosissimum tpus nimis pdunt. **D**e predicto
 verborum rigore cristus docuit quando matri
 sue sanctissime ait. **Q**uid michi et tibi mulier. nō
 dum venit hora mea. **T**amen prefatam benigni
 tatem ad peccatores habendam miris auctorita
 tibus persuadet. **B**eatus dyonisiū in epistola
 ad dimophilum allegando moysen virozum mi
 tissimum **D**auīd mansuetissimū. deū qui de natu
 ra sua ē benignissim⁹ xpm pastorem qui relictis
 iercis. ideserto ouem pditam lete portauit in hu
 meris. dragmam centesimam quesuit sollicitē

Et filiū pdigū. pater quē suscepit cū munerib?
 dementissime. **N**ona regula est. Prealleget cō
 fessor raro cōfiteūbus a verecūdis q̄ malū viciū
 sit a fatuum celare peccata sciēter in confessione
 Ex qua quis incurrat noua mala plurima. **N**am
 talis nouum peccm̄ incurrat. p̄pocriſis quā xp̄us
 maxime p̄secutus est in phariseis. mētūtur cū se
 ostēdit innocentē qui nocēs est. **S**upbit q̄ videt
 vult bon⁹ a min⁹ malus vbi nō est quia nullum
 fructū cōfessionis recipit q̄ nulla est quā oportet
 omnino repetē. **S**acramētum ih̄noāt penitētie
 q̄s diuidit a s̄andē m̄itur. **S**eipm̄ fallit. nō sacer
 dotem decipit. p̄pter q̄ meli⁹ esset nō cōfiteri q̄
 cōfessionem fingere. de quibus di. ps̄. dñs dissi
 pauit ossa eoz qui hominibus placent. **C**onfusi
 sūt qm̄ spreuit eos deus. que omnia loca habe
 bunt i die iudiciū qm̄ oīa a singula pccā nō vni
 homini s̄ totū mundo patebunt cū dampnatiōe p
 petua. De hoc etiam veritas dicit Qui me id est
 veritatem erubuerit coram hominib⁹. hunc eru
 bescet fili⁹ hoīs cum venerit i maiestate sua a glo
 ria s̄ctorū. **D**ecima regula est. poterit cōfessor
 ei dicē qui vult cōfiteri fruct⁹ a vtilitates quas
 de pura cōfessioē recipiet si dolet de preteritis. et
 cauere intēdit de futuris. primo remissioēz pccō
 rū omnīū **I**uxta illud Dixi cōfitebor aduersum me
 in iusticiam meā dño et tu remisisti iniquitatem

peccati mei. Secundo notam gratiam sacramentalem et
 cunctis gratiam vel eius augmentum recipit per meritum
 passionis christi quod in sacramentis operatur. Tercio
 unionem dei cum anima recipiet novam vel maiorem quam
 antea quia tunc deus diligitur et primo eius servatur
 ac per omnes ad confitentem talem venit pater et fi-
 lius et spiritus sanctus mansionem facit datus. Quarto
 ornatus anime novus vel saltem dispositio aliqua
 boni habitus imprimitur quia secundum per se. Confessio
 et pulchritudo tunc in conspectu eius quam sancti-
 monia et magnificentia talis est in sanctificatione
 dei. Quinto pena in ferni infinito tempore duratura per
 peccato mortali in penam finitam sed duram quam
 do quis confiteretur ante confessionem mutat vi sa-
 cramenti confessionis recipiendo. si quando actu quis
 confitetur prefata finita pena vi sacramenti pro-
 portionata viribus confitentis efficitur et minor.
 Unde in quolibet confessione indulgentia certa datur deo no-
 ta quanta. Et ideo si quis contritus per mortalia actu sacra-
 mentum penitus recipit et statim moritur: tunc a purgato-
 rio liberatur quam in filibus per se peccatis moriens qui contritus
 solo voto recipit sacramentum. Sexto aptat ut quis ri-
 te recipere valeat et fructuose alia sacramenta. scilicet eucharistie.
 olei sacri. mentimonii etc. quam per peccatum mortale suscipere
 non debet nisi per confessionem. A iocunditate et leticia patet et opti-
 mum remedium contra mortem subitanam. Nam quam confessus est
 et contritus si in instanti moritur omnino salvatur

licet p ignē ⁊ sic male non moritur. Qui autē nō
contritus nec cōfessus moritur. etiā si sic mille an
nis viuēt ⁊ taliter moreret. male moritur. ⁊ subi
tanee. q̄ dampnādus decedēt. ¶ Undecima re
gula est Deuiter confessor accepconem psonarū
q̄ est iniusticia qua psona prefertur psone ppter
causam indebitam. vnde nō horeat paupertatem
deformitatem. aut insipientiā. nec ecōtrario accep
tet. Diuicias pulchritudinem. aut sapientiā. nī
si forte maiores inde fructus ⁊ honores apud deū
quis sperare debeat. q̄ principaliter q̄rē debz iste
qui iudex est aīarum. nō autē fauorem lucrum ⁊
amiciciā. Grātis inquit xp̄us primis cōfessoribz
accepistis. grātis date. ¶ Ita dñs per moysen da
mat in deutrono. Audite ait illos ⁊ qd iustū est
iudicate. siue ciuis sit ille siue pegrin⁹. nulla erit
distancia psonarum. ¶ Ita puum audiatis. vt ma
gnū. nec accipietis cui⁹ qz psonam. quia iudi
cium dei est. Et iterum nō accipias psonam nec
munera. quia munera excecant oculos sapienci
um ⁊ mutant verba iustoz. ¶ Tencio ⁊ obserua
cō huius regule cordis ferrei homines attrahē
solet sicut magnes. ¶ 12. regula Si in ipsa con
fessioē q̄tūcūqz enormia crimina audire cōingat
pcōrem. ppterea nō despiciat. nec inclementer iu
dicz. s; patienter cum cōpassione audiat. Exem
plum beati Ambrosij qui similia audiendo tantum ex

cōpassione flere cepit. vñ cōfiteres secū lacrimas
 faceret. Sic etiā xp̄us virginis filius inno cēns
 limus accusacōne luxuriose mulieris in adulterio
 deprehense tam diu tāq̄ p̄cienter audiuit quo
 usq; vnus post reliquū exiret. Quā inquit vestrū
 est sine peccō. prim⁹ in eam lapidem mittat. Gra
 tia enim dei est s̄m Aug⁹. li. de virginitate. a dei
 dono deputandū q̄d q̄d nō fecisti qd peccando fa
 cere potuisti.

Capitulum secundū.

Secundo confessor videat q̄ ab ipso confitē
 te gñalit̄ q̄rē h̄eat. Sunt enī. A. a s̄m eadē
 cū informāe circa q̄ aliquū inuestigare cō
 gruit. Iux̄ qualitātē p̄sonay. tñ min⁹ a pl⁹ put
 vñdō docuit. Primo q̄rat s̄m Joh. Striburgis
 in suo cōfessionali q̄ diu nō est cōfessus q̄ iā vult
 cōfiteri. a pri⁹ sibi nō est cōfessus. Si rñdet q̄ a diu
 non. ita q̄ discernere nescit inter peccata facta
 ante vltimā confessionem a ea que fecit post
 modū. tūc cōfessor inbeat cōfessionem gñalem fa
 cere de omnibus a peccatis singulis. Si aut̄ scit
 discernere inter ea que ab vltima confessione p
 petrauit. sic non oportet iterare prius confessa. ni
 si esset casus prop̄ quem iterare oporteret pri
 orem confessionem. Secundo inquirat. An confi
 tens sit irretitus in aliquo casu in quo confessio
 necessario est vel probabiliter iteranda. quorū
 sunt quatuor vel quinq;. Prim⁹ est qñ confessor

propter suam culpam non potuit absolvere ut quod non
fuit sacerdos. vel quia potuit in aliquibus si non in
omnibus. et in eisdem rebus ad superiorem non misit
quia sic adhuc ad superiorem ire tenetur per abso-
lutionem nisi ignorantia confitentem excusaret aliquando
Secundum quando confitens propter suam culpam absol-
vi non potuit. ut puta quia excoicatus erat. nec con-
fessor absoluit ab excoicatione. vel si conabatur hoc
facere tamen auctoritate non habuit. **N**ullus enim a
peccatis secundum sanctum thomam absolvi potest ab excoi-
catione maiori non perabsolutus. **T**ercius est quando quis scie-
ter et ex verecundia. per poenitentiam vel ex simili causa pec-
catum quod necessario fuit confitendum celavit nisi post
modum confessori priori. prius confessum aliquantulum
saltem memoratim notabiliter fictionem suam
confiteretur expresse. et quod non est confessus etiam ex-
plicitate et alia prius confessum implicitate. **C**onfessionem
tamen non dimittit quando cum maioribus peccatis superio-
rem querit. **A**ut quando bona fides simplicium seu
ignorantia excusat. **A**ut ubi confessor vel confitens
scandalizatur puta dictum est secunda regula in. 1. casu
primi capuli. **Q**uartus si poenitentiam facere contem-
psit vel obmisit. nec recordatur de ea. multa tamen
licet non sit tunc dicunt et per de pa. 1. 2. quod tunc non est
necesse confiteri. nec etiam secundum quosdam tunc quan-
do confitens solum est attritus. vel non contritus. et
tamen absolutus. **D**ebet tamen postea suam non

cōtricōnem confiteri. **V**erū tū fictus dicitur vel
 fictio in confessione fit sū Cancell. qū aliquis sci
 enter celat aliquid. aut in pposito peccandi perse
 uerat. aut scit a sciē d; q a tali nō potest absolui
Et taliter fictus iterare tenet cōfessionem sū p
 babiliozem opimionē. a ille est qntus casus. debz
 tamen ut postea dicez quilibz etiā nō cōtritus om
 nia pccā confiteri ppter plura que sequuntur. **S**i
 militer vt dicūt pe. pa. non oportz istam cōfessio
 nem iterare quī nō putauit aliquid esse pccm v
 veniale qd mortale fuit. a ideo de hoc non est con
 fessus. quia de hoc non habuit cōscientiam. s; po
 stea habz. licet tūcū esset iteraē. **P**reterea qui
 est oblitus de aliquo peccato in confessione. non
 oportet q omnia repetat postmodum siue prece
 denti confiteatur siue nono. s; obliuionē a oblitū
 solura tenet cōfiteri. qūis in precedenti casu fit i
 gnorātia iuris. a in isto casu ignorātia facti. **T**er
 cio inquirat a laboriet presertim circa iuuenes et
 puulos vt oportunitatē habeat ab eis faciendi
 generalem confessionem quia vt Cancellari. di.
 viz aut nunq̄ integre confitentur. nisi fortī pro
 docti a tali confessore. qualis hic describitur. p m
 mo illud etiā esset vtile apud grandeuos rura
 les simplices a femiās. Et si nō potest leuē indu
 cī ad hoc possunt fieri ab eis mērogaōes tales
Et ne tibi fca cōscientia de talibz pccis a de talibz

et de tali etate. et de tali societate. ac sodalib⁹ tali
b⁹. Et s⁹m rñsionem poterit aiaduerrere cōfessor
si plena fuerit alias facta confessio. Et si nō tunc
indūcatur eam pficē. Quarto si inquirēdo vel cō
fessionem cōtinuando pcepit cōfitemem de aliqui
bus pc̄is non confiteri. vt sit sepe de amore. car
nali. de odio fraterno de nolendo restituere. vel si
milib⁹. Et p̄pterea vt pure cōfiteādo nō velit pec
cator desistere. hortetur vt oīo pure cōfiteatur de
omnibus non obstante sua duriciā. quā licet ab
solui talis non debeat. ad multa tamen valēt ta
lis confessio put docetur extra de pene. et re. Qd
quidam valet inquā ad multa s⁹m Alb. in. g. dī.
ia. primo ad faci⁹ grām obtinēdum. qd quā
faul non fecit. adam et euaz post sua pc̄a mariē
puniti sunt. Scdo quia est opus de genere bono
rum. ad virtutes habilitat. puta ad humilitatē
obedientiam. Et sicut alia opa bona extra grām
facta de genere bonorum irremunerata non de⁹
relinquit. Tercio quia per hoc p̄ tanto preceptū
ecclie soluitur quo q̄s singulis anīs confitei tene
tur et a debito confitendi deobligatur. Quarto se
cundum eundem et Tho v⁹ confessio tal⁹ q̄ supuei
ente vera cōtritione nō est confessio tal⁹ de nece
ssitate salutis iteranda dūmodo postea suam in
penitētiā cōfiteat et absoluat. Quinto querat cō
fessor a confitentibus aliquibus vtrum purgari

velint a criminib⁹ oībus cito ⁊ velociter. Si sic
 dicat q se iuuent. rēdendo veritatē puram. hoc
 enim meli⁹ ⁊ celeri⁹ dicit Cancel. nequit fieri. q
 si ad interrogata veritatē plenam quis rēdeat. nec
 menciatur ex humilitate se omisisse q non cōmī
 sit nec ex verecundia q fecit dicē obmittat. Si au
 tē deprehenditur velle mentiri. ⁊ se celare. vt se
 pe fit. p discretū confessorē. tales redarguātur
 vehementer ⁊ acriter. Et cōpellantur remiam sta
 tīm querē ab hmoi mendatio. Qd postq fecerit
 rursus blande moueātur ⁊ leuiter. nichil deinceps
 ps mentiri aut celare. Si vero bis vel ter menti
 si fuerint. poterūt remitti ⁊ differri vsqz ad tps
 alterum iniungēdo. vt sibi meli⁹ pvideant. Et se
 pe in altera confessione apiunt oīa dum putant
 mēdacia priora magis imputāda eis. quo ad in
 aduertētiā q ad maliciā. **S**exto nōt gwill.
 glosator Ray. q pniari⁹ nō debz esse nimis scru
 pulosus. si forte aliquem de interrogatiōibus
 istis. s. que a doctoribus ponūtur ppter occupati
 onem aut ppter obliuionem aut ppter simplici
 tatem obmittat. dum tñ non laboret crassa ig
 rantia vel supina. aut negligentia dissoluta. vir
 enī cōtingit aut nūq. q penitētiari⁹ qtuāqz di
 sceret obfuer oīa. scilicet de. A. pecōrū capitaliū ⁊
 eoz filiab⁹ singul. ⁊ de octo circūstācijs vsus il
 lius. Quis quid vbi p quos quotiēs cur quō qñ

Ac de singulorū etiā generalium statibus ac eorum
aprijs peccis interroget. Idcirco etiā consolato
rie dicit Bōuē. Non fiat Explicita interrogatio. ni
si de istis de quibus omnibus manifestum ē qd fuit
peccā. vt sunt transgressionēs preceptorū decalogi
cōmissio. A. mortaliū. abusus. r. sensuū. de istis est
omnino interrogandū p cōfessorem. quādo vidz
cōfitemem negligētem aut ignorantē. hec ille
Dicit autē sic Hūbertus Peccōr saltem inquiren
dus est de hīs quinqz De odio vtz aliquē odio
habeat ppter factum vel dictum suum. De pecca
to luxurie. De iniuria primi. s. furto rapina vel
alteri illata iniuria. De inobediētia vel p fractōnē
penitentie. vel nō obseruacōnem solempnitatū
vel alio modo. Et de peccis oris vt iuicijz detracō
nibus. maledcōnibus. prauis cōsilijs Ita quin
qz saltem dz inquire a peccōre q audiat cōfessioēs
qn p occupacōnem querē plura nō potest hec il
le Tūcior tamen via apta est in tertia regula p
mi capituli. **S**eptimo iformet rudes confiten
tes si indigent tunc. vel i confessionis principio
q et quot confiteri teneantur. Primo omnia pec
cata mortalia q in memoria qz habz et que sibi
apparent esse talia. nec solum talia. s. etiā cir
cūstantias peccōr in aliā speciem peccō mortalē tra
hentes. q sunt cōtra spāle preceptū Et circūstan
cias sm quosdā aggrauantes notabiliter vt si

subtrahit vel leſit multum. ⁊ quāntū leſit. p̄mmo
 etiā oīa q̄ dubitat p̄babiliter an ſint mortalia
Inſup quotas mōrlium et p̄fatorum omniū ſeu
 vices ſi memorari pōt. nec crimina detegat alioꝝ
 nominando eos. vel ſignis certis notificando niſi
 forte peccā talia ſint q̄ nullo modo poſſunt aliter
 apiri vt ſi ſororem vnicā male cognouerit aut
 vir vxorem. aut in inceſtu cū matre. niſi ſic dicat
 ⁊ apud talem q̄ reuelacō debeat p̄deſſe non obſe
 ſe eis qui dereguntur. **Q**uo caſu nichilomin⁹ ma
 gna cautela requiritur ad confitentem et confeſ
 ſorem ne zelo proficiendi indiscretō fallantur.
Quando autem nominatio ſeu expreſſio obſeſſe
 poſſet. et circumſtantiā in aliam ſpeciem trahit
 tunc de licentiā proprii confeſſoris quērat alium
 qui nec noſcit perſonam nec noſciaturus ſit veriſi
 mili. **Q**uod ſi talem confeſſorem omnino habere
 non poſſet. ⁊ imminet caſus neceſſitatis. vt ſi ſe
 putat ſtatim moritur⁹ tūc dicit **T**ho. d. famam
 proximi cuſtodire q̄tum poteſt. ſi magis d. ſuā
 conſciām purgare. **E**t ſi confeſſor audit confiten
 tem nominare vel notare perſonam aliam ſine
 neceſſitate vbi malum preſertim ſequi poſſet ra
 cititer rephēndat. et inbeat culpā iſtam confiteſ
 ſpāliter ⁊ cauere in futur⁹. **E**cce. 6. hēs ſm q̄ eſt
 oſtendendum. vñ Aug⁹. ⁊ ponitur in. 2. libro di. 16.
Cōſidēt ſez peccōꝝ qualitātē criminis in loco in tpe

impseuerantia in varietate personarum **S**up quo scō.
in. 2. di. 1a. **S**altē istas dico aggrauantes circūstā
tias necessario ostendendas. q̄ spāli phibicōne et p̄
cepto phibentur. verbi gratia. alienū accīpe est
illicitū. s̄ spāli phibicōne prohibetur accīpe de
loco sacro. et ideo speciale peccm sacrilegij p̄ hanc
circūstantiā cōstituitur. **S**imiliter est illicitum nō
suā agnoscere. s̄ si sit xp̄inqua spāli phibicōe p̄
hibetur. et ideo spāle peccm. s̄. incestus p̄ hāc cir
cumstanciā cōstituitur. et frequēcia etiam non est
dubium est circūstātia simpliciter ponēs ad pec
catum. quia qualibz vice nouū peccm cōmittitur
Et de similibz simile habeatur iudiciū. **h̄c** **S**co.
Ex hīs patz q̄ confessor distīcte querē debz vel
informare confitentē. vt dicat locum sacrum si
in eo notabile peccm omisit. **I**tem psonam in ge
nere non in specie cum qua notabiliter peccauit.
vt si sit monialis vtiua i sacris. xp̄inqua. seu at
tinens sibi cum qua luxuriatus est aliquis. pater
aut mater si percussit. et sic de alijs. **I**tem tp̄ sacz
in quo notabiliter peccauit q̄ plus frangit secun
dū sanctū **T**ho p̄ceptum de sanctificacōne sabba
ti qui in dñica vel simili die mortaliter peccat. q̄
qui in arte mechanica tunc laborat. **I**tem dicat
quotā seu vice peccoz mōtlium certam si sāt. **S**i
nesciat. dicat verisimilē bona fide. puta cēties vi
cesies vel circiter. put apparz. **E**t hāc quotā pōt

Cam
discere confessor et confitens ex continuatione peccati per
annum vel per mensem vel per diem continuati. ut qui
tenens in anno fecisti. querat quotiens in ebdomo
da fecisti. quotiens in die. Item si iniuriā fecit fur
to vel rapina vel in lesione corporis notabiliter. di
cat bona fide per quāto. puta an mutilauerit. occi
derit centū. xx. aut circiter abstulerit. Similiter di
cat si talia dampna intulit diuiti vel paupi qui
alias cum suis modicum habuit. nec solum mortalia
confiteatur. sed etiam oia que apparent sibi reialia. ne for
te ut sepe contingit talia in te sunt mortalia que confessor
iudicare huius. dicit autem sanctus Thomas in 2. di. 19. q.
in interrogacionibus faciendis tria sunt attendenda
Primo ut quilibet peccator interrogetur que confueuerit
in hominibus illius odicōis habundare. Non enim
oportet quod a milite queat de peccato clericorum aut reli
giosorum. aut econuerso. Secundo ut non fiat explici
ta interrogacio de peccatis. nisi de illis que oibus mani
festa sunt. de alijs autem adinuentionibus peccatorum ita de
a longinquo fieri interrogacio. ut si omisit dicat
et si non omisit non addiscat. Tercio de peccatis prece
ptis carnalibus non descendat nimis ad particulares
circumstantias. quia homini delectabilia quāto magis in
spāli considerantur. magis concupiscentia nate sunt mo
uere ut dicitur in 3. ethicorum. Et ideo potest contingere ut
confessor talia querens a sibi et confitenti noceat. hec
tho. Concordat Ray.

Quercio spāliter Quomodo de peccis aliquibz
presertim luxurie confessor rimat habeat
Notandū fm hūbertum q sunt qdam vi
cia de quibz nō est cautum multū querē licet ali
qui magnā vim faciāt. puta de fide. nisi i casu quo
ista psona suspecta esset de fide. Querē tamen dz
An. i2. articulos fidei apłorum sciat oracōez dñi
eam. Salutatōnem āgelicam ⁊ decalogū. Et de su
pstitōnibus contra fidem. Alia sunt pccā certis
officijs hominū magis cōia vel serui aut etati. et
fm hoc etiam querē studeat put habes in alijs
tractatibus doctor. Alia autē sunt pccā occulta
⁊ non cōfuenta vt pccā contra naturā. ⁊ de spēbus
alijs luxurie de quibus notāde sūt sequētes **Cā**
cel. regule. Circa quas tamen ita caute te lectōr
habeas put declarāe in fine hui⁹ capituli i scdo
dubio. Regula igitur prima est hūberti partim
qui dicāt de peccis luxurie ⁊ contra naturam spā
liter actus. non est inquirendum nisi caute ne ali
quid manifestetur simplicibz qđ ipsi prius nes
cīrent qđ eis posset eē peccandi occasio. Sic eni
cōiter tenēt doctores. Sed Cancell. addit sic acci
dit aliquādo licz rarissimū sit apud certū circūspe
ctum ac cōfessorem puidum. q apiuntur quedā
species pccōrum carnis at qdam circūstantie vi
les quarum pccōr nō esset cōsciūs aut culpabil
et hic forte scandalisabitur ⁊ docebitur deinceps

agere similia. licet pro certo non videamus illud
 esse timendum quæadmodum aliq̃ tradūt. **Nec**
 enim tantum timendum est. q̃ ppter hoc debeat
 obmitti diligens inquisitio peccōꝝ. **V**ānam mā
 la a pueris et alijs tam diligenter cōfiterenter q̃
 tū sciuntur et agunt ab eis. nec inquirenda esse
 iudicamus quasi nesciant s̃ quia forte nō tam g̃
 uia esse credunt q̃ sunt. **A**ut quia aliter nolunt
 manifestare ea. **A**ttē in hoc casu debz cum sūma
 attestacōne peccm tale dampnari quasi non ca
 deret. etiam in hominibz tale quid agere. **S**ed di
 cere debz q̃ illud dicebatur ad exponendū discre
 tōm peccōis an sciēt distinguere inter ea que se
 cūsser. **S**unt enim quidā male rñdentes affirma
 tiue ad oia q̃ confessor interrogat. **S**ecunda ē
 gula **C**onieduret prius confessor post interroga
 tiones quasdam preambulas super etate. statu
 condicōne. studio. vel officio confitentis. vtrum
 ipse verecundus sit et nimio pudore detentus. q̃
 forte puer est aut femina. aut exil complexionis
Apud tales preceteris persuadendum est pri
 mitus et figendum in animo quomodo cōfessio
 sincerissima ē. et oīsciēti deo magis sit q̃ hōi. **E**t q̃
 confessoꝝ et litterati sciunt ex libris plura pecca
 ta q̃ cōfites vnq̃ possit facē vel sciē verisimilit. **E**t
 q̃ nō ad euelandum vel accusandum q̃rūtur pec
 cata. s̃ ad emēdād et absolueūd et ppetuo q̃tandū

Et q̄ maliz confessor mori. q̄ aliqd̄ dicendū de tegē.
Tollz igitur omnē talem suspitionē. ⁊ ostendet
q̄ tales postmodū tanq̄ filios suos carissimos di
ligz qui se totos sue fidei commiserūt. **T**ercia ēgu
la. p̄gat confessor postmodum a generalibus ad
sp̄aliōra. vt de turpibus ad turpiora ⁊ q̄rat a cau
sis generalib⁹ ad effectus eorum sp̄ales. vt habi
to q̄ aliquis conatus fuerit se aut alium attrecta
re. querat q̄ diu. ⁊ q̄ sepe luxuriose. ⁊ cum quot
accidit ⁊ a quanto tpe in tota vita **E**t si aliqua e
rat de suo genere ⁊ finaliter in qua pte corpis cō
pleta est libido. vel altera demum ad alterā illi⁹
speciem poterit successiue inquisitō p̄transire. **N**ō
fit tñ confessor curiosus particulares pccōz mo
dos seu circūstantias inuestigare. que nō multū
augeant vel varient gravitatē in eis. quomā na
sceretur inde aliquādo vel temptatio piculosa ⁊
turpitudine nimia. aut suspicio retardatiua confi
tendi. **N**ichilomin⁹ iudicam⁹ vtile p̄serenatioē
conscientiarum illoz q̄ cōfitentur vt plenius ex
plicēt oīa quātum ⁊ quousq; confessor iudicaue
rit expedire. **Q**uia forte postmodum grauioribus
vigerentur stimuli quasi nō bene itegre pccā sua
confessi fuissent. **Q**uarta ēgula **Q**uia pccm car
nis a quib⁹dam cum fūma difficultate potest ex
torqueri. p̄sertim a femineo sexu ⁊ puerilib⁹. qui
vltra q̄ credi pene potest verecundi sunt cōiter

Ideo aliquñ primo pcedat pcedat pcedat pcedat a talib9
 generalib9 q nullā aut paucā videntur includē
 culpam. quia si pccōr vult mentiri aut fugere: se
 pe deprehenditur p talia q naturaliter accidunt
 omnibus. aut rarissime reperitur oppositū. **Q**ualia
 si statim negz: constat eum dicē grandiora. **G**e
 neralitates autem exempli grā fm hūbertum
Ille vel similes sunt. pōt queri vtrū insultus car
 nis aliquñ paciatur. **S**i tñdet q sic: potest queri v
 trum illa titillacō ducat eū ad aliqñd faciendū
Et si sic: quid est illg. **S**ic enī ei nichil manifesta
 tur. s; datur ei occasio manifestādi se. **I**tem fm e
 und. si quis pccm carnale ppetrauit: potest queri
 ab eo vtrum vigilādo absq; naturali vfu mulie
 rū simile delectacōez vnq; habuit. **E**t si sic: quē qd
 faciebat **S**i vero nō ppetrauit: pōt queri ab eo.
Vtrū dormiendo de muliere aliqñd sompniauerit
 a si sic: vtrū aliquam delectacōez habuit. a quid
 tunc faciebat. **A**liqui tñ qrun vtrum vigilando
 semen effuderit absq; naturali vfu mulierum. **E**t
 si respondeat q sic: **Q**ueratur quā occasione acci
 dit ei. **S**ed inexpli opus carnale nō intelligerēt
 quid esset effusio seminis. **H**ec **h**umbertus pmo
 ut dicat **A**lbertus in libro de animalibus. semine
 plures nūq; semināt. vel ad extra polluitur. pre
 sertim mīgre. **S**; **C**ancel. dicit q gñalitates fm
 q; querēdū est sint ille a similes. **F**uisti vnq; in

tpe in quo agnouisti te in societatibus famulorum
 aut sociorum spāliter i lecto. **S**i sic audiuiſti vnq̃
 malū de impudiciā a mulierib; **S**i sic a loque
 baris. **S**i sic male deſiderabas **S**i sic vtrum volu
 erit vnq̃ alter q̃ tangeres eum inhoneste vel i
 epte **S**i sic fiat processus vltior sub velamine.
 q̃ intelligat an omiſſa fuerit ibi mollicies ſive
 pollucō **Q**uia hoc pccm bene omittitur. ante pub
 tatis annos. p̃mmo ſemp imputat in vigilia dñ
 cōplete tranſit cogitacō a delectatio. etiam pollucō
 ne nō exiſtente. **H**is modis inquit **C**ancel. idēz
 Noui plures fuiſſe dephensos. qui interrogati
 negabāt ſe vnq̃ paſſos mēbri pudendi caleſcadi
 onem vel pruritū vel erectōnem qualēcumq; vel
 tempracōnem aut cogitacōem malā de muliere q̃
 cumq; **E**t dū iudici fuerūt de hoc mēdatio. q̃re
 batur. nūquid illud erat turpe ſic dimitte. quid
 agebas tu **E**t ſepe reſpondebāt id qđ querebatur
 credētes ex modo loquēdi cōfeſſoris q̃ iſtud nō ē
 putaretur ad culpā ſ; ad laudem. **Q**uinta regu
 la eſt. **C**ogruit put exptus ſum q̃ paruuli a ado
 leſcentes maſculi interrogētur modis dictis de
 cohitacōne ſociorū a famulorū tanq̃ de hijs qui
 prima facie min⁹ horrēt q̃ min⁹ inſolita ſūt. poſt
 modū queratur de cohitacōne mulierū. **E**t p̃mo
 ſi vnq̃ in etate. 7. vel. 6. a. noꝝ vel eo circa iacue
 runt cum acillis ſicut mos eſt puerorum. **S**i ſic

Inquiratur oſormiter ad p̄dca. Et certe reperien-
tur horrenda. Cōſequēter non ſolū de ancillis. ſi
in gñe p̄miori ad qualia non deſcendat. niſi q̄
ſi ſubito ⁊ a latē dicendo ſine mutacōe vultus. O
bone video tu ſimpliciter egifti cū talib⁹ ⁊ talib⁹
Et ſic heu ⁊ ſepe. Sed prius q̄ de articuletur ⁊ pra-
dicetur. **S**epta regula quid ampli⁹ fiat. **S**epta
tū regula ē poterit oſeffor dum inhoneſte loquen-
dum fuerit dicē ſic. Amice non cures ſi loquar
turpiter qm̄ oꝝ oīa in cōfeſſione dicē. longe alie
dicere aut ſilerem extra cōfeſſionem. ⁊ dicantur
talia ſatis conſtanter ⁊ quaſi p̄ſciātur aut nō re-
putentur ita grauia. Nec aſpiciat fixē vult⁹ pec-
catoris. ſi diuertat oſeffor vultū quaſi nō curans
aut forte narrās fabulam dicēdo Ego bene video
tū feciſti ſic ⁊ ſic cōiter. Dic ergo totum in nomīe
dñi. Ego tibi indulgeo ſi non alias feceris. Et ſi di-
cēs omnia mala mundi non inde pei⁹ haberes.
dic audacter. ymmo queri poteſt ſi velit vt ſuper
omnibus diligēter interroget. Et ſi ſic. **S**ub infe-
ratur q̄ ergo dicat in omib⁹ veritatē. **S**eptiā
regula eſt. Applaudat conſeffor aliquando dicē
tibus veritatem ſuper delictis ſuis. quanto ma-
gis criminofiſſima ⁊ abhōianda videbūtur ⁊ col-
laudētur de veritate. de eligione de timorē dei. de ze-
lo p̄prie ſalutis. de oſidēcia ad ſacerdotē ⁊ ſimilib⁹
Et q̄ audacter pgant ad alia nichil heſitantes

Fit aliquādo inutilis questio circa tales p tunc
si fuerint alias etiā de talib⁹ cōfessi. 7 si nō quali
ter āpli⁹ nunc letari debent 7 deo gratias agere.
qui talem eis tribuit volūtatem 7 oportunitatem
Expediit enim qñq; p confessionē principaliter
gratias agere. moneat postea vt tendat ad alta
Et sic postmodū suadeatur p bono suo velle dicē
circumstancias suas omēs in p̄ticulari. sicut de ā
cillis predixit vt tactum est in. 2. 7. 7. regulis ad
dens q pudor ille ad magnum meritū sibi cedit
futuramq; opabitur tranquillitatē cōscientie ex
quo nunq̄ alteri deinceps reuelare compelletur.
Estimo autem q feminis ouerso ordine interro
gacōes faciende sunt q̄ dictum est in quarta re
gula prius v; de cohabitacōe mutua secum post
ea cum viris 7 puulis s̄m q videbitur. Circa pre
dictas regulas mouet idem Cancellari⁹ duo du
bia 7 soluit. **P**rimum reprehensibile videtur anī
mie audacitatis in cōfessore q talia presumat a
perire qualia p̄missa sunt. q̄ vix certe credibilia
sunt 7 vere incogitabilia nisi ab exp̄is aut sedu
ctis aut aliunde doctis. **S**ed sentiat ali⁹ qd volu
erit Ego tamen deo fateor me plures talib⁹ indu
xisse medijs ad confessionē quā fatebātur nunq̄
etiā in lecto mortis talia fuisse dicturos cuiquā
7 laudabant deū totis virib⁹ gratias agētes q
se se ita aperuerūt. **Q**uidā 7 paucissimi retroire

voluerunt aliquñ sed tandem redierũt fatentes il
lusionẽ esse de moĩs qui claudẽ os aptũ semel rur
sus saragebat. Alij iam cõfessi p̃p̃e obmissionem
hĩmõĩ interrogacõis rursus ad cõfiteĩdũ induci
nichi fecerũt indicũ q̃ necessaria sit hĩmõĩ inq̃
ficio. ¶ Aliud dubiũ. Dubitabit aliq̃s se talia l
nesciẽ vel nolle inquirere q̃ forte ẽ ut chirurgicus
timidus a in exptus pallasceus aut spasmũ paci
ens in os p̃cũ sed aq̃ diratũq̃ mulierum. Res. Ista
teor cautela esse necessariã a non leuiter fieri de
scensum ad ista abhominãda nisi cõfessa precedẽ
cia videantur velud inferre talẽ cõdusionẽ. ¶ Sed si
quis nesciat vti cautela dimittat cõsulo ne a sibi
noceat a p̃ccõĩ si sibi semel negauerit neq̃ de p̃e
tensius fueit scandalifetur a vix in futurum con
uinci queat.

¶ Sequitur Capitulũ quartum.

Quarto videndũ est circa finem confessio
nis de duobus videlicet quõ confessus cor
rigi debz a informari a probari. Nam con
fessione rite pacta. Primo replendat cõfessor re
um acriter et p̃ccã sua enormia postq̃ illa plene
cognouerit. Et cõdat ei quãta p̃micioe p̃ccõĩ di
gnũ existit. Attẽ cauendũ est ne p̃ccõĩ rursus cõ
fugẽ possit ad negandũ iam cõfessa sicut pluries
reptũ est fieri etiã post cõpletam prius cõfessioẽ.
Ideoq̃ peccatorum explicacõ habeat certissima

Demq; quidquid in confessione dixerit confessor sit
tamen ipse in fine mansuetus atq; benignus ut sit
velut samaritanus bonis vulneribus sauciati vi
num increpationis et oleum compassionis ac bone
spei infundat. potest insuper dicere. Ex quo talia et ta
lia confessus es. que sunt gravissima. noli deinceps
aliqua celare. sed omnia dic adhuc. ut te simul ex
pedias. Ita docet beatus Augustinus libro de penitentia
v. dicit. Cognitis peccatis afflicti confessor benivolus pa
tus erigere et onus secum portare. habeat dulcedi
nem in affectione. pietatem in alteri crimine. ad
iuuet confitentem in orando. elemosinas faciendo
et cetera bona pro eo. et cum opus fuerit etiam incre
pando. Deinde secundo quando confessor sentit confessum
se non posse absolvere. ab omnibus mortalibus. sed
ab aliquibus. tunc secundum theodoricum debet primo confitens
simpliciter omnia mortalia peccata confiteri ei qui habet
in memoria. et ab hijs debet eum confessor a quibus
potest absolvere sub forma sequenti statim. e.
explicanda. atq; sic ad superiorem pro ulteriori ab
solutione dirigere. cui scilicet superiori debet reserva
tos etiam confiteri casus. Si tamen superior talis est
quod potest inferiori sua auctoritatem committere et
confitentem vult remittere. eum committendo i
feriori. tunc inferior potest absolvere. immo pe
cca. in. g. d. i. a. dicit. Quod converso superior potest pri
mo a maioribus peccatis absolvere mortalibus et

eundem remittere potest ad inferiorem vt a maioribus peccatis moribus absoluat. Et quideꝫ ecclesia Romana vt idem dicit hoc facit ⁊ sic vtitur. Et ita supponendum est qꝫ ita fieri possit. Et sic econtꝫ fieri potest. nec est dimidiatio sacramenti. quia ex duobus absolutio nibus vnum sacramentum integratur. **P**ostremo tercio notet confessor. Si confitens habet aliquos casus intricatos. puta de contractibus. si sint liciti vel vsurarii. Si bona in iusto titulo conquesta et possessa. vel si est in uoluitus aliquo casu matrimoniali. vel interfuit bellis iniustis. vel si se intoluit collationibus aut possessionibus beneficiorum ecclesiasticorum ⁊ sentencijs excommunicationis suspensionis aut interdicti vel quibuscumqꝫ symonie contractibus aut similibus. Si de hijs confessor se nescit expedire tunc si omode potest de facie confitentem expectare ⁊ ecurrere ad libros ⁊ requere peccatores se. Si aut omode fieri non potest tunc enumeret sibi diligenter hos casus de quibus dubitat ⁊ imponat ei ut postea euertat ad se dum fuerit melius consultus. ⁊ vadat ad aliquem patrum ⁊ fratrum consilium illi se regat ne perdatur. Sic et de restitutione facienda si dubitat faciendus est. puta in homicidio vulneracione detractio contumelia furto rapina ⁊ tunc ad peccata aliorum hominum ⁊ similibus faciendum est. **D**e scdo vero videlicet de probatione confitentis fieda ⁊ expianda an confessus sit. contritus ⁊ absolueudus

Confessor de emendacōne nō requirat iurāmen-
tum vel votum vel aliā obligacōnem q̄ abstine-
at a mortali peccō. nisi esset excoīcatus. p̄sertim de
iniectione man⁹ violente in clericum. ⁊ satisfactō
alicui esset p̄standa. s̄ sufficit dic̄t b̄bertus q̄
habeat bonum p̄positū ⁊ bonam voluntatem ab-
stinendi ab omni mortali peccato. saltem in ḡne
⁊ q̄ p̄terea sibi displiceant. **Cancellari⁹** dic̄t sic
Querat confessor a cōfesso. an p̄ponit abstinere cū
auxilio dei deinceps a peccātis. **Willelm⁹** parisiens̄
tractatu suo sp̄ali de penitentiā. c. penult̄mo gra-
tiosius ad huc doc̄t quomodo etiā ante confessi-
onem inchoatam p̄ eū qui venit ad cōfessorem
gratia confitendi fieri deb̄t p̄bacō. **S**i inquit hoc
p̄posito venit ad cōfessorem. scilicet vt committat
⁊ tradat se beneplacito dei ⁊ hoc ex amore eius.
Si se totum patius est dare ⁊ tradere miseracōni
dei ⁊ hac de causa non eius offensam incurrat vt
in amorem eius et gratiam redeat mortuus. i se
vincula dirupta esse cōgnoscat. **S**i tantū sui amo-
rem est ei largitus dementissim⁹ deus. vt de se to-
to studio beneplacitū ei⁹ patius sit facere p̄ consi-
lio sacerdotis cui aīa eius curanda ⁊ regenda a
deo cōmissa est. nullaten⁹ de salute eius dubitet.
Quis enim dubit̄ deū hui⁹ modi penitētem ple-
nissime possidere. hec ille. **S**i igitur confessor secū-
dum istum ante cōfessionis iniciū talē dispositū

26 *Sam*
consolari debz put late docet item. Quid de eo sen
ciendum est q post confessionem se beniuolu on
dit *Pe. de pa. sup. 2. di. 1. dicit* A penitente req
ratur si penitet. Et si dolor eius insufficiens est.
an uellet dolore sufficientem habere. a si non hz
hoc ipm sibi displicet. a hoc sufficit fm illud. Co
cupiuit anima mea desiderare iustifi. tu. in omni
tpe Et fm illud patris qui habuit coram cristo
filium a demone possessum dicentis. Credo domi
ne. Adiuua dne incredulitatē meam. Tñ secund
prefatos doctores etiā exigitur q careant odio
mortalis pccī cōtra alium. Item occasiones pec
catorū mortaliū certas a proximas vitare ppo
nat ut concubinam de domo quā inhabitat eiciat
publicam. uel adulteram quam habet similiter
Item nulli iniungatur penitencia qui habz offici
um qd secundum consciētiā suā facere non
pōt sine pccō mortali n̄ deserat illud officiū. Item
si habet aliquam aliā occasionem peccandi. a re
uifimile est q non possit sibi cauere a mortali pec
cato nisi eam a se remoueat. ut est cohabitatio
mulieris suspecte cū qua peccare consueuit. non
detur ei penitētia nisi occasionem istam a se re
moueat. Item uidet ut operam dare proponat
efficacem ad discēdum si nescit orationem domi
nicam. Simbolum apostolorum. et decalogum.
Item ut velit satisfacere pro posse de iniurijs a

alijs restitucōnibus debitis qñ tenet. de quo vi
dendi sunt tractatus diuersorum doctor. **I**de di
cimus dicat **C**ancel. de reuocacōne seductoꝝ ma
lis consilijs ⁊ moribus p eum ⁊ de diffamatis in
iuste ⁊ similibus. nō requirendo tamē vltra illud
qđ verifimiliter fieri potest talia repetēdo. **S**i au
tem dicat se nolle vel nō posse abstinere ab aliq
mōlitz tunc nō est ei iniūgenda penitētia tāq̃ in
sacramēto. **S**ed significādum ē ei qđ si decederet
in statu talis dampnaretur. ⁊ qđ in tali statu non
coīcet. alias mortali nouo se inuolueret. **E**t qđ nul
lus sacerdos etiā papa eum absolueret posset i
tali impenitentia. **E**t si sacerdos absolucōnem ta
li daret. mortaliter peccare posset. **E**t qđ istam con
fessionem tenetur iterare nisi statim penitēt vel i
breui. **C**onsule eum tamen. dicēdo sibi vtilitates
q̃ sequētes suam confessionē que tacte sunt. c. 2.
⁊ puncto. **I**niungatq; ei aliqualem penitentiā;
in ieiunando. orādo elemosina pegrinacōe. et si
milib; vt deus illū illustret sua gratia. **M**ultū p
tūc valent exhortacōnes confessoris facite tali in
penitenti videlicet de igne inferni ⁊ penis eiꝝ de
gaudijs celi de piculo mortis ⁊ similib; ymo di
bonauen. **Q**ui accedit ad confessionem ⁊ absolu
cōnem plenariā habens de commissio. sic qđ nollet
nō commississe vel continuat vel non vult restitu
ere alienum qñ posset. vel nō dimittere rācozem

.Ca.^m

tunc peccat mortaliter. quia quantum in se est sacramentum irritum facit. Dicit enim **Seco.** Qui iniunctam sibi penam a sacerdote receptam voluntarie et sine causa abiceret. nolens adimplere. talis inobedientia mortale peccatum esset. quia transgressio precepti ecclesie esset et cristi vicarii. ¶ **Ultimo** caueat ne unquam quantum potest peccatorem implacatum ire permittat. iubeat eum potius redire ad se et reuerti ut denuo cura saucij attemptet. **Ca. 7.**

Quinto quo penam sit iniungenda. **Di. hūb**
tus Videat confessor ut quas iniungat penitentias. quia melius est per penam penam ponere hominem in purgatorium quam cum magna infernum. Proinde consideret penitentis diuicias. paupertatem senium. deuotionem. continentiam et similes circumstantias. et secundum easdem confitenti salubrem penam in oratione. in elemosina. Ieiunio peregrinatione. vel in uno vel in pluribus eorum faciendam proponat. Et nullam imponat nisi quam voluntarie confitens suscipere vult. Et quicquid penam omnes ut dictum est sint arbitrarie id est ad arbitrium confessoris posterius tamen hoc arbitrium fuisse esse ratione et arte. ut quantum potest confessor peccatis obuiet ex opposito per opera virtutum. Optima autem penam est si fieret quam Christus iniunxit adultere dicens. Vade et amplius noli peccare. Bona penitentia est debita rerum restitutionendarum redditio. Quando vero penitentia numerum

oraconū et aliarū pñiaz iniungit dī. **Humbertus**
dicat ei. et illud intendat qd si aliquñ nō dixerit nō
ei ad culpam imputetur ad minus mortalem **Ca**
ueat iterum ne ei iniungat penitētiā unde se q̄
tur scādalum sicut accidit quādo ad olescentulis
q̄ viros habent zelotipos aliquid iniungitur vn
de suspicō viroz extra eas robozetur. vt ē ieiunāe
in pane et aqua in flagellādo se et similibus. nec
iniungat p qd alteri piudiciū fieri possit vt nō
reddēdo debitum **I**n sequestrando se a thoro cō
iugis ad tempus. **I**tem dicat qd nō dat ei tantā
penitētiā quātam meruit **Q**uia regulariter p
vno mortali pccō septēnis penitētiā iniungēda
esset **I**tem dicat ei qd iniungit et dat ei in peniten
tiā omnū pccōrum suorum ista. 7. videlicet oīa
bona q̄ fecerit. omnia mala q̄ sustinuit. omnia
bona que aliī pro eo fecerint. **E**t labores omnes
quos bene tulerit **E**t indulgēcias quas acquisi
erit. item det p̄tatem quantū valz cuiūqz q̄ post
modum cōfiteri voluerit vt relaxare sibi possit
de penitēciā ei iniuncta. si forte sibi videbitur expe
dire. **I**tem inducat ad frequē cōfitendum et p̄
dicāones libēf audiendum ad opa misericordie
excēnda. vt visitare hospitalia. leprosorū ac et i
iungat talia si videbitur expedire. **I**tem instruat
vt redeat quociēs pccm oblitū in confessione me
morie postea occurrit vt confiteatur. **Q**ui autem

firmū ppositū abstinenti in penitēte reperit sū
 .7. regulas se habere d; l' aliū. cui pnia; inūgit.
Primo sū Cassianū Illi vicio ad qd apli; indi
 nat' a qd maius est. obuiet spāli conatu. orando
 ieiunando. elemosinas dando a hmoi cōi ipm.
 Et si plac; petat vt in pniām inūngant ista. **S**e
 cūda contra tale viciū firmiter statuat si recā
 diuat in futurū tūc velit p tres dies immediate se
 quētes sic penitere. q' in prima ieiunet in pane a
 aqua vel aliter. **I**n scda die orat' numerū certum
 psalmoz. **I**n terciō vero die velit dare in elemo
 sinam aliquid sibi carū l' certā pecuniā. **T**er
 cia regula pponat firmiter quociēscūq; recādiua
 bit infra triduū postea statūstet. **Q**ūta regula
 pposito firmo. a voto aut alia obligacōe ad tp' se
 obliget q' in casu q' eū tā vehemēter tēptari cōm
 gēt sic q' pccm ppetere pponēt: nichilomin' aū
 ppetracōez velit p'us dicē. A. psal. l' flectē genua
 aliquoties l' intrare ecclā; aliq' a ibi aū ymagiez
 crucifixi l' virgis vel sancti alicui' aliqd orat'. q'
 sic forte iuuabit. **Q**uinta homo tal' assuefaciat
 vt qū tēptacō notabil' pccū a ppiquat. ymagina
 ri tūc fortiter incipiat aliqd terribile vt cristi pas
 sionem. mortem p'riam. Ignē inferni. a sic simi
 lia. vt saltem sic resipiscat a malo facilius. **h**ec Cā
 cellarius. **I**tem qd dictum est q' confessor penitē
 tiam nō aliam d; inūgere q' de consensu pccōis

et de qua speret implecionem. addit sic **C**ancel. ni
 si forte peccata essent publica et scandalosa p quibz
 ad e pbatioez cogi dz inuat. **C**eterz di. idē pōt ali
 qñ pnia dari de nō peccādo tali et tali crimie p ē
 tū tp? futurz sō aliq pena pecuniaria vē corpali sol
 uēda efficaciter an ēcidiuū et p? etiā si ēcidiuat
 aut sub debito redeūdi ad cōfessioēz ifra tridnuū ē
 biduum post ppetracōnem delicti aut aliquid h?
 modi. **C**ommoneatur tñ cōfessus ipse ne penitē
 tiam hanc aut aliam quālibz acceptet si non p
 ponat eam firmiter impleturam. **A**gnouet q; se
 grauius in purgatorio qm in hoc mundo solutur
 omnia. **P**ostremo de nō manifestando peniten
 tiam suā et ea q i confessione deā sunt et fuerunt
 acta. **E**t de non respondēdo curiose desup interro
 gantibus moneatur **Q**uia fm pe. de pa. et **Can.**
Omnia ad confessionem pñencia vt penitētia
 inuēda. et interrogacōnes facte et cetera non in
 ducencia ad malū sunt de confessionis secreto.
 ppter qd peccant se non excusat eos ignorantia
 illi qui penitencias suas et ea q sacerdos eis
 dixit passim dicunt. **E**t qui etiam sup hoc inquirēt
 quia talia p idirectū causant aliquādo irrishōez
 sacerdotis aut confessi. culpā.

Capi. 6.

Exto circa formā absolucōnis notz cōfes
 sor. primo an confitens sit inmodatus ali
 quo vinculo excoīcacōnis maioris ā etiā;

26 *La^m*
minoris. **S**i minoris tūc eum sub ista forma ab e
odem absoluat. **E**go te absoluo a vinculo excom
municacionis minoris. **I**n nomine p. a. f. a. f. f. **A**men vel
p similia verba equipollētia. **S**i dubitat se incidit
se confitens minorem excomunicacionem et tūc semp tui
us est dicē **E**go te absoluo a vinculo excomunica
cionis minoris si ligaris a restituo te sacramētis ecclesie
In nomine p. a. f. a. f. f. **E**t sū quosdam expedir;
hoc facere in principio cōfessionis. **S**i quis incidit
maiorē excomunicacionem vbi est publicū. a cōfessor
scit extra cōfessionem sacrālē tunc si confessor h;
auctoritatē vel alius q̄ idē h; excomunicatū d; absol
uere in loco aliquo honesto reum expoliatū. vel
humiliatum aliter. **C**ū psal. **M**iserē mei deus. va
pulando reum interim cū virga aliquo cōfess; a cū
oracōe dñica ac collecta pro pccis. omnibus pre
missis premitendo. confiteor. a in casu quo pcul
sit clericū. iurando ut dicat in sūmis de stando in
ditio ecclie id est absoluētis. **E**t postea iniungat
sibi q̄ de cetero simile non faciet. **V**ltimo autē
cōducat formā absolutōis. **A**uctoritate qua fun
gor absoluo te a vinculis excomunicacionis a specialit
ab excomunicacōe qua ligatus es p hoc vel hoc facto
a restituo te sacramētis eccie in nomine patris
a filij a spiritus sancti. **S**i autē excomunicacō ma
ior sit occulte a si cōfessor hab; auctoritatem absol
uendi caueat ne in publico reum vt premitatur

absoluat nisi de licentia ei⁹ si in secreto confessus
est. si in loco secreto eū absoluat **Et fm Cancell.**
forma absolucōis ab excoīcacione est ista q̄ de
bet. primo id est ante absolucōne p̄ pccis fieri
Ego absoluo te a sentētia excoīcaciois a restituo
te sacramentis ecclie In nomine p. a. f. a. f. f. Deī
de sequatur absolutio p̄ pccis si cum excoīcacioē
peccatum inducitur necessario confitēdum sacē
mentaliter. Ego absoluo te a pccis tuis In noīe
p. a. f. a. f. f. Amen. Tūcūq; ē istis formis nichil
immiscere hec ille. Est igitur forma absolucōis
pro pccis p̄supposita bona intētiōne. sufficiens i
omni casu ista. Dñs noster ihesus cristus te ab
soluat a ego te absoluo a pccis tuis i. n. p. a. f. a
f. f. Amen. Nec oport; addere omnibus. quia suffi
cienter subintelligitur ab omnib⁹ a quibus pōt
Et si tūcū ambulare vult. ne forte vinculo mō
ris excoīcacionis sit inmodat⁹ dicat. Dñs noster
ihesus cristus te absoluat a ego te absoluo a se
ntētia minōris excoīcacionis filigaris. et a pccis
tuis i. n. p. et f. et f. f. Amen. Raro tñ cōfiteūbus
dicat ut dicat primo suū Confiteor generale. De
inde ppter reuerentiā sacramēti dicat sacerdos
Misereat tui ac. Absolucōne et remissioē ac.
Deinde formas p̄fatas necessarias vel formam p
ut casus exigunt. Vltimo potest addē sic. meitū
dñi nostri ihu xpi beatissime virginis et omniū

scōꝝ merita. oia bona q̄ feceris ⁊ mala q̄ sustinue-
 ris. labores tui boni. ⁊ bona que alij p̄ te fecerint
 ac indulgentie si quas acq̄ueris. sint tibi in t̄mis-
 sionem pecōꝝ tuoz omniū. ⁊ in augmētum vite
 eterne. **Amen.** Quia ex ista addicōe dicūt docto-
 res q̄ oia in tali addicōe indusa maiorem effica-
 ciam hēbunt satisfaciendi p̄ peccis. quia non so-
 lū ex genere opis bona erunt. vel ex radice carita-
 tis. s̄ etiā efficaciam sp̄alem habebunt ex sacra-
 mento p̄nie seu ex clauibus eccl̄ie p̄ confessorē ap-
 plicatis. Quia vero aliqui non solū tenentur vin-
 culis seu sentēcijs excoīcaciōis. s̄ etiā suspensiois
 ⁊ interdicti. ⁊ indigēt dispensaciōe sup̄ irregula-
 ritate vna vel plurib⁹ cōtēdis. Si episcopus ⁊ lega-
 tus alicui confessori dat auctoritatē taliū sup̄ ali-
 q̄ in caib⁹ i q̄bus saltē prefatus prelatus daē po-
 test oibus ⁊ singulis. vel si est in religione aliq̄
 vbi ordinis p̄uilegia ad premissa extendunt ses-
 tunc sub illa forma potest absoluerē. Dñs nr̄ ih̄e-
 sus xp̄us te absoluat ⁊ ego auctoritate qua fun-
 gor absoluo te a vinculo excoīcaciōis suspensionis
 ⁊ interdicti si indiges. ⁊ dispenso tecum super ie-
 regularitate vel irregularitatibus. si quam vel
 quas cōtraxisti in nomine p̄. ⁊ f. et s. s. Sol⁹ autē
 dñs papa aliqui q̄bus dā tantā gratia facere vt
 simpliciter ab oib⁹ cēsuris ⁊ peis iuris ⁊ hois pos-
 sint absolui in foro saltē cōsciē. Et tunc confessor

potest ista forma vti. quā a curia Romana recepi
et vti sum sepe videlicet. **D**e plenitudine potestatis a
postolice cuius auctoritate per primum gero. **A**bsoluo
te ab omnibus censuris ecclesiasticis sententiis vi
tulis excommunicationum suspensionum et interdicti tam a iu
re quam ab homine laicis. nec non et ab omnibus negli
gentiis et de factibus commissis in administratione
sacramentorum officiis et actibus tuis vel nomine
tuo factis. **S**upplendo de solita apostolice sedis demer
ita. omnes defectus eorundem ab oleo. etiam omnes
maculam infamie et in habilitatis unde cumque contra
dictis. **D**ispenso quoque tecum super omni irregularitate. sy
nomia in ordine et beneficio active vel passive quicun
que occasione vel causa circa te in collatione ordinum
et aliorum sacramentorum contractis seu commissis. **R**e
stituo te et habilito te ad status. famam honores
executiones officiorum ecclesiasticorum quorumcumque. ac
ad omnes gradus dignitatum et honorum ad be
neficia ecclesiastica habita et habenda. **E**t tibi de
hiis que habes de nouo prouideo relaxando tibi fru
ctus quos male precepisti seu lesa conscientia ex
cisdem. **E**t alia que in ludo ex successione ac alias ad
te peruenierunt que subiacent restitutioni vage in for
ma plenissima in n. p. a. f. et s. f. **I**tem de locis tu
is et rebus sacris omnia interdicta et alias inha
bilitates tollo. ac in domino relaxo. populum ac perso
nas ad tuam curam pertinentibus a premissis censuris.

ecclesiasticis a iure vel homine latis inueteratis q̄s
null⁹ p̄sequitur absoluo. ⁊ interdicta tollo et re
laxo. Dispensacōnes absolucōes ⁊ indulga eis dē
cōcessa ⁊ impensa ratifico suppleudo oēs defectus
si quī interuenerit in eisdem. Et hec omnia de ple
nitudine p̄tatis ap̄lice michi p̄ p̄nti sup̄ p̄sonam
tuam cōcesse. facio ac robur habē volo dispensa
cōibus apostolicis. nō obstantib⁹ quibuscūq;
incontrariū faciētib⁹. Si autē quis dubitat an p̄
istis sp̄alis exigitur forma absoluendi necessaria
qui a sede ap̄lica habent priuilegiū q̄ in articu
lo mortis dūtaxat semel possint habē plenam re
missionem oīm suorum peccaminū id ē a pena et
a culpa vt alij exprimunt. **Res.** fm̄ q̄ a magnis
tam in cōcilio constanciēsi q̄ bas̄ audiui q̄ non.
s̄ sufficit q̄ ea oīa ⁊ singula faciant p̄ quibus in
dulgētia prefata datur p̄ut in bullis vel priui
legijs taliū exprimūt. **Nec** putet aliq̄s q̄ q̄n sel
quis in articulo mortis fuit ⁊ vsus est q̄ postea i
alio articulo mortis vti valeat. nisi papa lacōre;
auctoritatem darz q̄ dat q̄n ponit q̄ in articulo
mortis dūtaxat semel. Et ita r̄nderunt in concī
lio cōstāti. Iratissimi viri p̄les de hoc equisiti. nec
miz q̄ p̄uilegiū de indulgentijs tātū dat q̄tū so
nat nō autē extēdi d̄z vltra

Capitulum. A.

Sep̄tmo videat cōfessor. Si cōfites ē infirm⁹
in piculo mortis q̄rat ab eo cōfessor si sit

implicatus vinculo excoīcatōnis maioris vñō l
pluribus. **E**t si sic satisfaciāt q p absolvere potē
te mittat. q hoc si non sit piculum in mora. **S**i autē
est piculū immora recipiat cōfessor cauconem su
p pmissis ab infirmo si oualuerit. q faciat emēdā
et se cīcūs quo potuerit componat cum leso. **E**t q
heredes pmittant similia si infirmus decesserit
Et absolvere se pmittat ab habente auctoritatez
sup tali excoīcatōne. **D**einde absoluat eum in mor
tis articulo. quia in isto habz auctoritatem super
omnes sententiās q oīa pccā. nec oportz fieri abso
lutionem nisi sicut dictum est in pcedenti caplo. i
formet autē eum vt si conualuerit a suo iudice cī
cūs quo possit pmittat se absolue ab excoīcatō
ne. alias de nouo incidet eādem. **S**imiliter de pec
catis reseruatis ad supiorum auctoritatē se trāf
ferat cum potuerit. **S**i vero restituere habeat de
vfura. tractu malo. debitis vel alijs quibuscum
qz pponat illud facere q coo petur quātū poterit
vt heredes illud faciant qd ipse moriturus neqz
facere. **S**ic etiam de votis realibus. vt si vult da
re. x. flo. in ecclia aliqua distante. l. p. p. in qua. da
re tenentur heredes. x. flo. illuc. **I**ta si moriturus
vult ire ad aliquē sanctum cum. x. psonis cōdu
cendis. heredes. x. psonas mittant. quia tale vo
tum tangē videtur ille casus vt dicāt pe. de pa. **S**e
cus est de psonalibus votis morituri q de realibz

Quod dicitur moriturus ut testamentum quantum potest ordinet. sic ut eo mortuo executio fiat. et non lites inter heredes. Item mortuo eo hortetur confessor heredes vel filium aut amicos mortui ut executio fiat debitorum prefatorum. Item si moriturus debitis obligatur vel votis perficiendis ad sanctos vel peregrinationes ista de consensu et licentia speciali confessor ordinet scripto mandari ut expediantur post mortem. Non debet autem confessor tali morituro iniungere sed innoscere penam nisi forte aliquid modice orationis et gestus deuoti possit facere competenter. Addat confessor informando moriturum. ut si conualuerit penam taratam met faciat siue sit parua siue magna. Et ut eandem penam si amicos aliquos habet qui ipse moriatur velint satisfacere eandem penam super se recipiendo in parte saltem vel in toto. Qui quanto cent deuotiores tanto meliores pro satisfactione.

Ultimo dicit humberthus sit confessor secretus ne unquam directe vel indirecte de longe vel de prope in genere et in particulari possit aliquid percipi de ore vel scripto eius. aut muturisu vel gestu quod aliquam notam habeat de aliqua reuelatione quantumcumque leui. unde caueat ne unquam dicat in sermone vel in priuata collatione. Ego audiui huiusmodi casus in confessione. quia simplices credunt quod sit reuelatio. Nec unquam debet dicere

In illa abbacia vel in illo capitulo ciuitate & vil
la in quibus audiuit confessiones fuit multa ma
la vel h9 modi nec debet etiam in spali laudare
aliquem cuius confessionem audiuit de virginitate
vel innocentia & huiusmodi ne apud sapientes
cum de alio orietur verbum quem etiam audiuit &
non ita laudaret possit oriri suspitio quod idem bonum
non esset in illo. Nec vnq; debet propter aliquod genus
peccati confitenti ostendere minorem familiaritatem vel si
gna dilectionis minoris. **I**nsuper multum caueat
ne de eo qui sibi confessus est dicat eiusdem mod
confitendi intricatum. scrupulosum. et inordinatum.
eius preteruiam. inobedientiam. vel aliam confi
tentis circumstantiam in confessione solum preceptam
per quam confessus erubesceret si manifestaret. Alias
ibi periculum est grauis peccati ut multi doctores ex
presse dicunt. Quando vero confessor aliquid de au
ditis solum in confessione. extra confessionem dicere
petitur tunc extra confessionem prius recipiat a con
fiteute distinctionem licentiam de quibus possit loqui extra
confessionem. et de quibus non. quibus personis &
quibus non. et exprimat ista confitens per se
ipsum confessori extra confessionem.

Tercia pars. Capi. primum.

Tercia pars erit de confessionem sequenti
bus videlicet de restituendi debito. Nam
circa peccatum per quod quis dampnificauit. primum

iniuste non sufficit contritio. vel dolor de preceis
et confessio ac absolutio. immo nec propitium non
dampnificandi in futuro. nisi fiat ut oportet restitutio
Idcirco de restitutione videndum est. **S**unt autem
quatuor que contingit necessario fieri restitutionem
videlicet diuicie. temporales. fama seu honores. lesiones
corporales. et virtutes morales. de quibus per sin-
gula videndum est. **Q**uo ad primum videnda sunt
septem scilicet an restitutio sit facienda. Quis teneatur
restituere. Quid et quantum tenetur restituere. quan-
do. ubi. seu cui. quomodo. et per quem. **Q**uo ad pri-
mum sciendum quod de re aliena ablata iniuste inui-
to domino restitutio facienda est regulariter. nisi ra-
tionabilis excusatio locum habeat. **P**rimum per
illud luce. 19. zachari. Ego dimidium honorum meo-
rum do pauperibus. et si quid aliquem fraudauit.
reddo quadruplum. Cui ihesus ait hodie salus do-
mini huic facta est. ergo prius quam voluntate red-
dendi haberet non erat ei salus. ergo per restitui-
tionem defraudati fit salus. **I**tem luce secundo.
et Math. 22. ait cristus **R**edдите que sunt cesaris
cesari. et que sunt dei deo. ubi glosa **T**ributum et
pecuniam reddite cesari. decimas et victimas
reddite deo. **I**tem romano. tredecimo. **R**edдите
omnibus debita. cui tributum tributum. cui ve-
tigal vigal. cui honorem honorem. **I**tem Jac.
quinto. **E**cce merces operariorum qui messuerunt

regiones vestras que fraudata ē a vobis damat
 et clamor ei⁹ in aures dñi sabaoth introiuit. **Ite**
 alienū retinere ē contra pceptū dei deu. 7. Nō fur
 tum facies. Non concupisces rem primi tui. **Idem**
 dicant tā leges ecclesiastice q̄ ciuiles. ymo lex
 dīma vetus et noua euangelica et naturalis racō
 q̄ dicat. **Qd** tibi non vis fieri alteri ne feceris. **Secū**
 dū videlicet q̄ aliqui excusatur quis a restitucōne
 patz in. 7. casibus di. pe. de pa. in. 2. di. 17. **prim⁹**
 ppter inpassibilitatem. videlicet quia non habet
 unde restituat et est moriturus statim. **Scd⁹** pro
 pter creditorū remissionem nisi in duobus cas
 bus vnus est si non potest creditor donare. puta
 quia non habet administracōnem talis rei. **Ali⁹**
 quando in iure cautū est. q̄ remissio nō valz tūc
 nō excusat sicut in indicante de legato qui indebi
 te munera et expensas ēciēs vel extorquens te
 netur redde. nulla ei p̄cium remissione pfuturā
De rescriptis. c. Statuti li. 6. **Item** de visitante iu
 re ordinatio recipiente munus. ad cuius duplū
 restituendum tenetur. nec pdest remissio de cēsi.
 c. **Ergit.** **Tercio** excusat recōpensacō. nā si michi
 teneris decē. et ego tibi alia decē neuter tenetur al
 teri soluere. sed potest vterq; compensare. sicut de
 omnibus alijs. ymmo in foro cōtencioso. **Si** res de
 bitoris ad me puenit sine dolo. possum eam reti
 nere p modū pignoris quousq; michi satisfecerit

Sic et hic sed non cum dolo. Quarto excusat perscriptio si iusto titulo et bona fide res aliena est a me possessa non vicio furti aut violencie affecta quia completa prescriptio iuris auctore potestatis tribuit extra de prescriptio. c. vigilanti. Quinto excusat amissio seu perditio rei. si sub distinctione. nam quando fur vel raptor obtulit domino loco et tempore congruo. et dominus noluit accipere. In isto casu non tenetur de casu fortuito. alias teneatur. quia fur est in mora restituendi. et illicitate teneatur non fuit. immo si res fuisset eodem modo apud dominum pignora: adhuc tenetur. quia mora trahit ad se periculum propter iniuriam factam proximo. Item est. si depositarius vel comodatarius qui a principio licite accepit. domino impetenti indebite negavit. Cap. 2.

Quo ad finem. quod restituere teneatur. De hoc sunt regule secundum the. et Seco. Prima generalis. Ois qui dat causam totum dampnum id est sine quo non fieret dampnum illud tenetur insolidum hoc est tenere ad totum dampnum restituendum. Si autem dat aliquo modo causam dampno tenetur ad restitutionem pro quanto dedit causam. Secunda regula. quicunque aufert aut detinet rem aliquam et hoc facit vel ut causa principalis vel propria vel coadiuvans vel inducens et non impediens quando eius esset ad bonum rei publice et sine periculo persone impediens uno tamen restituente omnes alii liberantur a debito in operacione ad illum dampnificatum alii vero tenentur pro rata portione que eos contingit illi que pro omnibus satisfecerit

Tercia regula sequit̃ ex premissis q̃ nouem dif-
 ferētie hominū tenētur ad restituendum oprehē-
 si in verbis. **I**ussio cōsiliū cōsensu palpo re-
 cursus. **P**articipans mut̃ nō obstand nō mani-
 festas. **P**rima aut̃ istarū regularū pat; Ro. i. Qui
 talia agūt. s. que p̃misse puta iniquitatem mali-
 tiam. auariciā dolum ac digni sunt morte non so-
 lum qui faciūt. s. etiam qui cōsentiant faciētibz
 vbi glosa. **C**ōsentire est tacere cum possis redar-
 guere. vel errorem adulando fouē. **I**tem Exodi.
 .21. p̃cipit reddi iniuste ablatū et additur. pena
 Qui furatus fuerit bouem et vendiderit eum. con-
 uictus noxe. morte moriatur. **E**t racōez assignat
 magister in. 2. di. 17. per verba Aug⁹. ad macedo-
 nium in epistola dicentis. Quā diu res p̃pter q̃
 pccm̃ est nō redditur. si reddi potest; penitētia
 nō agitur. s. fingitur **I**dem nō dimittitur inquit
 Aug⁹ in epla prefata peccatū. nisi restituat abla-
 tū. **S**unt itaq; vt generalit̃ numēmus eos q̃ ad
 restitucōnem tenent̃ semp vel sepe. hñ videlicet
 Raptores. lusores. defraudatores aiaz in suffra-
 gñs vel testamentis. fuēs agroꝝ p terminos ex-
 tēdentes lacōres. fructuam in arboribz aut or-
 toꝝ spoliatores. Inuēta nō restituens Clerici et
 religiosi bona ecclie male expēdētes. mēdici et que-
 stores falsi et deceptores. Mutuatam pecuniam l-
 tem retinētes inuito domino. Dolosi mercatores

et captores reditores et emptores fraudulentum.
Testamenta exequi male tardantes. Monetam
malam loco bone tradentes. monetam nouam in damp-
num aliorum cudentes. Alienarum rerum mala fide empto-
res. Ad terminum carum quod per parata pecunia redi-
tores reddituum iniustorum receptores. Bladi et vi-
ni auari cumulatotes. restitutionem debitam fieri tar-
dantes. Redditus vel alia per nimis modico pro-
curantes locatis rebus ultra debitum abutentes
Similiter de conductis et similibus ultra pactum vo-
lentes virginum et puellarum seductores. Vires
maritis notabiliter bona subtrahentes. famuli et
famule dominos eorum dampnificantes pro ope car-
nali ab hijs qui sua alienant non possunt recipien-
tes. Segetes vel grana vel alia bona destruentes ali-
orum. Vfuram excentes nichil nisi iniuste acqui-
sitam habentes dona recipientes. in pignoribus ali-
quid ultra sortem recipientes ex illegitima pre-
scriptione aliquid recipientes. Decimas et obla-
tiones non soluentes. Theolonea male imponen-
tes. theolonea recipientes et terram non defen-
dentes. theolonea iniuste subtrahentes. Tallias
iniustas extorquentes. Iusticias non dantes.
Aut domini latrones non exterminantes. Mo-
netam nouam ex auaritia cudentes vel falsam.
Monasteria et ecclesias indebite grauantes. Bel-
lantes iniuste quando non fit per rebus repetendis

aut patria tuenda dampnificantes. **I**ncēdiarij lo
corum sacroꝝ vel aliorū iniuste. **I**n necessitate ex
trema indigentū nō subueniētes. diuites supflua
status habentes ⁊ paupibus nō subueniētes. **J**u
dices aduocati pcuratores ⁊ testes falsi vel mali
Mercedem laborantū p crastinātes. **D**ebita non
soluētes. **S**ic etiam dolosi laboratores inutiliter
laborantes. vel nimis de precio recipiētes vt me
dici. notarij. **S**criptores. **C**ancellarij. **C**yrurgici.
Apothecarij. **S**ymoniam omittētes. de quibus oi
bus habes i summis distincti⁹ vbi fieri oportet re
stitutōnem vel nō. **D**edaratur aut prefati versus
fm tho. **A**lb. vlē. ⁊ **S**cotū sic **I**ussio id est quādo
quis pbabiliter credit ex sua iussione secutā eē
rei ablatōnem. vel nomine suo factam ratā hūit
Talis tenetur insolidum alias nō. **C**onsiliū vt
quādo ex cōsilio sequitur ablatō vel dampnum
vel probabiliter secutum credit. tenetur insolidū
alias nō. **C**onsensus ⁊ vbi effectus in ope coopa
cōis ostēditur. talis si tātum coopatur q sine eo
dampnum nō posset fieri tenetur isolidū. **S**i aut
tem sine eo fieret restituat quātū nocuit siue per
se siue p familiā suā siue p suos. **A**ut q̄tum de re
bus illis habuit. l. expēdit. **V**nde dicit p. de pa.
q aduocatus tenetur etiā si ignorabat iustā cāz
ppter errorem iuris. **P**alpo ⁊ adulator laudās
scilicet raptorem quasi strennuū ⁊ hmoi hic si ex

hoc secutū est dāpnū tenetur insolidū alias non
Illud p oppositū intelligas de detractore & vitupe
ratore. Recursus vel receptans. quādo aliquis
est receptor latronū vel furū seu predonum & te
net eos ne cogantur restituere vel dolo malo ce
latrem raptam vel furtivam. Ita q̄ ex hoc impe
ditur restitutō tenetur insolidum. **P**articipans
scilicet in crimine latrocinij id est qui malefacto
ribus huiusmodi se sociat ad spoliādum. Talis
si sine tali associacōne non fuisset rapina facta &
furtum tenetur insolidū. Si autem participat in
crimine latronibus se ad spoliandum associādo
Attamē q̄ sine eo spoliū fuisset factum tal nō
tenetur nisi quantū ad eum peruenit vel quantū
nocet casualit̄ & occasionalit̄. Si vero p̄cipauit
in re rapta cōmēdo scīenter raptum vel accīpien
do illud tenetur restituere. Secus si ignorāter e
mit vel recipit. **M**utus & qui videt furtum fieri et
dolose tacet cum sine periculo suo solo verbo pos
set impedire & non facit quādo ex officio ad hoc te
netur vt reclamet tenetur insolidū. Secus si non
ex officio teneretur impedire & non impediret. **N**ō
obstans id est q̄ facto posset cōsistere sine suo pe
riculo & nō facit quādo ex officio tenetur obstare
si sic latrones inualescunt. Sicut sunt principes
qui ex officio suo tenentur iusticiam conseruare
quā red ditus quos habent ad hoc instituti sunt

tenent restituere. **S**ecus qui non ex officio tene-
tur ob stare. quod ad restitutionem non tenentur.
Non manifestans. id est qui scit ubi res rapta uel
furtiva est. et non indicat cum hoc requiritur. et quando ad hoc
ex officio tenetur. ad restitutionem teneatur. **S**ecus
si solum scit ubi est et non indicat cum de hoc req-
ritur. quia tunc quis peccet. tamen ad restitucio-
nem non tenetur. **U**nde iudex quia de ea re de qua
cognoscit. pronuntiare debet et manifestare ius
patris sui. si non faciat tenetur ad restitutionem. **E**x
premissis etiam liquet quod quilibet heres siue fi-
lius siue extraneus non distincto utrum raptoris
uel alterius. tenetur iure canonico ad omnia debita
defuncti persoluenta siue fuerint ex contractu
uel quasi. siue ex maleficio uel quasi. **S**iue p-
uenerit res ista pro qua debitum fuit contractum
ad eum. siue non. siue lis fuit contestata cum defunc-
to. siue non. **E**st autem contractus. ut emptio. ue-
ditio. locatio. conductio. mutuum. et filia. **Q**uasi
contractus est ut tutela. uel negotiorum alienorum
gestio. maleficium est furtum rapina. **Q**uasi ma-
leficiu[m] est. ut cum iudex per ipsam indicat. uel cum
de domo alicuius alius est eiectus uel offensus quod
nocuit transentibus.

Caplin. 3.

Quid autem et quantum quis teneatur restituere
notandi sunt ex premissis gradus quidam
uel diffinitio. perscripti circa rapinam et furtum.

Prim^o si aliqui vadūt cū raptoribz; et nō co-
opant^r eis ad aliqd dāpnū faciendū. nō aliq;
receperūt de ablatiis rebz. tales nō tenent^r
restituē. **S**ecūdus q̄ nō adiuvāt nō in aliquo
cōsentiūt. s; datur eis aliquid de rapina ul'
furto. et sciēt accipiūt aut cōcedūt inde ul'
iduūt. a; t̄ alios vsus ponūt. tenēt^r ad resti-
tucōnē de talibz. tamē qui dono aliq; accepis-
sent et cōsūpsissent anq; itelligerent rei vei-
tatē. restituē nō tenēt^r. **S**ilicet excipitur qn̄
quis agit causā spoliatorū. monēdo et iduce-
do pro posse ipsū raptore ad restitucōnem
faciendā. p̄sertim si habet^r spes probabilis
de correcōne spoliatorū. **E**t qn̄ nō efficitur
ppter taliū cōsūptionē predo ipotens ad res-
tituendū ī toto ul' ī magna pte. **A**mmoni-
tores itaq; qui instant cōtinue horis opor-
tunis ut predo restituat. cōsūpta restituere
nō tenēt^r. **S**ub 2° etiā casu cōtinent^r qui sci-
ūt ul' probabiliter credūt qd ppter iporū sequelā
seu associacōnem cū raptoribus uel consiliū
adulationem uel detractionē nō plus fece-
rūt ipsi raptores qd alias essent facturi. et
tū de raptis aliq; habuerūt et expenderūt. ta-
les tenent^r de eisde restituē habitis ul' expē-
sis. et etiā de oī dampno quod ipsi uel aliq;
de familia sua fecerūt directe uel occasionale.

Tercius qñ plures faciunt dāpnū simul
et tñ vn⁹ sine alio ul' plures sine isto fecis-
sent. talis tene⁹. solue. p. rata. i. p. portōe sua
h. ē qñtū cōtingit eū de dāpno vniūso. si
nō potest distingui dāpnū qd ipē itulit ab
eo qd alij itulerūt. **I**n h. tñ existima⁹. hñda
est ut q̄ strenuior ē. i. q̄ maiore timore itus-
sit hostibz. etiā plus teneat. **S**ilicet in casu
qñ aliqui associant raptoribus i. credunt
q̄ etiā sine suo adiutorio ul' istigacōne dāp-
nū fecissent. sed nō tātū. tenetur ad illud
qd probabilit' credūt eos fecisse. p̄t suam
istigacōnem ul' adiutoriū. **Q**uart⁹ si qui
associant raptoribz i. nō coopant' eis ad ali-
quod dāpnū faciendū. sūt tñ aīo pati' defen-
dere si forsan illi spoliandi res suas a p̄do-
ribz defendē voluissent. i. p̄t suā pñciā i. so-
ciōz eius nō audebāt resistē spoliātibz. uel
domos suas incendētibz. **E**t si q̄s se sic associa-
uit. nō p̄t ēē liber a restitucōe. p̄mo si aliqui
aīo pacificādi vadūt cū raptoribz nō exau-
sant. nisi hoc significent adūsarijs. quia
alias aduersarij timorē eorū nō audent res
suas defendere. vñ idem ē ac si iuuaret. **S**e-
cus si itauerūt adūsarijs qz tūc vi. ēē i. p̄mo
casu. **Q**uint⁹ qui fit causa totius dāpni te-
ne⁹ i. solidū. i. de toto dāpno. **S**ilicet i. casu

quo plures fuerūt raptores quorū nullus
idcirco aliū ad eundē nō eāt aliq's dñs alteri
s' quilibz p se dicit **Kar.** si vadūt īsimul qñ sit
vn' erat. quilibz tene. ī solidū. qz ī tli casu
quilibz iuuat alios. ī fāt eos fortiores et
omēs sūt coopatores. alias si nō iuerūt sil'
s' quilibz sepatim p se faciebat dāpnū. qñbz
tene. p eo qd' fecit. **I**ntellige s'm vltimū qd' iā
dñm est. qñ vn' sine alio nō audet ul' nō pos
set dāpnū facē qd' iā dictū ē. alias quilibz
tene. tm pro parte dāpni qd' ītulit. **N**ota
etiā q' res furtiua uel rapta restitui debet
cū oibz fructibz ī lucris q' pcepta sūt ī papi
potuissent qz tenent' ad īteresse. ī ad omīa
dāpna. nō excusat' si res apud eū pereat. qz
fuit ī mora restituēdi. Si tm dñs obtulisset
ī ille noluit acceptāe. excusa. **P**retēa de
quacūqz dāpnificacōe ubi restitutio facien
da ē. q' dampnificacō nō tantū tenet' ad re
stituendū rem. sed etiā tenet' de īteresse. ī
de vitacōne dāpni. et ad fructū pceptū de
re si res eāt fructifera. nō tamen ad fructū
qui prouēit ex industria ei' qui utitur illa
re. **W**nde vsurari' ul' alius dampnificans
aliū prestando vsuras. ī paup coactus ē
vendere min' bladū suū. vel aliquis per
diderit lucrari ul' mercatori lucz q' uiuebat

cum esset opari⁹ expensas medicor⁹. dampna o
peraz. a similiter tenetur de interesse. nisi rogatu
dampnificantis. Dampnificat⁹ voluntarie libere
remittat. **N**on tñ tenetur vsurarius pecunias l
acquistū p pecuniam fenebrem restituere. s; fen⁹
seu pecuniam quā p vsuram ipam habuit. **I**n eti
am dicit vlticus q; qui semina agri alicui⁹ effodit
vel qui alteri infert dampnum p hoc q; nō soluit
debitū suo tpe. q;uis nō qdē tenetur ad restituē
dū dampnū totū. q; dubiū i hñs ē qualiter fru
at⁹ agri p ficiissent. **E**t an mercator dāpnū l lucz
in mercacōne hūisset. s; restituet tantū q;rtū fru
at⁹ agri i illo dubio vēdi potuissent l p q;to mer
catori illo dubio lucz suū vēdidiss; . **T**enet⁹ igit⁹
secūdū eundē vlticum ad restitucōnem iste qui
aliquem impedit a consecucōne cuiuscūq; mune
ris qd honeste recipet ab alio. **I**tem s; m thomā.
Qui impedit aliqū a consecucōne beneficii inu
ste vel ppter odium vel vindictam. aut aliquid
huiusmodi. **S**i impedit ne prebēda detur digno
consulens q; non detur anq; firmatū sit q; ei deē
tenetur non quidem ad equale. quia illud non
fuit adeptus a poterat multipliciter impediri. s;
tenetur ad aliq; reconpēlacōnem. pensatis con
dicōibus psonarum a negotior⁹ s; m arbitrium
sapientis. **S**i vero iam firmatū sit q; alicui detur
prebenda tenetur ad restitucōnem equalis tñ

3. Cam
scdm suā facultatē. **Addit. Scot⁹** q si quis tāti
modo pprie vtilitati intēdebat puidere impediē
do directe vl' in directe aliū in prebenda vl' simili
a sic pcurat sibi nō intencione dampnificādi ali
um vel ex inuidia licet aliis preter intēcōem dā
pnificetur talis ad nichil restituēdum tenetur.
Quādo vero i bello dñorum a subditis aliqua ra
piūtur quomō ibi sit ēstituendū. **Notādū** q ad
hoc q bellū sit iustum. 7. requiruntur. **Persona** scz
secularis nō eccl. **Causa** 4. ut ppē necessitatē et vt
par habeatur pugnetur. **Anim⁹** ut non fiat ex
odio inuidia vl' cōne vl' cupiditate sed ppter ca
ritatem iusticiā a obedientiam. **Auctoritas** ec
clesie vl' principis. **Et res** 4. ut sit pro reb⁹ repe
tendis vl' p defensione patrie. Quāuis igiē dīc t
wilk. in glosa. Bellū sit iustum i. 2. primis si ra
mē res subsit qz p rebus repetendis factum est
nō tenetur quā mouit bellum ēstituē quod ibi ce
pit nisi cepit vel dampnificauerit aduersariū su
um ultra q̄ habundat ille de suo iniuste aut dā
pnificauerat eum a hoc dico scdm iudiciū fori
pmialis. **Concor. vlti. in sūma.**

Sequitur. Caplm. Quartū.

Quando vero seu quo tēpore et ad q̄ stati
teneatur quis restituere. **Notande sūt. 3.**
regule. Scoti. Prima nō licet aliquo tēpo
re definē alienū dño inuito 7. nolente a fm rcām

racōnem nolle debente. Et p̄ oīs regulariter statim
facienda est restitutō eadem racōne. qua statim
cessandum est ab actu peccati mortalis. nō tamen a
ctu exteriori s̄ interiori. Ideo leuitici. 19. Non mo-
rabitur opus mercenarij apud te vsq; mane.
Item alia racōne. quia si retineo rem tuam. p̄
impedio te in vsu eius q̄ si frequēter eam subtra-
herem. **Scda** regula. Quicumq; detinet vel acci-
pit rem alienam inuito domino. tenetur affectu
statim restituere. et tenetur habē ap̄posuū si vult
eē cōtritus restituendi pro posse cum circūstan-
cijs oportunis. **Tercia** regula. In casib⁹ multis
licet differre restitutōnem exteriorē. posita tū-
iam interiori voluntate restituendi. cum scilicet
cōcurrunt circūstantie opportune. Illi autē ca-
sus continentur vniuersaliter in hac maxima. licet
rem detinere alienam quādo ille dicit velle racōna-
biliter detineri ab alio de facto. posita iam tamē vo-
luntate restituendi cum circūstancijs oportunis.
Et hoc contingit in. 1. casib⁹. **Primus** quādo detinēs
non potest restituere ppter paupertatem. quia tunc
nō tenet sed cum venit ad pinguiorem fortunā
debz tamen petere interim dilacōnem a domino rei
si haberi potest. **Scdus** casus est quādo restitutō
statim facta cedet in p̄iudiciū ciuitatis. vel etiā
eius cui fieri posset. vt furioso gladius restitui nō
debz. q̄ a se aut ciuitatem ledet vel dominum rei

Tercius quā estitutō statī facta cederet ppter oc-
cultā ablatōē; in ifamiā estitutētis. non enim tūc
statī se ipse dāpnificās tenet leso pde s per ali-
ū p loco a tēpe restitutē deb; qz magis d; qz vel
le famā pri q illd omodū suū modicū. **¶** qū re-
stitutō statī facta i nullū ā modicū ceder; omodū
eius cui debetur et in iacturā seu nōbile dāpnū de-
bitoris. vñ quādo quis agit in remotis partib;
cui faciēda esset restitutō tunc nō est maior sup-
tus ponendus in missiōe q valeat id quod mit-
titur sed expectāda est presēcia persone si quā-
do credatur haberi l si nō credatur haberi a nec
nunci⁹ superueniat sine nimis sumptibus tradē-
dum est penitibus q si nō assint dandum ē pau-
peribus. **¶** Similiter si nescitur vbi sint nec sperat⁹
q de facili sciri possit detur pauperib;. **¶** Si autē sci-
tur a prefata nō obstāt mittatur ei fideliter a se-
cure. **¶** Quod intellige faciēdū esse quādo omode
fieri pōt quia in tali casu pēsande sunt circūstan-
cie scz quāntas rei debite remotō loci expēse que
fierēt p mittendo a paupertas l diuitie illius cui
faciēda est restitutō quia tā modica posset esse
rei restituēde sūma a tante expēse que fierent
in mittendo et tam diues ille cui faciēda est re-
stitutio q nullo modo deberet velle pro re tam
modica proximū tantum grauare et tunc nō
oportet q mittatur. **¶** Et in talibus ad arbitrium

boni viri recurrédum est. Quintus casus est fm
Dimé. de gan. qd lib. 6. q. 22. vt dicit. quādo ex
spectat quis maiorem oportunitatē restituendi. ā
licitum est nō statim restituere vt si ille cui faciē
da est restitutō ignoret debitum. **Scotus etiā di.**
Quādo quis volūtatem habet restituendi pro
tpe oportuno. ex tunc tenz dño volēte. et si nō ac
tu illicito. tamē actu debito quia dñs d; velle q
qui suum habet teneat quousq; possit reddere
oportune. **Circa tp⁹ restituēdi quo ad vfura**
rios manifestos et raptōres publicos sūt duo spe
cialia dicit pe. pa. Debent enim vfurarij manife
sti restituere. vel pdonee cauere de restituendo ā
te cōfessionem et eucharistiam et oblatiōem ad al
tare. quia vfurarioz manifestoz nō est cōfessio
admittenda. quousq; satisfecerint. Cum tamen
aliorum furum et raptōz sufficiat ppositum. vel
verbalis promissio **Extra de vfuris. c. vi.** Ante se
pulturā. quia non debēt sepeliri q̄uis penituerit
anteq̄ satisfecerint. **De raptōib⁹ etiā publicis et**
violatoribus ecclīaz est aliud spāle. quia in vita
nō sūt admittēdi ad penitentiā quousq; satis
fecerint vel securitatē dederint. **Nec aliter in mor**
te. quia etiā data i mōrlitate quādo in sanitate
noluerint sepultura quāde ceditur. s; cleric⁹ inf
esse phibet s; pena depositiōis. et phibet obla
tiōez ecclīe **Ex de raptōib⁹. c. 2. fit.** **Capi. 7.**

Nunc ubi seu cui sit faciēda restitucō docet
 pe. de pa. dicens q regularit illi cui abla-
 ta est res que restitucōi subiaceret restitui
 debet. s. fallit tamē hoc in casibus. 8. **P**rimo quan-
 do a ipi cui⁹ res fuit peccauit ut in ludo et symo-
 nia ⁊ quomodo cūq; ob turpem causā q in pari
 causa turpitudinis melior est cōditio possidentis
 de ludo tamē. alee. ⁊ qui viribus fortune innititur
 dicit idē pe. qdā dicunt q ludere ad tarillos
 intellige p notabili re est peccatū mortale laycis
 ⁊ clericis vñ. 8. **Bern.** Ego te acquisiui manibus
 cruci affixis ⁊ tu te cōsumis manibus vicij⁹ dedi-
 catis nec hāc opinionē pe. improbat. **S**ed an iste
 qui lucratur teneat ad restitucōem: distinguēdū
 est q aut lucratus ē ab eo qui rem suam aliena-
 re nō potest sicut sūt minores et fusi monacū
 vel clerici ⁊ similes. Aut ab eo quē traxit ad lū-
 dū. Dicit autē trahē aliū in pposito scdm. **Joh.** in
 fūma q p vim ⁊ nīmā importunitatem aliū ad lu-
 dū ponit vel fm. **Bartho. de pis.** Quicūq; verbis
 vel factis inducit aliū cū alias non esset lufurus
Induxit inq; siue in picipio siue in medio ludi
 aut lucratur ē ab eo cum quo fraudulēter lusit p
 falsos tesseres. iact⁹ ⁊ similia. **E**t isti tres modi lu-
 cedi sūt phibiti. iūē etiā dīmo fm scdm **tho.** 2. 2. q.
 32. ar. 1. **E**t qlib; horū triū tenet restitucō lucy do-
 mino pncipali rei male obtēte fm oēs doc. cōf.

Aut lucratus est ab eo qui lucrante traxerat ad
ludendum. Et in isto casu dicit. s. **Th.** sic Ille q̄
amisit nō est dign⁹ recipere. nec potest licite et̄nē
vbi ius positū seruare de restitue⁹do. s. vñ dicit de hoc
etiam facere. Aut lucratus est ab aliquo vbi vo
luntarius cum voluntario sine fraude lusit. p̄den
te ad sua habente p̄tatem alienadi. a tūc q̄uis se
cundū iurē a iurē opinionem debeat lucz
in elemosinam paupibus dare a retinere non de
beat tñ s̄m multos famosos retinere potest sine pe
riculo salutis anime. Ad hoc sunt doctores quoz
opinio referūt tam **monaldus** q̄ **astaricus**
in summis suis. Item vt videtur. s. **th.** tam i. q.
di. i. r. q̄. 2. 2. s. vbi. supra quē ad hoc **astar.** alle
gat vbi saltem nō seruantur leges aut consuetu
do restitue⁹ nō iubet. Item **alexander anglicus.**
Item **Rich.** de me vil. tenet idem esse verum a p
babile di. i. r. Item **Joh.** andre. extra de vi. a ho.
clericorum allegando roborat eandē opinionem
Item idem **fran.** de zab. di. posset inquit defendi q̄
nō omnino tenetur talis paupibus restituere.
quia consuetudo potuit dñm p̄dētis inuincētem trās
ferre. Si quis autē rātū p̄didit quātū est lucratus
vel plus. an teneatur restituere. Quidam dicūt
q̄ sic. alij q̄ nō. De pecunia autē symoniace acce
pta Nota s̄m **Kay.** a **wil.** q̄ tripliciter contingit
hoc Aut datur pro religione Aut pro beneficio

aut p ordine. **Si** p religione ā intrauit eligione
 a sic nō potest manere in ea sed ibit ad actiore l
 saltem non manebit in eodē monasterio s intra
 bit aliud monasteriū et illi assignabit illa pecu
 nia ne sit ei oneros⁹ aut remāsit dans in seculo l
 post introitum rediit ad seculum l mortuus est
 tūc nō ēd det sibi illa pecunia. **Sed** nūqt mona
 steriū retinebit eam. **Res.** aut abbas cum colle
 gio fuit cōsci⁹ criminis sic non remanebit in
 monasterio sed auctoritate supiorum debet dari
 pauperibus. **Aut** solus cōsci⁹ fuit vel aliqui de
 collegio. **Sed** non omnes sic pecunia manebit a
 pud monasteriū ill exduf ab vfu pecunie si pōt
 fieri bono mō. **Si** autē scdo modo datur pecunia
 scilicet pro beneficio habēdo. **Aut** ergo dat pecu
 nia collegio seculari p pretēda ā priuate persone
Si collegio seculari a collegiū fuit cōsci⁹ crimi
 nis sic nō ē manebit eis pecunia. **Si** aut solū qd ā
 de collegio fuerūt oſcī sic remanebit eis. ill tū q
 fuerūt oſcī exduf. **Si** vero dat puate psonē pe
 cunia symoniaca. s. patrono l istitutoi sic pecunia
 d; ouertū in vtilitatē illius bñfici qd emē voluit
 ipso a bñficio amoto. **Si** vero. 3. mō dat p hūdo
 ordine aut g ille q dedit pecuniā nō hēbat eccl. bñfi
 ciū a tūc sic pecunia ouertū ad vtilitatē cathedra
 l eccl. ā hēbat bñficiū ad cui⁹ titulū gtis ordinal
 debuit sic pecunia pū ouertū i vtilitatē cath. eccl.

et p̄m inutilitatem sui beneficii. quia in v̄fusq;
iniuriam data est. **S**imiliter si habuit beneficiū
vnum et pro altero dedit pecuniam et illa pecunia
cōuerſa potest ad vtilitatem vtriusq; beneficii. se-
cūdo redeundo ad p̄positum fallit scilicet q; res
nō d; dari ei cui sublatā est quādo videlicet non
expedit ei. ut furioso gladius nō est dand⁹. nec
pupillo aurum. s; tutori vel curatori ei⁹ dari deb;.
Tercio quādo incertum est cui⁹ res sit et tunc
facta diligenti inquisitione. si dñs nō repitur dand⁹
est paupibus. **Q**uarto quādo dñs rei mortuus ē
et tunc dandum est heredibus. saltem tunc dicit
vil. quādo spoliatus fecit testamentū et certam
summam retinuit qua voluit esse contentus. **S**i autē
mandauit in testamēto distribuī per executores
quidq; ad ipsum spectabit de mobilibus et debi-
tis. tunc faciendā est restitutio executoribus eius
pro rata. et liberis eius pro rata. et vxori. de quo
et alijs vide summas. **Q**uinto quādo domin⁹ ab-
sens est mittendum est sibi. et imputet sibi q; ali-
bi asportauit. unde forte secus est quādo domin⁹
se absentauit. vide de hoc quartū casum in prece-
denti. **S**exto. quādo ille cuius res sunt est dilapida-
tor. tunc enim domino nō p̄curatori estituendū
est. vt si religiosus vel clericus bona monasterij
vel ecclie dederit vel luserit. reddantur nō sibi s;
ecclie. **S**eptimo quādo quis pecuniam vfurariam

5. Cm
usurario vel raptam re raptoris similiter iniuste
abstulit tunc enim dicit. Utriusque per per. Non u
suario vel raptori restituere debet sed domino vero
rei. Et tunc ei a quo abstulit iniuste restitucionem
factam esse debet per se siue per alium siue detectio
sue persone notificare alias esset cum dampni u
suario vel raptori si postea restitueret prius re
stitutum. Capitulum. Sextum.

Remodo vero et forma restituendi. Notandum
est quod fieri debet cum tribus circumstantiis
scilicet caritative. caute. et pie. Primo ca
ritative ut videlicet fiat cum reconciliacione offensi
quia iniurias spoliatorum vel complices eorum sem
per debent humiliter postulare veniam ab hijs
quos offenderunt ne illi maneant in rancore seu ma
la voluntate domino hoc mandante Mat. 7. Si of
fers munus tuum ad altare et recordatus fueris
quia frater tuus habet aliquod aduersum te relin
que ibi munus tuum et vade reconciliari prius fra
tri tuo. Secundo fiat hoc caute ut si offensa est mai
festa et offensus tyrannus vel mala sequi de eo pos
set notabilia fiat per interpositam personam ydo
neam. Similiter si est offensa occulta fiat per ydo
neam personam aut per confessorum. Sed queris
Quid si confessor restituendum recipit et nichil
restituunt numquam committens liberatur. Respondet
Bern. clare moris super quilibet. 2. q. 26. Item de gan.

Talis est immūnis regulariter. non solum a peccato ut hī. de gan. dicit. s; etiam a debito restituendi. tū quia quem ecclia tolerat in spūali maiori officio. deb; quis cōmittere in minori de restituendo tpalia. tū etiam ei cui confidit de anima p priar; potest cōfide de tpali substantia. Si autē esset confessor psona leuis. a quā hērent suspectam q non restitueret fideliter. nō esset liberatus tradendo ei. nec a peccō nec a debito. vbi autē nec psona leuis creditur. nec suspicio hētur a traditur ei qd restituendum est. si nō restituat a tradēs credat sicut hab; credē q restituit. liberatus est. scēdum deum quia fecit qd in eo fuit. Si autē; veniret ad noticiam suam q confessor non restitueret de quo nota infidelitatis non habetur ut premititur. tunc tenet restituerē. vel pcurare q cōfessor caute restituer;. Tercio fieri d; pare ne sit ibi palliatio mala vel fraudulēta. Forma igitur restituendi canonica s; doctores est illa. aut h; debito; vnde soluat aut simpliciter non hab; vñ soluat. aut h; vnde soluat s; hoc nō potest facere sine magno piculo suo a sue familie. Si pōt bene soluat integre modis tactis supra. Si vero non potest simpliciter. tunc potest recte agere penitētiā licet nō restituat. dum tamen doleat. a proponat restituē q cito potest. Si autē potest. s; nō sine magna iactura sui a suorum. tunc s; Ray.

studeat cōfessor redificare voluntatē debitoris et
velit restituere ad arbitriū boni viri l. cōfessoris
et sic satisfacere mō sequenti. **P**etat igitur debi-
tor remissionem debiti apud eū cui tenetur a si il-
le remiserit libere solut⁹ ē. **S**ic enim spoliati mise-
ricorditer totū vel partē remiserint dūmodo de-
bitor sine fraude petierit a q̄ritatē debiti si potest
exprimat pōt debitor remissum in ecclesiā ēcēpere
et pro debitoribus orare l. aliter tenuol⁹ esse
vel petat dilacōnem a spoliatis l. assignet eis cer-
tam partē de redditib⁹ suis amicabiliter de qua
eis satisfaciāt successiue et de hoc faciāt eis bonā
cauacōnem. **S**i vero omnes sibi denegēt dilacōez
et postulent q̄ ipse cedat bonis suis tunc tenetur
hoc sine dilacōne facere quia fur et raptor semp
sunt in mora a ex consequēti sēper arguent pecca-
tum. **S**emper igitur debent facere posse suū scdm
will⁹ etiam vsqz ad vendicōnem hereditatis et
omniū bonorum etiā si oporteat ipsum a familiā
suam mendicare. **Q**uia scdm vlticū semper facul-
tas restituendi adest q̄ diu ipse debitor habet per
quod satisfacere potest nisi in extrema necessita-
te in qua etiā sine omni culpa accipit vire neces-
saria. **E**t hec de forma quādo scitur cui ēstituendū
est. **S**i autē esset vaga restitucō id est nescitur cui
ius res restituēda foret tūc in .3. casibz scz quādo p̄t
restituere s̄ nō sine magna iadura sui a suorū fm

Ray. simpliciter et absque pacto et conditione de totum
quod habet resignare in manu episcopi vel penitentia
reus discreti. Et tunc ipse si viderit eum pauperem et
egrum det sibi partem vel etiam totum si tantam ne
cessitatem viderit in eo et suis. Et si quid residui
fuerit pauperibus aliis distribuatur. Et ille qui est
tunc non potuerit prout premititur elemosinam
recipit oratione et aliis bonis pro dominis quibus
restituere debeat recompenset prout congruit. Et si
postea aliqua potuerit lucrari iuxta possibilitatem
suam zeroget in usus pauperum per animabus eorum
Glossa tamen wil. dicit quod non est necesse ut fiat
huiusmodi resignatio in manus penitentiarum. dum
tamen alias patet sit ad arbitrium eius vel alte
rius boni viri satisfacere. Et in omni tali casu pau
peris episcopus qui desponsator est pauperum dilacione
det vel partem remittat. vel etiam totum. prout vi
derit expediri sicut et alteri pauperi semper gestien
do ut fideliter agat negotium eius cui deberetur
de iure dari si sciretur. quatenus oraciones et ope
ra satisfactoria fiant pro eo vel pietatis alia exer
cicia. immo dicit glossa wil. de materia decima
rum. quod si quis scienter decimas ecclesie multo tpe
abstulerit qui diues est vel potens si penitet po
test ei episcopus gratis remittere vel in toto vel in
parte. ex quo in posterum vult cessare et ecclesiam
iuri suo restituere. quia propter utilitatem illis facit

Ex premissis patet q̄ tria sūt geneā hominū que
 non sunt vylh. in statu salutis quia fide cōstitui
 cōnem faciunt. **P**rimo qui resignāt omnia bona
 sua in manus p̄m̄ar̄i promittentes q̄ tantū faci
 ant dāpnificatis q̄ tenebūt se pacatis quā pu
 tant q̄ pro modico quitabunt eos quia totū cre
 dūt se emisse. **S**ec̄do illi q̄ si vellēt dimitte supflu
 as exp̄sas possent rapta restituere. **T**ercio illi
 qui nō resignarēt in manus p̄m̄ar̄i nisi crederēt
 q̄ p̄m̄arius restitueret eis p̄ toto vl̄ pro pte q̄n
 nesciatur cui faciēda est restitucō. **T**ales nō sunt
 in statu saluādorū q̄ oportet q̄ bona fide et sine
 fraude faciat raptor quicq̄t p̄t ut dampnificatis
 satisfaciāt si nouit eos aut paup̄ibus eroget si
 nō nouit eos. alias non est absoluēd⁹ a p̄m̄ario
 si cōstiterit ei de eius ip̄mitencia l̄ praua intencō
 ne q̄c̄. **S**ed queritur q̄t faciendū sit quādo q̄s du
 bitat an l̄ quantū alteri teneatur. **R**es. **J**oh̄. s̄fri
 bur. in suo cōfessionali. **Q**ū sit satisfactō pro aliq̄
 dampno dubio vl̄ cuius q̄t̄tas nō est certa pe
 nitens tantū offerat q̄tū p̄babiliter putat dāp
 num illatum fuisse. **E**t tunc dicat ipse vl̄ media p
 sona pro eo. tantū dampnū vobis factum est ut
 credit probabiliter hō ille. **S**i sc̄z plus vob̄ deli
 satisfaceret. **S**i ergo min⁹ est remittatis residu
 um si amplius est. vos de bona sua volunt. te ha
 beat̄is. **S**ic etiā quando aliqua debita sunt dubia

puta sortes tenebatur alicui ex mutuo l' ex alia
 causa .x. solidos. Sed dubitat an soluerit ei l' nō
 Confulo q' semp ad volūtatē creditoris vel p
 arbitriū satisfaciāt. tunc enim ille in quē conpro
 mittitur cōsiderabit racōem ⁊ qualitatem dubij
 ⁊ s'm q' plus ad vnam partem q' ad aliā vel ad
 neutram plus in sua cōscientia dēdinat: s' in hoc
 plus vel minus vel medietatē dari iubebit. Et sic
 de dubio facit certitudinem.

Capi. vii.

Ultimo p'terea videndum est p' quē possit
 fieri restitutō. Quādam dicunt q' d' fieri p
 ep'm vaga ēstitutō. Et licz satis comuiter
 hoc dicant. Tamē sanctus **Tho.** nichil dicit de
 auctoritate episcopi **Scotus** in .2. di. 17. dicit **Nō**
 inuenitur inquit quis necessario sit determinat⁹
 mediator in distribuendo ista paupibus. Dicē
 vn⁹ doctor q' cōfessor vel aliq's de cuius fidelitate
 credat. Videtur michi q' p se ipsum cōsilio tamē
 alicuius potest illud distribuē paupibus. quia
 tali mediatori posset dare vt restitueret de cuius
 fidelitate presumet: ⁊ tamē iste sibi applicaret l'
 alijs vsibus q' deberet. vnde vbi lex dīna vel ec
 clesiastica non ligat p'sonam. sequēda ē racō na
 turalis. **I**sta autē dicat q' p'sona que tenetur ma
 gis restituat p se ipsam q' p aliam. licet non ex
 dūcēdo cōsiliū boni viri s' includendo. **hec Sco**
tus p. de pa. dicit q' quia presumebatur olim q'

epi melius a fidei⁹ dispensarent. Ideo doctores
 quidā dixerunt q per epn^m fci deberet. vbi etgo
 presumitur oratoriū scilicet q sibi ipsi inbursset et
 in malos vsus expēdat potius debet dispensari
 per aliu. **Dñs gwidō**. Archidiacon⁹ bononiens⁹
 .12. q. 1. c. 1. probat multipliciter q ipse raptor met
 bona mēta que debentur pauperibus dare pōt si
 ne licētia epi vel alicui⁹ iudicis. vñ non dubito
 quin ep^s non habet se intrromittere de talibus
 nisi in defectu. vbi autē certa psona a testatōe de
 putata esset ista exēq debet. **Archi.** etiam li. 6. de
 testa. 7. **Jo. an.** in nouella in decretali de cā religio
 sus di. q. vtraq; opio habz eq̄tatē et p. **Archi.** v
 bi sup̄ satis clāe q non pūneat ad epn^m n̄ in defe
 ctu alioz. s. qñ nulli esset cōmissa. vñ cōcludit q
 iste q tenet restituere pōt per se dispensare vl de
 consilio discreti cōfessois l̄ alteri cōmittere in vita
 l̄ post mortē. **Id** rñd; dñs. **Sy. de.** **Mauilla** cap.
 dñi pape et auditor dñi portuēf. **Sd** qñe quid fa
 ciet cōfessor gñalif loquēdo cā raptōres alios a
 lios debitis inuolutos. **Ref. Rap.** fm q maior vl
 minor fuerit violentia l̄ fraus l̄ dol⁹ maior l̄ mi
 nor debz esse discretō iudicātis. **Itē** ubi maior cō
 trictō ē ibi maior venia a q vere totus mūd⁹ iuo
 lut⁹ ē rapinis sic pposse tuo ep̄e p mediū ne nīmī
 a seueritas vel remissio pice faciat quos discre
 ta poterat eq̄tas euocare. **Caplm.** **Octauū.**

Secundo principaliter videndum est quomodo restituende sint fame et honores. Et concilia co-offensi quomodo sit facienda quia re conciliatio quedam videtur restitutio. de quibus dicentur plura videlicet. Cur sit de hijs restitutio facienda. Quis ad hoc teneatur quantum quomodo et quando. De primo notandum quod ledere alium in fama indebite est valde graue. primo quia plerumque nocet qui aufert famam quam qui aufert diuicias mentis. melius est enim nomen bonum quam diuicie multe ut dicitur puer. 22. Secundo diuicie multe ablate possunt restitui. sed fama vix quod forte non crederet illi qui post lesionem vellet excusare. potest etiam iam verbum esse delatum ad totum. quod quasi impossibile est ad totum deuenire excusationem. Iohannes bene dicitur in glosa super lucam. Famam esse rem lubricam quia sicut aliqua res lubrica de facili effunditur sed quasi impossibile est eam recolligere. Ita et fama Tercio quia ledens famam alterius non solum illum ledit cui detrabit sicut fur illum solum cui furatur sed omnes illos coram quibus loquitur. Sicut ille qui mouit lutum. ledit per fetorem omnes coram quibus mouet. unde Augustinus de verbis domini peccati vos frater si vobis scientibus peccat. quia quantum in eo est vos exemplo corrumpit. Ex quo patet quod audire peccatum alterius. non ciuium est audienti. propter prefata dicit Ambrosius tolerabiliores sunt fures

qui vestes et alia bona nostra diripiunt quod fures
 qui famam nostram lacerant. **Notandum.** Secundo quod
 inter omnia genera lesionum lesio que inferitur
 per linguam ut frequenter est grauior. **Primo** e-
 nim quidam sunt qui nocent in rebus ut rapto-
 res et incendiarii. **Sed** grauius nocet sagittarius
 qui infigit sagittas in personas. **Et** sic facit lin-
 gua mala que non solum in rebus sed etiam in p-
 sona nocet. **Ideo** dicitur. **Iher.** septimo. **Sagitta**
 vulnerat lingua eorum. **Secundo** quia sunt quidam
 qui nocent in persona per verbera sed non profici-
 datur interdum lesio usque ad interiora. **Sed** non
 sic de lingua immo lesio eius pertingit usque ad os-
 sa virtutum confringens eas. **Ecclesiasticus.** 28. **Fla-**
gelli plaga limorem facit. plaga autem lingue con-
 minuet ossa. **Tercio** quia sunt aliqua nocumeta
 quibus resisti potest per scutum et huiusmodi prote-
 ctoria sed vir inuenitur aliquis a deo armatus patienter
 a his non sauciatur lingua. **Exemplum** de iob qui non fuit
 motus ad dampnare vel corpus flagellum et ta-
 men videtur motus a lingua uxoris dicentis ei.
Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. **Ei** 98
 secundo. 2. psal. filii hominum dentes eorum arma et
 sagitte et lingua eorum gladius acutus quasi diceret
Sicut istis congregatis non potest resisti ita nec lin-
 gue male. **Cum** igitur in deum tractatu positi ca. 1. 2.
 et precedentibus iniuste auferens et detinens re temporalis

inuito dño teneatur ad restitucōnem: a for cōi te
nebitur detractor vel contumeliosus ad restitucōem
fame q̄ detractor occulte. contumeliosus vero au
fert in faciem publice. Quis vero satis facere te
neatur pro isto. **N**otādum q̄ detractio a cōpco
fame potest fieri multipliciter. nam fieri potest. 6.
modis ut dicit. s. th. 22. q. 12. ar. 3. primo scitū
falsum. dicendo vel ignorāter. **S**ecūdo scitū malū
proximi augendo ultra q̄ sit. tercio occultū ma
lum reuelando. quarto bene factum in malum
interpretādo seu puerēdo. quinto bonū primi
negando. sexto tacēdo cum quis audit primo
falsum vel inhonestū imponi. **I**tem fit lesio fame
proximi qñq; planis verbis. qñq; artificiosis p
cantilenas vel dēamina. quādoq; nutibus a sig
nis. qñq; scriptis etiam que appellant libelli fa
mosi. vt cū aliq̄s scribit cartā i iniuriā l' in infā
miam alteius. a picit eam occulte in eccliam l' in
plateam vel domū vt illa inuenta a lēa ali' infā
metur. **I**tem sicut dupliciter recipiē res tpalis
inuito dño videlicet occulte a vocatur furtū. a pu
blice tunc vocatur rapina. **S**ic fama dupliciter ē
cipitur proprio videlicet occulte et dicitur detractō
q̄ est demigratio fame aliene occulte facta. **S**i autē
manifeste in facie alicui' fit sic dicitur contumelia
et est grauius peccatū. quia plus ibi proximus
cōtēpnitur q̄ in detractōne. **O**mnes quā predictis

modis famā proximi iniuste ledunt tenentur re-
 stituere. vñ beatus. **Augustin⁹** in regula. **Qui** cū
 q; conuictō vel maledictō vñ etiā criminis obie-
 ctū aliquē leserit meminerit satisfactione q̄to ci-
 cius curare quod fecerit. **Super quib⁹. Dubius**
 dicit. **Notandum** inq̄t q; conuictum prout appie-
 accipitur dicitur exprobatō alicui⁹ vilis condi-
 cōnis que potest esse sine peccato sicut cū aliquis
 vocatur filius meretricis a familia. **Sic** conuictus
 est saul filio suo ionathæ. 2. Re. 2. **Et** filij mulieris
 vltro recipiētis virum. **Maledictū** vero est imp-
 eacō alicuius mali alteri sicut faciebat goliath da-
 uid de quo dicit. 3. Re. 18. **Maledixit** philiste⁹ da-
 uid in dijs suis. **Obiectō** vero criminis est impo-
 sitio alicui⁹ facti culpabilis sicut accidit corā salo-
 mone. 3. Re. 3. litigantibus duab⁹ meretricibus q̄
 eum vna false imponebat ali⁹ oppressiōez filij sui
 a neganti dicebat. mentiris. **Vir** autem inuenit
 aliqd gen⁹ verbor⁹ p quod litigātes se ledāt qd
 reduci nō possit ad aliqd istor⁹. **Est** ḡ sēsus vbor⁹
Aug⁹. quicūq; conuictō ac vñ q̄cūq; aliquo genē vbi
 mali q; possunt omnia mala reduci ad aqd isto-
 rum leserit aliquē qd. s. genus lesiōis est valde
 ḡue. **Meminerit** a nō obmittat sicut faciūt obli-
 uiosi qui ex obliuioe obmittunt sentire quod de-
 bent. **Sunt** autē tres dēicie hoīm inter eos q̄ ex
 ira l' inuidia. primū i fama ledūt l' alias turbāt

Quidam enim facile irascuntur et cito veniam petunt. et hi sunt sicut aqua quae cito calefit et cito frigitur. et hoc minus malum. Quidam facile irascuntur et tardius inclinatur ad veniam petendam. hi sunt sicut ferrum ignitum quod tardius calefit et tardius frigescit. et hoc peius. Quidam autem sunt qui nunquam volunt veniam petere. et hi sunt sicut lapis albus. **Secundum** qui accensus nunquam extinguatur sicut ait beatus **Augustinus** in de ciuitate dei. et hoc pessimum. **Unde** **Augustinus** in regula. melius est autem qui prius ira sepe tempestat. tamen impetrare festinat ut sibi dimittat cui se fecisse agnoscit iniuriam. quam qui tardius irascitur et ad veniam petendam tardius inclinatur. Qui autem nunquam vult petere veniam sine causa est in monasterio etiam si inde non proiciatur. **¶** Sed queritur utrum quilibet homo qui premium offendit verbo teneatur ad reconciliacionem vel venie petitionem. Respondit beatus **Augustinus** in regula quod non. quod prelati ab hoc excusantur respectu subditorum. nisi quando infamaeant male subditum. **¶** Unde dicit sic ad prelatos. Quando autem necessitas discipline in moribus cohercedis dicere vos dura verba compellit. si etiam ipsi modum in vos excessisse sentitis. non a vobis exigitur ut a vobis subditis veniam postulatis. **¶** Et causam subiungit dicens. Ne apud eos quos oportet esse subiectos dum nimium suae humilitas. regendi frangatur auctoritas. Quando enim quis

se humiliat ut puta ultra quod deceat statum suum
nimia est ista humilitas. unde ecci. 19. Est iustus qui
nimium se subimitur multa humilitate. Et sic facit
prelatus qui propter excessum in duro modo loquen-
di petit veniam a subdito suo. Verum quia hoc non
est necessitatis ideo dicit beatus. Aug. Non a no-
bis exigitur. Secundo ergo queritur cum hoc possit fi-
eri et non fieri quid erit melius. Res. Dubius potest
dici quod secundum diversas condiciones eorum a quibus
petuntur huiusmodi venie et assistentium potest
hoc iudicari. Si enim tales ex hoc magis in bonum
proficiunt possunt hoc fieri. Si autem inde abutuntur
in superbiam ut cum quis ex hoc putat se minus reum
vel prelatum culpabilem vel sit audacior ad culpas
perpetrandas et similia melius est non fieri. Non enim
dominus phariseis scandalizatis in eius dictis vel fa-
ctis unquam satisfecisse. Si quidam cum omni regimini
anera debet esse auctoritas et ex minoracione eius
multa mala sequantur et per humilacionem nimiam
ad subditos eneruetur. Ideo dicit. Aug. Dum ni-
mum servatur humilitas regendi fragatur au-
toritas. **Capitulum Nonum.**

Quamvis autem dictum sit quod ledes iniuste seu of-
fendens debeat petere veniam a leso. Queritur
ut et lesus teneat alteri veniam petenti dimit-
tere. Res. quod sic. Tum primo quod ille qui non emittit hominibus
nec deus dimittit sua peccata teste christo dicit. Mat. 6.

Si non dimiseritis hominibus nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. tunc **S**ecundo quia quod per ius est. dimissa nisi dimiserimus repetit ut patet in exemplo math. 18. de seruo cui paterfamilias dimiserat .x. milia talenta. quod recepit. quod non dimiserat confesso suo. tunc **T**ercio quia quod magis timendum est cum graui pena extorsit. tradens eum tortoribus sicut ibidem dicitur. **E**t subditur **S**ic et pater meus celestis faciat vobis si non dimiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris. **Q**ueritur secundo **Q**uibus ex causis veniat quod quis non petit veniam a leso. **R**es. idem quod a tribus hoc puenire solent. **V**na est cordis cecitas **I**ra enim obscurat animum ut non cognoscat quis interdum se culpam habere vbi culpam habet. **E**t quia non cognoscit culpam non petit veniam. **V**nus psalmus. **S**upercedit ignis et non viderunt solem veritatis videlicet **A**lia est simulata iusticia ut quis dicit non expedit illi ut ego me sibi humiliem quia inde esset superbius et similia. **S**ed si hec ratio bona esset non debuit se Christus humiliasse quod eius humilitas multis fuit in ruinam. **A**lia est superba duricia cordis **C**or autem durum male habebit in nouissimo die ysa. 2. **Q**ueritur. 3. utrum leues teneatur dimittere offendenti impenitentem. nec satisfaciendi cum deus cuius misericordia excedit humanam infinitum nunquam dimittat impenitentem. **R**es. ibidem quod sic quantum ad remissionem intrinsecam cordis quo

ad rancorem vel irā non rācōne illius quo impē
nitens sed rācōne sui ipsius ne peccet. Et ideo non
est simile quia ipse non habet irā huiusmodi in q̄
posset esse peccatū. Et si obicitur luc. 11. dicitur.
Si septies in die peccauit frater tuus in te et septi
es in die uertus fuerit ad te dicens penitet me di
miste illi q̄ a contrario sēu videtur q̄ si nō pēit; nō
est illi dimittendū qd̄ videt di. glo. in sūmariis. d.
Nemini remissa sit indulgētia. Et glosa margina
lis. Nō intemur passim peccatū s̄ p̄mā agētū di
miste. **R**es. In penitenti peccatū cōtra nos non tene
mur peccā dimittere dimissioe exteriori et sic intel
ligit glo. in sūmariis l̄ non tenemur in foro p̄mā
li dimitte et sic loq̄tur glo. marginal. Et hec non
sūt oīra illa q̄ dicta sūt de remissioe interiori faciē
da offendenti fratri. Quarto q̄ritur. quid sit ista
dimissio exterior qua dimittit offensus offenden
tē non enim potest dimittere culpam offendētis.
Ite satisfactōnem nō dimittit ei quia istā soluit
iam ex q̄ satisfecit ei plenarie. **R**es. pōt dici q̄ hu
iusmodi remissio nō ē aliud q̄ acceptacō satisfactio
nis l̄ indicacō cōciliacōis vbo ul̄ facto exp̄ssa ut
cū offensus offendētē flectentē genua eleuat l̄ di
cit dñs p̄cat vob p̄o vob l̄ satisfactū est in et simi
lia. **Q**uest. 7. An p̄ huiusmodi satisfactōez ul̄ etiā ate
fca dimissioe intrinseca licitū sit siḡ rāonis retinē.
Res. qdā signoz huiusmodi sūt ap̄in q̄ quedā remora

apinqua q̄ ingerūt notabilem suspiciōem de rāco
te vt cum aliquis nūq̄ vult loqui. et toruo vul
tu eum semp respiciat a similia Et ista nulli licet re
tinere. q̄ ab omni sp̄e mala abstīnendum ē fm̄
Apostolū prima Thess. 7. vñ sicut eleazarus et
mathathias abstīnūt a carnib⁹ porcinis ne vi
deretur comedere porcinas a sic scandalisari. Ita
non d̄ illa signa facere p̄ q̄ pbabiliter creditur
esse in odio **S**igna remota sūt q̄ nō ingerunt ar
gumentū de odio licet odium subsequatur. vt sūt
subtradio familiaritatis a seruicioꝝ aliquoꝝ. et
simila. Et ista licet retinē omnibus. dūmodo nō
fiat malo animo. ymmo interdū potest esse meri
torium cum sit ppter bonum alteri⁹. **Q**uod ergo di
citur interdū. q̄ hoc non debent facere pfecti. si in
telligatur. q̄ hoc nō est pfectionis. vñ est aliter
nō videtur esse verū. **Q**ueritur. 6. vñ in iūria
tus teneatur querē ecōciliacōez iniuriantis ipso
nō penitētū. Respondet q̄ regulariter nō vñ bea
tus **Aug⁹** super illū locum. Si frater tuus habet
aliquid aduersū te sic dicat. Id est si tu eum offen
disti. nā nos habemus aduersus eū si ip̄e nos le
sit. vbi nō ē opus p̄gere ad ecōciliandū. tñ possz
ad hoc teneri racōe fraterne caritatis in casu. scz
si crederetur pbabiliter q̄ p hoc liberz animā ei⁹
a mortali odio a nō eēt occasio mali. vel in alijs
hmoī excellens. Si vero dauid hoc fecit respectu

saui si pro q^o p^{ri}mi. **Re. 22. 7. 26.** et similiter quid
 facti opa fuerunt perfectiois. **Rucitur. A. vtz** non
 precedere reconciliacoe teneatur aliqs nō solū di
 ligere affectu iniuriātem s; etiā ei bñfacere. **Res.**
 q^o sic oēs tam pfecti q^o imperfecti q^o illud verbū
 bñfacite hñs qui oderūt vos dixit dñs non disci
 puli in monte. **Mat. 7. s; etiā** turb in sermone
 in plano. **Lu. 6. Tamē** quia pcepta affirmatiua
 nō obligant nisi in casu plures possent esse casus
 in qbus tenetur quis magis benefacere amicis
 q^o inimicis quia forte nō tenetur inimicis nisi in
 casu necessitatis.

¶ Sequit. Caplm. Decimū.

Quomō autem a sub qua forma erequi de
 beat satisfactōnem a teneatur ille qui le
 sit aliū verbo docet. **Hūbertus** in expo
 sitione regule. ca. 12. 9. dicens q^o triplex potest es
 se huius satisfactō. Vna est per verba ut cum qs
 petit veniam de offensa ab offenso. **Sic** faciebat.
Augustin⁹ scribens. **Je. dicēs.** Obsecro te p mā
 suetudinem ihesu xpi si lesi te ignosce michi. Ali
 a est per corporis humiliacōnem. **Sic** fecit semei
 dauid cui maledixit. 2. **Regū. 19. Semei** prostra
 tus corā rege dixit ad eum ne reputes michi do
 mine ad iniquitatem neq; memineris iniuriam
 seruū tui. **Tercia** est per obsequia sicut. **Jacob**
 muneribus voluit placare fratrem suum. **Esau.**

Ro. 12. Si efurieit inimicus tuus cibus illius. si fuerit potum da illi. q. d. p hoc placabis eum et redibit amicitia. Sed circa hoc queritur. **P**rimo nūq tenetur quilibet offendens ad oēs hmoi satisfactōnes R. q non. quia sicut ledens alium i rebus nō tenetur nisi ad certam quātitatem rei restituendi. Ita et offendens verbo nō tenetur ad oēs satisfactōnes s ad certā fm quātitatem offense. **S**i si offensus petat nimis: potest sufficere offenderē satisfacē secundū arbitrium boni viri: quous laudabile eēt plū debito p pace fratris facē in hoc casu. **S**cdō q ritur nūquid platus in religione potest remittē huiusmodi satisfactiōnem faciendā sub dīto suo p offensa sibi facta. cum de iurē naturali eē videatur vt ei satisfaciāt. in quo modo potest dispensare. **R**es. pōt dici q sic sic et pōt remittē debitum peccunie. quia sicut bona sibi debita sunt in pte pte latēta et psona sua nec relaxat in hoc ius naturale quia reputat in hoc casu sub dīto fieri qd sit p lato. **T**ercio queritur. **E**sto q aliquis offendat alium verbo in secreto. et petit offensus satisfactiōnem in publico. nūquid tenetur ad hmoi satisfactiōnem offendēs. vel ecōuerso offendit aliquis aliquē in publico vult satisfacē in secreto tātū. nūquid sufficiāt ei. **R**esponso ad primū. nō tenetur nisi forte qd factum fuit in secreto publicatū fuisset sicut fur qd latens accipit nō tenetur publice

restituere. **Ad. 2.** dicēdū q̄ non sufficit. Et est ar-
 gumētū ad hoc. **Act. 18.** de paulo cui publice cōde-
 pnatō ad carcerem nō sufficit occulte liberali sed
 publice. **Quarto q̄rit.** Aliq̄s imposuit culpam al-
 teri a leſus nō vult recipere satisfactōnem a ledē-
 te nisi dicat se mētū fuisse nūq̄ tenet ad hoc le-
 des. **Ref.** Si offendens scit se dixisse vix nullomō
 debet cōtrariū dicere nec hoc debet ab eo requiri
 Si autē scit v̄l credit se dixisse falsū v̄l dubiū sed
 q̄ incōsciā est restituere tenet quīs rē ablatam
 cum dāpno rei sue potest tamen dāe aliqua alle-
 uācia culpā suam videlicet q̄ ex ai perturbatione
 illud dixit vel q̄ ita audierat l' credebatur tūc licet
 modo reputer falsū. **Ad hoc autē** q̄ dicat se mētū
 fuisse non tenetur q̄ p hoc reuelaret secretū mē-
 tis sue peccatū quod sibi multū noceret et aliū nō
 pderet q̄ ita restauratur fama aliū per hoc q̄ re-
 cognoscat se falsū dixisse sicut si diceret se mentitū
 fuisse. **Deiū sciendū** q̄ si aliquis facit qd̄ in se est
 p habēda pace alteri licet non possit habere suf-
 ficit hoc ipsi quo ad deum propter quod dicit.
Aplūs. Ro. 12. Si fieri potest quod in vobis est
 cum omnibus hominibus pacem habentes hec
 de. **Humberto.**

Sequitur. Caplm. Vnde cūm.

Quātū autē q̄s teneat restituē famā elicit ex
1. tho. 2. 2. q. 62. a ex. sco i. 2. di. 11. fm quos

Notandū q̄ fama attingit alicui recipi q̄ntuplici-
ter. primo verū crimen a iuste de aliquo manife-
stando. vt cum quis maliciā alteius manifestat
ei q̄ corrigere habz. aut si est incorrigibilē s̄m eūā
gelium manifestat in conspectu ecclie bona inten-
tione scilicet vt cōfusus a peccō desistat. Et saltem ut
alij discedant ab eius cōsorcio infectiuo et corrup-
tuo. seruato tamen ordine **Juris** et fraterne cor-
reccōis. Vnde s̄m **pe. de rat. in. 2. di. 21.** q̄n aliquis
cōfitens nō potest suū peccm̄ sufficienter notificare
sine notificacōne alterius p̄sone. vt si cognouit
sororem vel similem si nō imminet p̄iculus aliq̄d al-
teri ex tali notificacōne tūc potest notificare. Et
Rap. di. Si exprimit cōfitens talem alienā perso-
nam p̄nario bona intencōne. qui p̄narius est per-
sona q̄ est p̄desse et nō obesse nō vt cōfitens pro-
dat ipm̄ peccōem. s̄ vt p̄narius oret p̄ eo. aut se-
creto laborz ad correccōnem eius. nō peccat s̄ potius
meretur. Similiter si p̄nari⁹ inquirat de illa p̄so-
na bona fide. vt oret pro ea. aut dirigat eam in oc-
culto. dūmodo nō cogat cōfiterem ad hoc dicēdū
nō credo dicit **Rap.** q̄ peccet. Item s̄m **Aug⁹.** q̄n
quis scit de proprio religioso crimē aliq̄d p̄mis-
sa ymica secreta correccōe seu amonitōne. si se non
emendauit reus potest bono suo prelato mani-
festari di. enim sic **Aug⁹.** Anq̄ alijs demonstrē
p̄ quos reus scilicet cōuincendū est. si negauerit

p̄us p̄posito debet ostēdi si amonit⁹ neglexit cor-
 rigi ne forte possit secreta⁹ correct⁹ nō innotescere
 ceteris. vbi. **Hūb.** di. **Nō** q̄ illā. 2. correctōne quā
 dñs docet faciēdā corā vno l̄ duob⁹. **Mat.** 18. h̄
 restrigit in religiof q̄ non sūt plene sui iuris ad
 platū tamq̄ ad illū de quo magis p̄t presumi q̄
 possit p̄desse a nō obesse. vñ 18. **Hūb.** ca. 86. q̄rit
 vtr liceat culpā fratris indicāe plato l̄ fratrib⁹
 aliq̄bus l̄ in caplo prodamare publice non pre-
 missa secreta ammonicōne. **Res.** aut peccata sunt
 manifesta et hec quēcūq; sint siue pua siue mag-
 na non requirūt secretam amonitionem sed pu-
 blice sunt corrigenda. vñ. p̄ma. **Thiō.** 1. peccan-
 tem corā omnib⁹ argue vt et ceteri timorem ha-
 beant. **Glosa** peccātes quī manifesti sunt. aut sūt
 occulta. Et horum quedā sunt modica infamiaz
 non inducēcia ad hec non oportet amonitōnem
 p̄cedere sed in caplo possunt prodamari siue
 sint manifesta siue occulta. **Alia** sūt occulta sed
 maiora que habent infamiam a verecūdiam et
 huiusmodi quādoq; sunt venialia quādoq; mor-
 talia ut in ebriacōe et huiusmodi. Et in istis cōtin-
 git interdū quod creditur probabiliter q̄ per
 secretam correctōnem provideatur salutū delin-
 quentis a statui sue religionis. **Exemplum** de bo-
 no viro pro semel inebriato a tūc seruand⁹ ē. or-
 do fraterne correctiōis ut p̄mo secreta amoneat

Aliquā vero contingit ppter alias circūstantias q̄
creditur p̄babiliter q̄ p̄ huiusmodi secretam a
mōmōnem nō sufficienter p̄uideat saluti delin
quētis vel statui eligionis sue. a tunc potest ob
mitti secreta amōnitio a potest a d̄z indicai pla
to. vel alijs bonis qui possunt prodesse a nō obesse
vel etiā potest de eorū cōsilio fieri p̄clamatio i ca
pitulo. si potest culpa p̄bai. Aliquā vero cōtingit
q̄ creditur q̄ delinquens est tate pueritatis. q̄
si corrigētur secreto incurrēt odium erga corrigē
tem. vel mala machinaētur cōtra eum. vel ex hoc
dabit opam ad defendēdum vel cōopiēdum cul
pam suam. a tūc nō d̄z fieri. quia extreme demē
tie eēt nichil p̄ter odium q̄rē a frustra mīti. **S**;
tamen plato a alijs viris bonis s̄m modum p̄e
dictum est indicandū. Hec de hūberto. **D**ictum
est autem notanter. suato ordinē iuris a frater
ne corrōmīs. **V**nde fures a latrones et malifici
qui p̄ iura publicātur vt ceteri timorez habeāt pec
candi. possunt publicai in infamibus talib⁹ deli
ctis bona et recta intentione. **S**imiliter vbi serua
tur ordo debitus fraterne corrōmīs de quo alibi
videndum est. **E**t i p̄missis casibus licz infamaco
aliqua sequatur. tū nichil oportz estitue. **S**ecū
do cōtingit q̄ aliquis dampnificat p̄mū suum
in fama. et hoc verum de eo dicendo. sed mō inu
sto. vt cum aliquis occultū crimē alterius p̄dit

32 *lam*
contra debitum ordinē. Seu cū verum crimē alte-
rius sed occultum nō seruato ordine iuris cōtra-
eum publice pponit. talis vt dicit. *Scūs. Tho.*
tenetur illi dampnificatio in fama sua restituere.
famam q̄tum potest sine mendacō tamen ut q̄
dicat se male dixisse vl q̄ iniuste eum dampnifi-
cauerit vel alio tali congruo modo. Et si non po-
test sibi famam restituere debet sibi illud damp-
num suum aliter reconpensare prout de alijs dā-
pnis supra dictum est. *Scotus.* etiam dicit q̄ tal-
is non tenetur retractare verbum suum quod pro-
posuit in publico quia sic faciendo mentiretur.
Sed tenetur alio modo licito famā rēdere ut per
huiusmodi verba non credatis eum talem. Male
enim dici a fatue dici. Et illud dictum suum tunc
est verum quia nō seruato ordine iuris in publi-
co dixit fatue a male in hoc faciendo. Item dicere
potest nō reputetis eū ēē talem sed bonum quia
qualiter presumendus est bonus donec probetur
contrarium. Tercio cōtingit q̄ quis alium infā-
mat l' dampnificat in fama iniuste a hoc falsum
crimen sibi iponēdo sic q̄ false eum coram alijs
accusat de crimine de quo non est reus. talis te-
netur sic restituere famā q̄ verbum suum retra-
ctet absolute apud omnes ad quos per eū per-
uenit dūmodo sciat et possit. Debet enim scdm.
Scm. Tho. Et. Scot. apud omnes tales confiteri

se falsum dixisse in hoc de isto. Et hoc facere debet
ita publice sicut sibi imposuit. quia alias non sua
ret iusticiam in reddendo proximo quod suum est. unde
Rap. dicit Restitutio fiet hoc modo siue scriptis
siue verbis quis alium leserit in fama videlicet ut
ubi publice dixit verbum vel cantilenam per se vel per
aliu. vel etiam ubi precat libellum famosum nec
non etiam in alijs locis ubi intelligitur illud contra
quem hec acta sunt infamatum occasione dei sui
facti vel signi publici. simpliciter recognoscat et
rorem suum et culpam. et per posse remoueat. vel sal
tem alleuiet sic infamiam. Addit hostis nisi ex tali
publica recognitione ille infamatus potest infamare
tur. **Will.** addit Et si audet infamator hoc facere
propter potentiam aduersarii vel crudelitatem. Te
netur in sui infamatorum cum infamato componere
de iniuria. et humiliter nichilominus veniam po
stulare. In propria quidem persona si audet. si non au
det. saltem per interpositam personam postulet tacito
nomine. Quarto contingit aliquem infamare pri
mum suum. sic quod non ei imponit crimine in publi
co. illud de eo asserendo. sed murmurat et incaute
ac indiscrete loquitur vel alicui coram pluribus lo
quitur. et narrat huiusmodi non tam quod certum sibi. sed
dicit se audiuisset. An talis teneatur illi famam re
stituere. **Res. sco.** Rara fides. quod multi multa loquun
tur. et ideo sic murmurans aut incaute loquens

de alio falsū crimē. scilicet dicendo apud alios forte ille
fecit hoc. **C**erte potest esse qd fecerit. **A**ut dicendo
Ego audiui qd ille fecerit hoc et hoc nisi talis ostē
dat aliquā certitudinē maiore qm ex relacōe quo
mā non aufert ex natura actus illi in opione illo
rū audienciū qd si illi firmiter cōcipiant et credāt
ex hoc illū de quo est sermo criminōsū esse leues
sunt qd qui cito credit leuis est corde. Verū tamē
quia a scandalo pusillorum oportet cauere. **I**uxta
illud pauli pma ad. Co. 8. Si esca scandalizat fra
trē meum non manducabo carnes in eternum et
multi sunt tales pusilli leues ad credēdum mala
Ideo piculosū est corā ipsis talia audita ex relatu
referre. **E**t si hoc fiat intencōne mala scilicet am
mo et intencōne ledendi famā illius de quo est ser
mo tunc nō est facile excusare qm sit contra carita
tem et p cōsequēs peccatū mortale. **S**i autē fiat co
rā talib⁹ pusill⁹ et leuib⁹ ad credendū mala et si
at ex incōsideracōe durū est dicere qd exeat gen⁹
peccatū venial⁹ qd lingua in lubrico posita est. **E**t qd
nō offendit verbo hic pfectus est vir. **I**ac. 3. **E**t di
cūt aliq⁹ qd si quis ex alicui⁹ tali relatione notā in
famie incurrisset apud illos apud quos sic locu
tus est tenetur ille sibi resistere famam et dicere
apud eos se falsum in hoc de isto audisse et min⁹
caute fuisse locutū qd sibi non fuit credēdū cū ta
le cōtra primū dixit qm ill⁹ ptulit cōm bonū pri

de quo nullam certitudinem habuit. vel alio con-
 simili modo restituat proximo famam put meli-
 us poterit. ¶ Quinto modo contingit quem dam-
 nificare alium in fama. scilicet verum crimē sed
 occultum sibi impositum negādo. nā eum qui si-
 bi crimen imponit ostendit in hoc mendacē et no-
 tat eum de calumpnia. id est de falsa criminis in-
 positione. De isto dicit Scotus q̄ ille sic negās nō
 tenetur retractare negationē suam qua negavit
 in publico verum crimen sibi impositū. quia non
 tenetur in publico statim quicūq; in iudicio con-
 fiteri se reum. non statim convictus. Tenetur tū
 p̄ quedā verba sobria ut dictum fuit in scdo mē-
 bro restituē famam illi accusato quē indirecte no-
 tauit de calumpnia. sc. dicendo. Non habeatis e-
 um p̄ calumpniatore quia credo q̄ habuit intē-
 tionem bonā pponendo. vel forte ipse credidit se
 posse pbare intentū suum et deceptus est. Ex quī-
 bus patet q̄ piculosum est quē i fama notat vñ
 de sup illo puer. 22. Cum detractoribus ne misce-
 aris. dicit glosa hoc spāliter vicio picidatur to-
 tum genus humanum. ¶ Capitulum. xij.

Dostremo quādo restitutio fame sit fieri
 da. ¶ Sciendū q̄ ad hoc tenetur ledens ci-
 to faciendū. quia sicut in restitutionibus
 spalium rerum. q̄ si sine die debetur. statim debe-
 tur. Ita et hic vñ Eph. 2. Sol non occidat. super

iracundiam vestram. Et in visis patrum. Abbas.
Agaton dicit. Nūq̃ dormiū nec litē habētē me
cum dormire permisi q̃tum ad virtutem meam
p̃tinuit nisi prius in pace reuerteret cum eo. Si
militer ubi supra. **Bea. Aug⁹**. dicit. Quicūq; cō
uicō vel maledictō l ex criminis obiectu aliq̃e
leserit meminerit satisfactōne q̃to citius curare
quod fecit. vbi. **Hūbertus** super verbo. Quāto citius
id est sine mora q̃ debitum est et nō potest p̃pria
auctoritate prolōgari. Satisfactōne inq̃t curare
quod fecit id est tali satisfactōe que sit curatiua
plage illate de quo plus est curādum q̃ de grati
a vel amicitia fratris ṽl alijs huiusmoi. Id etiā
veritas. **Mar. 7. inuit.** Si frater tuus habet ali
quid aduerfū te uade prius recōciliari fratri tuo
et tūc offers munus tuū. Circa qd̃ querit ṽt of
fendens teneatur ad reconciliandū fratrem sta
tim ante q̃ accedat ad offerendum dño in altari
aliq̃t cū hoc videatur domin⁹ mandare. **Respōd;**
idē. Aut offensus est absens aut p̃sens. Si absēs
sufficiat offendēt p̃positum satisfaciendū sine mo
ra cum poterit sicut in restitū cōmibus. nec oportet
q̃ uadat i hoc casu pedibus sed sufficit q̃ animo
scdm. **Augustinū.** Si vero est p̃sens aut fuit le
uis offensa ira q̃ creditur non fortiter offensus
turbatus vel grauis. Si leuis potest differri sa
tisfactō vsq; ad tempus moderatū. Si vero gr̃uis

debz sine mora satisfieri. tum racōne debiti qđ om
ni die debetur. tū racōne caritatis fraterne qđ de
bet dare opam qđ ira fratris nō crescat. pmmo
sedet. **Hec hūbert⁹.** verū. quia beat⁹ thō. 2. 2. q.
13. ar. 2. dicit sic. **T**enetur aliquis ad restitucōz
fame sicut etiā ad restitucōem cuiuslibz rei sub
tracte. eo modo quo supra dictū est. cum de resti
tucōne rerum tpalium scz ageret. Ideo ea deꝝ sūt
applicanda presentibz put reā racō dictauerit.

Tercium principale hui⁹ **C**api. 13.
tractatus est vidē de restitucōe fienda cir
ca lesiones corpales. **N**otādū qđ dāpnū
corpale est quintuplex. Vnum est vltimū. scilicet
vite ablacō. Scdm est citra mortem et irremedi
abile. et est enormis lesio ut in mutilacōe enormi
qđ impedit ex toto actum aliquē humanū. qui cō
petēt homini sm istaz ptem āputatā. ut in man⁹
dextre āputatione vbi auferēt omnis actus huā
nus natus opetē sm illam manū. **¶ 1. dampnū**
est etiā circa mortem et ēmediabile vel saltem
nō enormis. vnon impediēs actum humanū ut ā
putatio digiti vel alicui⁹ ptis digiti. **¶ Quartum**
dampnū est. ut cum quis siue talibus vulnerat
vel pcutitur qđ medicōis auxilio. indiget et ope
ras suas negligit. **¶ Quintū** est cum quis alium
pcutit pfundit vel aliquid huiusmodi iniuste fa
cit iacendo in carcerādo capiendo. et ligando vbi

nullā in eo habz turis dcoz. De pmo di. **Seco.** q tri
 pliciter pōt satisfaccere pmo penā talionis sustinē
 do ubi lex civilis istā statuit. vt scz occidens in iu
 ste. iuste occidatur. Si aut talis lex non est statu
 ta vbi offendit. sibi inferre mortē nō licet. **Secus**
 mod⁹ est quia expedit occisori vt exponat vitaz
 suam in causa iusta. vt pote cōm inimicos ecclie pro
 restitucōne faciēda illi cui⁹ vitā abstulit. **Qd** si
 nec tātā restitucōez vult facē. **Terci⁹** mod⁹ ē
 quo tenetur restitucōz facē spālē eūalēntē vite
 quā abstulit. sicut eē pōt eūalēntia i talib⁹ vide
 licet in elemosinas faciēda pro anima occisi oīo
 nes pprias faciēdo alienas oracōes procurādo
 peregrinacōnes similiter et hmoi pmo etiam in
 sticie publice cui mēbrū racōale abstulit ē cōpēsā
 faciēdo nec hoc solū s; si interfecit⁹ sustentaret a
 liquos patrem l matrē vl ppinquos tenetur in
 fector omnibus simul ad tātā restitucōnē quā
 tā ill⁹ abstulit p interfecōnē illi⁹. **¶** Et qz vir āqs
 posset cōpēsāe digne p actōes illud qd abstulit
 hōicida. **¶** Nō expediret simpliciā aie tal q soluerz
 p passiōes volūtarias ul paciēter susceptas vt s;
 occideret p hōicidū vñ optime pūdet talib⁹ vbi
 statuta ē pena taliōis. **¶** Insup tenet occisor placa
 re lesos qz illud in oī iniusta offensa exigitur a m
 .q. sequentib⁹ p oīs lesiōib⁹. **De. 2. et. 3. lesiōib⁹**
di. idem. **Scotus** scilicet de enormi et non enormi

in ecclia nō ē oīter statuta pena. nisi pecuniaria. &
ista debz tñdere nō solum de dampno qđ quis in
tulit p mutilacōnem p toto tpe futuro quo quis
vlturus ēēt mēbro absiso: sed etiā expensis appo
sitis in curatione. vt habetur extra de iniurē. et
dampno dato. Et vltra placacōnem lesi que re
quīrētur etiā si non mutilasset. Et etiam consola
tionem ipsius afflicti. quia ppetua est sibi desola
tio de tali mutilacōne. Plus etiā ponderanda est
mutilatio paupis qđ diuitis. s. quomā magis ege
bat parte absisa ad victum necessarium. quia v
fuis fuisset ista pte ad pcuranda necessaria. licet
alia pte sit qued oditio pōderans. scz psone dig
nitas. S; hoc parum est quo ad primā solacōz
De quarta lesione videtur optime deus satisfā
ctōnem imposuisse. Exo. 21. vbi sic dicitur. Si rixa
fi fuerint viri & percussit alter primū suum lapide
vel pugno. & ille mortuus non fuit. s. iacuerit in
lecto. Si surrexerit & ambulauerit vadens sup ba
culum suum. innocens erit qui percussit scilicet a
mortis pena sustinēdo. ita tamen vt opas ei⁹ qđ
scilicet interim neglexerit & impēsas eius i medicos
restituatur. Cui pene addatur recōciliacō lesi vt su
pra. De. 1. pena fiat ecōciliatio lesi & satis fiat in
iurie put sapiēs determinabit de pfatis. 7. casib⁹
vel quatuor sanctus thomas sic dicit.

Capitulum decimūquartum.

Quartū principale et vltimū ē de restitucō
 ne fīēda quo ad virtutes et res morales
 que sunt bona anime non naturalia sed
 moralia. bona acquisita que corrūpūtur vel sunt
 bona moralia acquirēda quorū acquisitio impe
 ditur per peccata. que licet in faciēte ea sint adeo
 voluntaria. q̄ nisi essent volūtaria nō essent pec
 cata. Et etiam q̄uis sola voluntate p̄pria possit
 quīs dāpnificari ut dicit. Aug⁹. de vera religiōe
 Tamē aliquis potest aliam dāpnificare. indire
 cte inducēdo eū ad actus viciōsos et ad peccata
 quibus virtutes corrūpūtur et vicia generant
 Ista etiam inductio potest fieri modis supra ta
 ctis. scilicet. Iulendo. cōsulendo. persuadendo et hortan
 do ac sicut in versu. Iussio. cōsiliū. cōsensu. pal
 po nē. ¶ Loquēdo igitur de restitucōne talium in
 genere di. **S**ecūdo q̄ prefato modo alicui recipiens
 bona moralia. tenetur mō sibi possibili restituere
 dāpnū. scilicet. inducēdo eum efficaciter ad peniten
 tiā et ad actus virtuosos. Et si sola inductio non
 sufficiat. quia facilis est pervertere q̄ cōvertere
 tenetur p se orando. et per oracōnes aliorū p̄cra
 tas impetrare ouerhōez. et p alias p̄suasiones et
 p̄suasores efficaces. dū tamen nō prodat peccatū
 occultū isti⁹ alteri⁹. ¶ **E**x q̄ ptz q̄ntū p̄ciū ē aliū
 sollicitatē et inducē in peccm. qd̄ vix pōt ēstītuē cū
 volūtātē iā allecā ad peccā vix possit p̄suasioib⁹

et alijs vñs multis reducē ad virtutem. Causa
autem quare oportet satisfacere p dāpnificacōne
moris est. quia cum virtutis bona sint maxima
fm Aug⁹. primo retractacōnū. plus dāpnificat
qui in istis dampnificat q̄ in quibuscūq; alijs. et
p consequens plus fm iusticiam tenetur. ad re
stituendū proximo q̄tum sibi possibile est. Vide
ant igit in quāto piculo sūt quā iuvenes a pposi
to bono intrandi religionē ducunt. Qui etiam ali
quos apostotare faciunt p̄fessos vel professas.
Qui v seducūt virgines vel puellas. aut eis oc
casionē mērticij ministrant. Vñ pe. de pa. i. q. di.
i. r. dicit. Qui alium a religione retrahit. tenetur
inducē ad in gressum. vel regressum religionis
Si autem ille nolit intrare vel redire. tenet eque
pdoneum pcurare. Qd si non possit. tenetur pro
eo intrare. Qd fecit magister Ray. Cui⁹ racō est
quia sicut ille qui ordinat dñō inuito eius seruū
sic sibi auferendo seruiciū. tenetur dāe cōparem
seruum vel etiā estimacōem. p̄mmo etiā duplū
i. r. di. Si fūus multo magis qui abstulit deo ser
uū suū nouiciū vel intraturū. tenetur si potest
recōpensare in simili. hec ille pe. Scotus vbi supra
sic dicit Si quis abstrahit aliquē iam obligatum
ad religionē intelligo obligacōne professionis
tenetur agere ad restitucōnem. vt scilicet iste rede
at ad religioē. Sed si aliquē dispositū ad intrād

retrahit ne intraret. quia interest inter habere et
 prope esse non tenetur ad tantam restitutionem re-
 ligioni. ad quantam si fuisset in eligione. sed tene-
 tur ad aliqualem restitutionem. scilicet ad aliqua-
 lem inductionem alterius equiualentis ad in gres-
 sum aliqualem illius religionis. Et hoc est intel-
 ligendum si illum retrahit intentione dampnifica-
 di religionem. Si autem intentione consulendi
 proprie utilitati sine fraude non tenetur religioni.
 Sed in primo casu et in secundo tenetur persone quam
 retrahit ut in persuasionibus et alijs bonis spiri-
 tualibus ad equiualentiam bonis illis in quibus
 illum retrahendo dampnificauit. **De seducen-**
 te virginem dicitur. Exodi. 22. Qui seducit virgi-
 nem et dormit cum ea. dotabit eam. Et habebit eam
 uxorem. Aut reddet eidem iuxta modum dotis quam
 virgines solent accipere. Ecce quomodo dampni-
 ficatio illata virgini contra castitatem requirit re-
 stitutionem conjugalis castitatis reddente pro
 ea. Et nota quod quauis lex moysaica non liget in no-
 uo testamento quo ad precepta iudicialia. sed quod
 iudicialia moralibus innuntiantur: tunc ligant quoniam
 sunt in noua lege confirmata. vel de nouo per a-
 liquam comunitatem assumpta pro statutis. sicut
 de adulterio interfectio puniendo etiam alicubi
 lex. Et sic est extra de iniurijs et dampno dato. c.
 primo et 7. sequentibus quod omnia sumuntur. Exo. 22. et 23.

Et sunt seruanda hodie sicut iura canonica non
vt in lege mosayca. de omnibus dāpnis que nec
in se nec in equiualentia potest fieri restitutio vt in
mutilacōne mēbri. stupro a hūmōi. dicit vlticus
in summa ibi. satisfiet p recōpensatiōem faciendam
ad arbitrium boni viri. Idem **Thomas** in summa
et scripto. Et tantum de confessorum eruditiōe
sub opendio dixisse sufficiat. 2.

Explicit Manuale confessorum. Venerabilis
magistri **Johannis** Stider sacre theologie p
fessoris ordinis predicatorum.

Incipit dispositio moriendi. Reuerendi patris
fratris Johannis Nyder sacre theologie p[ro]fesso
ris ordinis predicatorum.

Quoniam circa propria vitam multi sunt negligē
tes et alij mortē naturalē preueniant p
uerſa vita. Alij artem moriendi ignorā
tes dāpnentur perpetue. Et presertim cū
mala mors vltimū sit malorū huius vite qđ tan
to cauēdū est solicius quāto eterne miserie tra
dē pōt infelici⁹. Idcirco tractatū collegi sequē
tem videlicet dispositio moriendi ex aliorū sacre
sapiēcie doctorū tradicōib⁹ salutiferis. Vbi tria
principaliter sūt declaranda. Primo qđ mortem p
cedant. Secdo qđ comitentur. Tercio de sequēti
bus. De primo tria tāgentur. primo qđ sit mors
et quotuplex. secdo vnde causetur mors. scđo quō
sani ad mortem se debeāt preparare. Quātū ad
primū. Notādum primo qđ circa mortem homis
vel statim post. fiet sup eo iudiciū p[ar]ticulare vt
videat homo se misericorditer saluatū si cōtutus
est vel iuste dāpnatū vel dāpnādum si i peccatis
moriatur. Vñ dicit Innocē. libro. 7. de miseria con
dicōnis humane qđ tā bonus qđ malus anteq̃ a
nima egrediatur de corpe videt xp̃m in cruce posi
tum malus ad confusionē vt erubescat se nō cē
redemptum sua culpa. sanguine xp̃i id est frēm
redempcōnis nō habē. vñ de eis dicitur Joh. 19.

Et apoc. i. videbunt in quē pupugerūt. et. **Aug⁹**.
 nono libro de trinitate dicit. Credimus q̄ cum
 carnis vinculo anima nostra fuerit absoluta si
 bene et recte coram deo virimus mox in occurſu
 noſtrū occurrer angelorum chor⁹ omniūq; ſā
 ctōz agmina in noſtros miſcebūt āplex⁹. et ad
 adorādum v^{er}z iud i^{de} pducunt hec ille. p^{er}z i^{de} de
 lazaro mēdico. Et per oppoſitū ſit de fratribus et
 ſororib⁹ epulomīs ſepultū in iſerno p demones.
Secūdo notād q̄ ſicut iudiciū vniuerſale tripli
 tia ſigna pcedēt videlicet remota. p^{ri}mū. et p^{ri}
 ma. ſic etiā ut plurimū p^{ri}culare iudiciū in mor
 te ſiēdum ſp^{eci}alia ſigna pcedunt. Remota ſūt ele
 mētoz contrarietas in hoīe. Cōplexiōis debilitas.
 malum ēgimē in acci^{de}ntib⁹ innaturalib⁹ ſex ſta
 tim dicendis. vita gulosa irata. luxuriosa et ſimi
 lia. **P**ropiua ſūt introit⁹ belli. trāſitus ad lo
 ca p^{ri}culosa. eſſe impregnata. frequēt iⁿſiruari
 et ſimilia. **P**roxia vero ſūt mortis q̄dā certa ſe
 ſaciō quā m^{ul}ti expiuntur taliter q̄ vidēt ſe nō poſ
 ſe euadere. exptorū medicorū in vita de homine
 deſpaciō. mēbrozū mortificaciō. pulſus q̄es. v^{el} mī
 nia irregularitas. intenſa peſtilentie iⁿſectiō et ſi
 milia. **T**ercō noīd q̄d ſit mors. Eſt autē mors
 ſm. **Aug⁹**. ij. de ciui. dei. Priuaciō vite total. et pei
 alis. Cū autē ſit quīplex vita. ſunt p oſequēs
 mortes. i. et quīq; ſūt q̄ viuē p^{ri}nt. ac mori toſitē

p^m

In nobis enim quicquid sunt quod vivere possunt et mori videlicet corpus anima in hoc mundo anima in alio mundo. sensus exteriores cum sensibus interioribus quod dicuntur sensualitas. Et sensus interiores rationales siue spirituales qui sunt memoria intellectus et voluntas. Corpis vita est anima. Anime temporalis vita est caritas siue gratia. Sensualitatis vita est mundus id est omnia delectabilia qui non quod sensum honor et divitiarum. Interioris sensualitatis et spiritus vita hic est eternitas summa quo ad memoriam veritas quo ad intellectum et summa bonitas quo ad effectum seu voluntatem. Sed spiritus eiusdem perpetua vita est deus. benefice anime unitus sicut oculi lucis secundum platonem et iohannem 1. haec est vita eterna ut agnoscant te solum verum deum et quem misisti ihesum christum. Prima ergo mors corporis est privatio anime. Et haec mors est pena originalis peccati de qua apostolus habet 9. Oibus hominibus statutum est semel mori. de quo etiam genitum 2. Quia cumque die commederitis ex eo moriemini. Secunda est mors anime temporalis quando gratia privatur anima ad tempus de qua iacobi primo peccatum cum consummatum fuerit generat mortem. Tercia mors est anime perpetua aliter quando deus separatur perpetuo ab anima ut in inferno de quo psalmus. Sicut oves in inferno positi sunt mors depascet eos. Et apocalypsis 22. Beatus qui habet partem in resurrectione prima quia in his secunda mors non habet potestatem et ibidem 9. Timidis et incredulis

execratis. homicidis et fornicatorib⁹ ⁊. veneficis
 ydolatriis. ⁊ mendaciis. pars eorū erit in stag
 no ardentis. igne ⁊ sulphure. quod ē mors scda.
Prima mors est mala. **S**cda peior. **T**ercia pesti
 ma quia psal. dicit. **M**ors peccatorum pessima.
Mala mors nature. propter peccatum originale.
Peor mors virtutis. propter peccatū actuale.
Sed pessima mors peccatorū scilicet qui cōuer
 tūt ad⁹ perversos in habitū in quo moriūt. ¶ **Q**u
 ta mors ē sensualitatis q̄ mūdi delectabilib⁹ h̄ dif
 crete se quis p̄uat. **H**ec mors ē bona. de q̄ **A**pl⁹
 col. 3. **M**ortui enim estis ⁊ vita vestra abscondita
 est cū xp̄o in deo. **A**d hāc mortē nos hortatur icē
 apl⁹. col. 3. **M**ortificate mēbra vestra que sūt
 super terram. **H**ac moriuntur qui passionēs ani
 me mactant. ut equū superbie. bufonem auarici
 e. porcū luxurie. **C**anem iracundie. lupum gule
Serpētem inuidie. **E**t azimū accīdie. ⁊ cetera vi
 tia. **H**ac etiam necātur qui in monasteriis bene
 viuūt. **V**n̄ etiam dicuntur mortui ciuilit̄. **S**imi
 liter et serui veri. dominorū temporalium. quib⁹
 sua humiliacō bene tollerata. purgatoriū dimi
 nuīt ⁊ auget meritum. ¶ **Q**uinta mors et opti
 ma est spiritus id est superiorum virium qua a
 nima funditus priuatur ymaginibus delectabi
 libus carnis. et soli deo viuīt. **D**e qua. **G**alac.
 scdo. **V**ino ego. **J**ā nō ego. viuīt vero i me xp̄s

Qua morte paulus et moyses in raptu circūdari
fuerunt. Et beati mortui qui in dño moriūtur. vbi
iam amodo dicte spūs vt requiescant a laborib⁹
suis q̃ opa illorū sequūtur illos. apoc. 12. De pri
ma morte que solū est ad ppositum pmo q̃ritur
quādo homo mori incipiat. Rñdet p vt vbi supra
pbat aug⁹. q̃ a iuuentute incipit mors corporis
Cui etiā cōsonat scriptura sapiēcie quinto. Nos
nā cōtinuo desinimus esse. phia idē asserit vñ.
Traditus vt recitat pmo phicoz dixit q̃ corpora
nostra fluunt more flumiorū. Idē. 2. reg. 12. sensie
femina que apt. Omnes morimur et quasi aque
dilabimur i terrā. Racio idē docet quia sicut iste
dicatur vere demigri cui continue incipit inesse in
greto. Sic vere mori dicatur cui continue plus et
plus inest nō esse. sed quilibet hō est huiusmōi
vt iam dictū est. In homine enim scdm medicos
duo sūt principia vite. Calor videlicet natural q̃ ē
velud lichmus accēsus. et radicale humidum ve
lud oleū in lampade. quo humido cōsumpto vita
extinguitur. Sunt etiā in homine quatuor elemē
ta actualiter vel virtualiter. ex quib⁹ corpus est
cōpositum que inter se discordant cōtinue. Ad q̃
rum victoriā corpus diuersas egretudines inci
dit. De secundo vnde causetur mors. Rñdetur fm
doctores super secundo di. 29. ex peccato primorū
parētū et ex peccato originali. Adā enim potuit

non mori. quia infusum sibi habuit gratuite do-
num supernaturale qd vocabatur originalis ius-
ticia. quod etiam heredes sui habuissent. quo me-
diante extra omnia. homini obediebant. **I**nter om-
nes sensus rationem recte obtemperabant. **S**ubtus
corporis quatuor elementa in nullo specialiter dis-
cordabant. nec per consequens mors ibi esse po-
tuit. fructu ligni vite preseruante. **S**urfum deus
amicus hominis a cunctis malis preseruabat.
a dextris. **A**ngeli boni velut socii astabant. **A** si-
nistris mali angeli in nullo nocere potuerunt. **S**ed
quia homo ingratus deo. peccabat iuste deus donum
originalis iusticie abstulit quod ablato homo mortem
incurrit. quia deus illud predixerat. gene. 2. **I**n qua
cumque die comederitis ex eo. morte moriemini. mor-
te corporis. **A**d mortem igitur hominis omnes fere.
dei creature in unum conuassae videntur. velut dei
fideles ministri. **P**rimo infra. corporis elementa
quatuor contrariantur. et tandem corpus necat. **S**urfum.
celorum influenza multas letales causas infirm-
tates. **I**ntra. passiones anime inordinate insurgunt
ut. **I**ra. tristitia. dolor gaudium. timor. et amor
effrenis. et similia que morbos inducunt morta-
les. quia istis etiam homo ultra bestias quibus sibi effi-
ciat. **V**idemus enim quod extra plerumque aer inficit
homines. **A**quae dimerfit. ignis incinerauit fere motus
deglutit. bestie deuorauerunt. cibi et potus infecerunt

homines primos interfecerunt et instrumenta artificum
et alia crudelissima similiter ut machine. venena
basilisco. pices. gladii et similia. **R**ecitat insup
aug⁹. 21. de ciuitate dei. Octo genera penarum que
in legibus esse asseruit etiam tulus qui sunt dampnum
vincula. verbera. talio. ignominia. exilium. seru-
tus. et mors que septem ad octauum omnes festinando
inuadit. **S**unt interea quatuor gradissime mortis vo-
gines de quibus scriptura asserit videlicet. Infecti-
o pestifera. strages bellica. famis generalitas. et
bestiarum crudelitas. **A** dextris in medium homini angeli
necant. **A** sinistris nonnumquam mali qui singula sunt
vasa et porte mortis de quibus se ereptum gratu-
latur propheta dicens. Qui exaltas me de portis mor-
tis. **Q**ue aduersa omnia deus velud amantissimus pa-
ter ordinauit ut nos et belles filii ad eum solum refu-
gium habeamus et semper vigilemus et parati simus humi-
liter ad eum recipiendum cum venerit et pulsauerit
super nos illud. **M**atthe. 24. **V**igilate itaque quia nescitis
diem. **Q**uare autem diuersi homines tam diuersimode
moriuntur de hoc ponuntur nouem cause et nouem ge-
nera hominum. **P**rimo quidam moriuntur et pauci
quod proodus eorum et spatium viuendi quod a natura ha-
bent terminatum est de quo iob 12. **P**osuiisti termi-
nos eius qui preteriri non poterunt. **S**ecundo alii sunt
qui moriuntur ante tempus debitum licet non inten-
derint tamen stulte et in caute se habuerunt in

ē gīmīne natuālū suoz. ut in cibo et potu somptio
et vigilia. labore et otio. Replecōe et inamicōe ae
re. et passiōib⁹ anime. quoz discretā moderacō
ad sanitatē et vite longitudinē iuuat. Et obediē.
negligētia culpabil. Et vocatur accidētia prefata
sex accidētia innaturalia a medicis. vñ. eccl. 31. In
multis esīs erit infirmitas. et auaritas appropi
qbit vsq; ad colerā. ppter crapulā multi obierūt
q aut abstīnēs est addidit sibi vitā. **T**ercō a
lii licet quo ad talia bene se rexerūt. tamē ante tē
pus inopinate moriūtur. Aquis merfi. aut igne
incinerati. aut a latronib⁹ occisi. Aut ruina alicui
us grauis percussī. et similia q non meruerūt
apud deū ut eos preseruaret a tali morte. Quo
contra de bonis dicitur in psal. Angel suis deus
mandauit de te ut custodiāt te in oībus vi. tu.
Quarto sunt alii qui ante tēpus necantur quia
proximum leserunt iniuste. ut fures et similes
Aut quia bonos impediūt in virtuosīs operib⁹
ut tirāi scandalisantes. errores seminantes cū
quib⁹ tamē deus misericorditer opatur ne maio
rē dāpnacōez habeāt diu viuētes. de qb⁹ i psal.
viri sāguinū et dolosi nō dimidiabūt dies suos.
Quinto ante tēpus moriuntur interdū qdā quia
iutiles sūt sibi et alijs. qui nec sibi nec alijs pfiūt
ad v̄tutes. nec alios malitiā exercēt ad patiēci
am. s; tepidi sunt. de quorū vno. Apoc. 3. di. deus.

Scio opera tua qz neqz frigidus es neqz calidus
 vtnā frigid⁹ esses aut calidus sed quia tepidus
 es incipiam te euomere de ore meo. **N**emo tamē
 presumat qz profit alijs multū qz cum hoc forte
 aliomō sibi ⁊ alijs officit. **S**exto quidā moriūtur
 etiā tomī in pestilētīs. bellis pūicōibus et simili
 lib⁹ sed ex spāli dei dispositiōe quia cursū vite cō
 pleuerūt attingētes gradum finalis meltū eis eter
 naliter dispositū. factis etiā omnibus que in hac
 vita scdm eoz statum facere potuerunt et debu
 erūt. de qbus dicit. **S**apiē. 10. **I**ustū adduxit dñs
 p vias rectas. ⁊ oñdit illi regnū dei ac. **S**eptimo
 quidā moriuntur qz vicij⁹ gñibus se inficiūt vt
 senecātes spontanee lñō spōtanee. directe sicut
 supbi. irati. auari ac inuidi rixando occūbunt. **S**i
 militer gulosi. luxuriosi. ⁊ accīdiosi. ocio occīsi et
 per similes maliciās de quib⁹. sapiē. 10. homo oc
 cidit p maliciā aīaz suā. **E**t eccl. 30. multos oc
 cidit tristitia ⁊ non est vtilitas in illa. zelus ⁊ ira
 tūdie minuent dies. **O**ctauo. Alij moriūtur sine
 omni eorū principali culpa s ob culpā aliorū
 ⁊ alijs in penam vt abortiui ppter negligētā pa
 tētum vel eo q nimis carnaliter aliquos dilige
 bāt vel vane in illis adultis cōfidebant vel spem
 suā in illis posuerūt vt aliquādo faciūt parētes
 in filios alte promouēdos ⁊ famuli in dominos
Cōtra illud psal. **N**olite cōfidere in prim. in. fi. ho.

in q̄b⁹ nō ē sal⁹. nō psal. sequef. ¶ Nonno moriū
tur interdū qdā ut innocēter deo in patria mili
tēt. ⁊ ne viūdo postea peccēt. ut fit in isāib⁹ ⁊ in
inuēcul' adnlis. vñ. sapiē. 2. Rapt⁹ est ne immu
tarz malitia ei⁹ intellectū. ⁊ ne fidō decipet aīa;
illius. ¶ Est autē circa predcā nōndū q̄ valde dis
plicet deo. si quis male viūdo se āte tps in mortē
p̄cipitet. Primo q̄ vix p̄cēm nouū euadet. l. sal
tem mai⁹ q̄ alias peccaret pōt incurrē. Sed o q̄
alijs nocet q̄busse vñlē prebere potuisset. Ter cō
se mltis donis puat. que p corp⁹ habere potuiss;
De⁹ enim aīam creādo velut hospicā in corporis
hospiciū posuit. de q̄ si fine dei licētia exit male de⁹
cōtentatē preferū quādo censū deo ⁊ sibi modicū
acq̄siuit. ¶ Itē anima. dei nūci⁹ ē qui in hūc mun
dū in causa dei ⁊ sui missus ē. Vñ si āte tps reuer
tatur. de⁹ mīctēs male cōtentatē. Ex q̄bus etiā pa
tet q̄ solerti studio multū discrete conandus est
ut plōgetur vite termin⁹. ⁊ ne immaturus quis
moriatur. Sic tamē ut corp⁹ nostrū fm. Aplm.
Ro. 13. deo exhibea⁹ hostiā sctā vitia extirpād o
⁊ racōnabile obseq̄ū nostrū vñlē nos occupā
do. ¶ Dubitat h. cū originale p̄cēm dimissum sit
in baptismo. cur mors et penalitas inuātes ad
mortem q̄ sūt pene originalis peccati nō cessent.
sicut culpa cessat. Respo. Augustin⁹. 13. de ciuit. dei
caplō. 2. quia illa mala sūt ad virtutū exercitiū

vñ dicit nūc vero maiori ⁊ mirabiliori gracia sal
uatoris in vñs iusticie peā peccati cōuersa est. **Ex**
quo patet q̄ plus mēri possum⁹ iā q̄ in statu in
nocēcie. **De** tercio quomō samī nos preparāe de
beam⁹ ad mortē ⁊ tēpore quo apparēt prima sig
na remota vel p̄m̄q̄. Circa que ē aduertēdū q̄
illud valde necessariū esset q̄ interdū etiā p̄fecti
viri circa finē vite lapsi sūt ⁊ pierunt. vñ aug⁹. li
bro de predestinacōe sanctorū sic dicit. **Novim⁹**
nō nūq̄ quosdam volētes eterne vite fidem ac
cipere adipisci. quosdā aut nolētes cōsequi cū in
eis diuina gracia vt velint mutauerit volūtātē.
Novim⁹ etiā aliquos p̄fectos ex labore multoz
plapsos in vltīmo vite sue pisse. **Aliquos** vero
ab ineūte etate sua in oī scelere et dāpnabilitate
vsq; ad decrepitā etatē perdurasse et repente ce
lestis inspirata salute raptos esse ad requiē ēgni
celoz. **Novim⁹** etiā puulos q̄b⁹ vñs liberi arbi
trij nō est vt de bonis aut malis eoz meritis in
dicemus p̄ntum manibus ad gratiā sacri baptis
matis deportatos ⁊ cū in vno eoz per manus sa
cerdotis mīsteriū fidei adimpleretur aliquoties al
terū in manu parentū factū examīnē fraudatū
gratia saluatoris. **Quis** sapiēs et intelliget hec. ⁊
quis ydoneus erit horū ⁊ dādo ratiōnē. dicam⁹
cū dauid. **Iustus** dñs in omnibus vñs suis ⁊ s̄a
ctus in oībus operib⁹ suis. **Et** q̄ magnificata sūt

opa tua domine. nimis p̄funde sunt cogitaōnes
 tue. dicam⁹ etiam cū paulo. **O** altitudo diuinitatū
 sapiētie a scientie dei. q̄ incōprehensibilia sunt iū
 dia eius a inuestigabiles vie eius. **hec. Aug⁹.**

Quomodo autem accīdat perfectos ruere. di.
 cassia⁹. collacōne theodori. **N**ō credendum est in
 quit quēq̄ deuotum subit a ruīna lapsum. domus
 enī nūq̄ subitanee corruūt s; aut atiq; vicio fūda
 mēti. **A**ut inhabitaciū desidia lōga. stillicidijs p̄
 mum piūssimis penetrantibus. corrupta sensim
 fuerint mūnimenta tectorum. post que pluiarū
 passim. **D**emum tēpestatū violentie structuram
 deiciunt. **P**rimo enim mētē minutissimam. pas
 sionum stillicidia neglecta tectum violāt. **D**eim
 de multiplicata signa corrūpunt virtutum post.
 largissimī imbres passionū. tēpore hyemali tem
 praōis dyabolice mētē p̄mo deum expellunt
 de habitacōne virtutum. ut sic minima negligē
 do paulatim defluam⁹. **N**ec tamē propter illa
 cessandum est bonis vel etiā peccatis oneratis
 ab operibus bonis. **vñ dicit. Scotus super. 2. cū.**
di. 21. **I**sta opera que quis fecit in gratia existēs
 quibus adhuc correspōdet magn⁹ gradus glo
 rie. dū sūt mortificata non p̄nt mereri minimā ḡ
 tiā. alioquī q̄ cecidisset a mltis meritis iā meruis
 set ut r̄furgēt ab illo lapsu p̄ p̄mā grāz sibi ap̄t i
 sta meita offerēdā. **N**ec tñ credo. dicōnt q̄ meita

mortificata oīno nichil faciāt in acceptōne dīma
 ad primā gratiā dādā huic lapso q̄ si scdm stri-
 ctā iusticiā iste inimic⁹ dei non sit dignus de ap̄i
 quo ad aliquā gratiā tamē precellens misericor-
 dia dei ppter precedēcia merita licet mortificata cū-
 tius dat gratiā ad resurgēdū vñ sicut credo q̄
 pfctior grauius cadit ppter maiorē ingratitudi-
 nē ita credo q̄ ceteris parib⁹ cūtius resurget ap̄f
 dei benignitatē merita preterita ad hoc aliquali-
 ter acceptatē vñ audiui aliquādo de viro prius
 valde pfcto ⁊ postea pfūdissime lapso cū ppter
 facinora sua esset mortū adiudicat⁹ misericordissi-
 me visitato pfctissima sibi pmā subito fuit ispira-
 ta. **I**stud bene debet allicere quēlib⁹ ad sēper me-
 ritorie agēdū p viribus q̄ siue mansur⁹ sit siue
 lapsurus nō erūt ista totaliter in obliuione corā
 deo. **Hec. Scot⁹.** exēplū de origine habemus simi-
 le. Cui cōcordat dictū sancti tho. p̄ma scde q̄stioe
 vlta vbi q̄rit. **A**n aliquis possit mereri sibiip̄i re-
 paracōem post lapsum futur⁹. **R**ūdet q̄ nec mei-
 to cōdignū quia quādo peccat inimic⁹ dei fit ⁊ per-
 dit merita precedēcia ⁊ gratiā quia eze. 18. dicūt.
Si auerterit se iust⁹ a iusticiā sua ⁊ fecerit iniquita-
 tē omnes iusticie eius quas fecit nō recordabūt
Nec merito cōgruū eo mō q̄ deuotus meretur in-
 terdū peccatori primā gratiā vbi in merēte pec-
 catū nō obstat licet obstat in pccōre. **I**n appposito

aut iā peccatū cōsistit. nullo mō ergo aliq̄s potest
 sibi mereri repacōem post lapsū. **P**otest tamen
 hoc quis impetrare p̄ oracōez nō tamē ita q̄ ora
 cō iusticie imitatur p̄ modū meriti s̄ solum per
 modū misericordie. **E**t sic intelligitur illud. **Aug⁹.**
Nichil. **I**ustius a deo petiē q̄ q̄ repetitur post lap
 sū. s̄m illud psal. **C**ū defecerit virtus mea. ne dēlm
 quas me. hec di. thō. vñ a ipse idem doc. s̄ thō. fre
 quēt legitur fletuisse quādo in q̄dragesima cāta
 batur. ille versus psal. ne p̄cias nos. in āti. medi
 a vita q̄c. **¶** **Q**uomō aut ad mortē san⁹ exis se
 preparare habeat. **C**irca hoc quinq̄ sunt haben
 da. **S**cilicet. **M**ortis frequens meditacō. deuota
 pro sui salute deprecacō. vera de peccatis contriti
 o. **T**empaliū suorum debita disposicō. **E**t passi
 onum paties tolleracō. **P**rimo enim debet quis
 frequenter mortem premeditari cum suis circū
 stantijs. **P**uta quomodo corpus qd nunc super
 bia vestium ornatur. **G**ula distēdiat a inquinā
 tur luxuria in valde opposita mutabitur. **C**ogitā
 da etiā sūt inferni tormēta. a incertitudinis mor
 tis hora. **H**ec enim meditacō quādo foret intēsa.
 p̄mo efficacissimū ēmediū esset oītra pēca. vñ. ecē.
 .A. **I**n oībus opibus tuis memorare nouissima
 tua a in eternū nō peccabis id est vix peccabis q̄
 ap̄t in capite ieiunij dicāt penitētib⁹. **M**emēto. q̄
 cinis es a in cinerē cūteris. **S**cdo hec meditacō

valet ad ardua virtutū opa aggrediēda vñ ecē.
A. Melius ē ire ad domū luctus supple super mor-
 tuo q̄ ad domū cōiuij. In illa enim finis cuncto-
 rū admonetur hōim a vñēs cogitat quid futurū
 sit. **Tercio** valet ad facīliter cōtempnēdum mū-
 di gaudia. **Dicit** enim iheronim⁹. Si quis mebra-
 tur vite vltima vñq; facile respuit cūcta q̄ sūt in
 terra. **Et** iterū facile cō tēpnit omnia qui se cogi-
 tat moriturū. **Secdo** disponit ad bene moriēdū ve-
 ra cordis cōrricō de qua habetur late in nostro p̄-
 ceptorio. **Tercio** deuota p̄ sui salute deprecō nā
 quilibet hō dum sanus est aicos de celo sibi debe-
 ret facere q̄ in tremēda mortis hora quando oēs
 carnales aici cum iuuare nequnt vel nolunt sibi
 assisterēt. **Iude** xps nūc venerādu est a in eo
 cōfidendū q̄ frater noster est. **Similiter** mater e-
 lus regīna mie colēda est. **Michael** q̄ princeps
 est ecclesie a aīas migrātes habet suscipere hono-
 rari debet. angel⁹ nobis deputatus. ap̄lus a nob̄
 electus. et sādus aliquis priuilegiatus vt beata
 barbara. katherīna. nicolaus vel similes nunc re-
 uerēdi sūt obsequijs vt iuuare dignentur nos in
 extremis. **Non** q̄ credam⁹ infallibiliter per tali-
 a nos exaudiri vñ in ḡtia nos morituros certitu-
 dinaliter sed piā spem de exaudicōe habere possu-
 mus si pccā nostra non obstiterit q̄ vt vitemus
 p̄fatos sādōs iuocāē debemus. **Quarto** disponit

tpalium fuorū debita disposicō. vñ ysaie. 38. ysa
 yas ait ezechie morituro. dispone domū tue vbi
 pūdeat quis q nō indiscrete oīra. **Aug⁹.** verba
 ditet ecclesias ⁊ depauperet filios. sed curā etiā
 habeat ppinquorū. **P**rouideat insup anime su
 e elemosinas ordinādo. ne amīcis hic tene viue
 tibus in epulis. anima misera egeat in igne pur
 gacōis. **T**estamētū fatiat in q pūdeat ne guer
 re sequat ipso defūdo. **V**ideat ut satisfat hīs
 qbus tenet debita. **R**estituat restituēda. ⁊ viū
 det elemosinas q sūt valde meliores elemosinis
 post mortem datis. **Q**uāto disponit passionū
 tribulacōnū debita tolleracō. ⁊ veteris vite emē
 dacō. de qb⁹ habes infra statim.

De hīs q comitātur mortem. scdm. **Caplm.**
Secundo pncīpaliter dicendū est de hīs q
 mortem comitantur. vbi quilibet atten
 dere debet ut bene se habeat i septem q po
 nit sentencialiter aug⁹. libro. de visitacōne infie
 morum quem scripsit ad nepotem suū moriturū
Oportet enim ut quis se bene habeat. primo i ti
 mendo vel affectando. **S**ecundo in sacmētis ec
 clesiasticis sumendo. **T**ercō de secularib⁹ ēbz se
 eruendo. **Q**uarto circa fidē. spem et caritatē se a
 ctuādo. **Q**uāto infirmitatē ut ogeuit sustinendo
6. i bono sibi assistēte p virib⁹ pcurādo. **A.** in fi
 ne deuota se orōe tuēdo. **P**rimū ē ut q s se bene

23

habeat in timēdo mortē l' affeādo vñ. **Aug⁹** vbi
pūs. karissime ēcessur⁹ a nobis te etenī opellit di
es vltima fidel' esto. **V**bi nōndū pmo q' pntem
vitā nullus ptrāfire pōt sine dolorū et tribulacō
nū expiētia siue sit innocēs siue bonus siue mal⁹
hoc pbat. **Aug⁹**. 21. libro de. ciui. dei capitulo. 13.
vbi dicit. Tota mortalū vita pena est q' tota tē
ptacō est sicut sacre littere sonāt vbi scriptū est
sup iob. 1. **N**ūqđ non tēptacō l' vt alia lra habz
militia est vita humana sup terrā. **E**t eccl. 2. Gra
ue iugū sup filios adam a die exitus e vtre ma
tris eorū vsq; in diem sepulture in mrem oim. **E**t
vt. **Aug⁹**. dicit Ipsi puuli per baptis mū a pccō i
munes nonnūq' sustinēt incurfus demonū que
passio ablit vt oblit si in illa etate vitā finierint
Et iterū vt idē dicit. Humana infātia nō quidē a
risu sed a fletu orditur nesciēter pphetisās q' cum
malorū sit ingressa. **E**t si quidā hūc fletū euase
rūt non tamē subsequētos dolores solū quādo na
tus ē ferūt risisse forastē nec ei bonū aliquid mō
struosus risus ille pntendit q' licet ille magicarū
artū fuisse pbibeatur inuētor tamē cōtra imini
cos pualere non potuit sed finaliter succubuit in
bello vt. **Aug⁹**. dicit. 21. de. ciui. dei capitulo quo
pūs. Quis vñq' vitā hāc ptransiuit nō dolozose
passus a frigore. calore. fame. siti. vel infirmitate
vermibus vel ab hoibus malis psequētibus vel

Cam

bonis compaciendo. Iussisti etiam dicit *aug⁹. li.*
confessionū deo loquēs. ut pena sit sibi omnis a
nim⁹ inordinatus. qz hęc pena essentialiter conto
mitatur pccm. Ex predictis eliciūtur tria documē
ta. *P*rimū qz sicut omnes ex adē pccō a originali
habem⁹ qz moriemur. sic etiā certitudinaliter qz
pati nos optet a ante mortē affligi. vnde sic tor
deus misit nuncios a precones annūciātes mor
tem quot malis penalibus nos pmit. vñ eccl. 2.
*O*ccupacō magna creata est oibz homibz. a iugū
graue sup filios adā. a die exitus de ventre mātis
eorz vsqz in diē sepultuē i matrē oīm cogitacōes
eorz. a timores cordis adinuencō expectacōis. a
dies finitōis. *S*ecundū ē qz licz omnes filij adam
doloribz a miserijs sibiaceāt. hīs tamē valde diū
simode premūtur hoies. *P*tz qz quidā sustinent
necessario. qdā volūtale quidā inuolūtale. vnde
aug⁹. 12. 8 ciu. dei c. 9. qz nos passiones h⁹ vite
hē⁹. ex hūane cōdicōis infirmitate ē q ex pccō ori
ginē traxit. *S*z nō taliter dñs iherus c⁹ infirmitas
fuit ex ptāte. voluntate. quā originale nō con
traxit. *I*nuolūtarie g a cū murmure sustinētes
dmerent. a miseri fūt cū athiocho turpis de ciu
tate fugato ēpi⁹ a dō pculso. a pessīe mortuo. 2.
macha. 9. *R*ecūio vero fbulaōes hūtes. si paci
unt put o⁹ de nccitate faciūt vūtē a diminuunt
purgatoriū de numero eoz. effecti de quibus dī

37

Cōpelle intrare ad cenā scz lu. 12. **V**olūtarie vero
penosa opa in penitēcia assumētes multū augēt
meritū sicut dicitur. qui dicit in psal. pba me dñe a tē
pta me vire re. me. **S**ed quis qui tollerāt pēalita
tes hui⁹ vite pvt oportet. **R**ñdē q illi qui oēs
tribulacōes hui⁹ temporis eis occurrētes impu
tāt peccatis suis et eas puas estimāt respcdu pe
naliū dolorū que pccā eorū meruerūt qui credūt
q oībus talibus velud pñssim⁹ pater noster de
us flagellat vt purgemur l̄ alte felicitemur a q
gñas eide agit q hic a nō in futuro punit. **T**erā
ū documētū ē qd valde meritoriū ē imitari xpm
peōsa opa volūtarie suscipiēdo puta paupratē. o
bediēciā. castitatē. ieiūniū. **A**spitatē vestiū. ābu
laē pedib⁹. peregrinādo l̄ predicādo et similia p
peccatis pñis vl̄ alienis pro meritū cremēto et
edmacōe carnis. **H**ec enim causa ēquare inno
cētissimi viri prefata volūtarie assumpserūt cui⁹
primū exēplar fuit xps perfectissimus qui ī pau
ptate vixit. nocte sepe in mōte dormiuit a alia du
ra passus est vt euāgeliste testantur. **S**cdo nōn
dū q quāuis dictū sit q vita presens non possit
trāsiri sine dolorū expiēcia tamē non oportet q
oēm mortē immediate precedāt vl̄ simul cū ea sit
dolorū vehemēcia. paret illud de quibusdā q na
turaliter in senio moriūtur. alij dormiēdo decedūt
alij preminio gaudio. alij ex nimia cruētacione

vene vel nariū. Similit de decapitatis a de raptis
ad diuina a ibi morientib⁹ a sic de alijs q̄ omīs vel
paucos l̄ nullos doloēs sentiūt. licz decapitadi a a
li⁹ q̄dā p̄us timores habeāt magnos. vñ. **Aug⁹.**
li. 13. de ci. dei. c. 6. di. habz mos aspey sensū a con
tra naturā vis ip̄a qua vtrūq; diuelliē quod fue
rat in iuuetute coniūctū atq; cōsertū q̄ diu mora
tur donec oīs adimatē sensus q̄ ex ipso inerat ani
me carnisq; cōplexu. quā totā molestiā nōnūq;
vn⁹ id⁹ corpis l̄ anime raptus intercipit. nec eā
senti p̄ueniēte celeritate p̄mittit. **¶** Ex quib⁹. ali
a tria documēta eliciūtur. **Primū** q̄ aliqui homi
nes maiore doloem sustinēt in q̄ non moriūtur
q̄ ali⁹. de q̄bus iam exēplificatū est quādo moriū
tur natūaliter l̄ violēter. **¶** Patz q̄ nullū l̄ modū
cū doloē sentiūt. eo q̄ spēs tangibiliū incōueniē
tiū p̄t modicitatē t̄pis l̄ abstractōez a se lib⁹ nō
p̄nt sensum tact⁹ sufficiēter immutāē l̄ aduāē.
¶ Secūdū documētū ē q̄ gū⁹ a molestius ē vitā
hāc vsq; in finē in p̄alibus. puta ieiunijs. f̄bula
cōib⁹. infirmitatib⁹ a similib⁹ cōtinuare q̄ in m̄l
tis casib⁹ sic mortē tollerare. **¶** Terciū ē q̄ m̄l
p̄fessores gū⁹ passi sūt in hac vita q̄ quidā m̄
tires q̄ statū decapitati fuerūt. **¶** Nec tamē p̄t hoc
aureolā m̄tū habēt. p̄notati p̄fessores. q̄ aure
ola nō dāt p̄scise p̄pter difficultatē in pugna
do. **¶** Alias vidua iuuenis gūter tēptata vincens

27

aureolā virginū haberet q̄ graui⁹ temptari pōt
q̄ virgo. Sed datur racōe p̄ilegiati et specialis
modi vincendi sūma victoria. Carnē. mūdum ⁊
dyabolū. vel datur racōe sp̄alis cōformitatis ad
xp̄m qui fuit sūmus virgo. martir ⁊ doctor. Ter
tio nōndū q̄ circa timorē moriendi ⁊ desiderium
eius tripliciter se quis habere potest. Quidā mo
dicū vel nichil timēt mortem. alij bene timēt ⁊ desi
derāt viuere. alij male timēt mortē et male deside
rant viuere. p̄m modicū ⁊ nichil timēt s̄m racō
nē saltem qd̄ dicitur p̄pter naturalē appetitū vel
fēficiū quorū quilibz timet mori vt in xp̄o patu
it ⁊ paulo ⁊ petro morituris. Et de primorū nu
mero sūt pueri. fatui ⁊ amētes. Itē cōstantissimi
martires similiter deuoti hodie ⁊ olim quibus de
dimissioe culpe et pene cōsciā testimonium reddi
dit verisimiliter tute moriēdi. Similiter quidam
pauperes ⁊ infirmi graui⁹ nō multū curāt mo
ri q̄ nō inherēt amore ditijs vel delicijs quibz
in morte nō priuātur. uia nō habent. quidam
etiā audaces ⁊ honoris cupidi nō curant vel mo
dicū mori in causis vicijs vel criminof licet fa
tue errēt ⁊ graui⁹ peccare possint. Secdo sūt ali
qui qui racōabilē mortē timēt et refugiūt licitis
modis ⁊ orāt deū vt diuicijs viuāt ex triplici mo
fuo. primo q̄ non presumūt credere q̄ digne cō
fūmauerit ea que in corpore facere debuērūt nec

q̄ sufficienter p̄m̄am pro p̄cc̄is suis egerint. **V**i
 det aut̄ mortem auferre tps̄ ā instrum̄eta penit̄e
 dī. Et locū vbi in quolibet tpe puo quis resurge
 re posset a peccatis. a mereri. **S**cd̄o q̄ dīcū⁹ vī
 ūendo āplī⁹ mereri cupiunt. a resarcire deo ne
 glecta. **T**ercō ut adhuc dona concessa gratie a
 nature exercēdo alijs p̄desse possint āplīas ad sa
 lutem. Sic fecisse videtur ezechias p̄saie .38. qui
 vitam moriturus obtinuit ad quīdecim ānos. Ex
 premīssis eliciuntur plura documenta salubria.
Primū q̄ nec racōne senectutis. nec penalitatis
 nec fiēde vtilitatis. absolute a de cōi cursu appetē
 da ē mors. **N**ō p̄pter senectutem. q̄ stulticie a pi
 gricie esset hoc. cū in omni etate debeat conai ad
 melius q̄ dīcū pōt. **N**ō p̄pter p̄alitates euadēdas
 q̄ talia meritoria esse p̄nt. **N**ec p̄pter frēm a se in a
 lijs fiēdū. q̄ illud p̄nūptuosum iā appareret abso
 lutē credere licet deus aliquando illa de causa ali
 quos conseruet in esse quia nemo scit vtz sua vi
 ta vel doct̄ina scandalizare v̄l errare incipiat a
 sic alios inficere nisi hoc alicui esset ēuelatum. ut
 ap̄lo ad philip̄. i. dīcētī. Coartor e duobus. defi
 deriū habēs dissolui a eē cū xp̄o. m̄lto magis me
 li⁹. permanē aut̄ i carne necessariū ē p̄pter vos. **D**o
 cumētū pt̄; q̄ pmanē i vita bñ viuēdo doc̄; scrip
 turā exēplū. a natūā. de scriptura pt̄; q̄ longitudo
 diez̄ frequenter omēdatur a p̄s. vñ loquēs de

27

Iusto dicat longitudine dierum imple eum. Et viri
sanguinum et dolosi non di-di-fuos. **E**xempla ad idem
sunt. vii. regu. 19. helia petente ut moreretur respō
dit angelus. Surge comede gradis enim tibi re
stat via et sic non est ex auditus. Et iona dicente tol
le aiam meam. dixit dominus putas bene irasceris. **Jo**
ne. 2. Natura etiam horret fremum non maturum decerpi
ab arbore et omnes res naturaliter se conservare nitun
tur inesse. **E**t aug⁹. in ultimo vite medicos consul
it infirmatus. Dicitur autem notanter absolute quod
condicionaliter aliqui bene petiverunt mori scilicet.
Si deo placeret ut beat⁹. Martin⁹ qui moritur⁹ ora
vit dicens. Domine iam satis est quod hucusque certavi nec
deficietem causabor et atque tamen si adhuc populo
sum necessari⁹ non recuso laborem propter discipulos
subire fiat voluntas tua. **E**t christus mathei. 27. pater
si possibile est transeat a me calix iste veritatem
non sicut ego volo sed sicut tu. Dicunt etiam nonne de
cui cursu quod si testimonium conscientie diceret alicui
de vite existenti vel revelatione vera aperiretur alicui
eum esse moriturum vel etiam si verisimilia signa mor
tis quis haberet desiderare posset mortem ut poste
a diceretur ut de. **J**ohanne evangelista cui revelat⁹
est decessus suus et de alijs. Quomodo autem considera
re possimus mortem videbimus in quinto membro v
bi dicitur de conformitate nostre voluntatis ad di
vinam. **S**ecundum documentum est quod de cui cursu conandum

est hoi. arte et studio ut vita sibi prolongetur. vi-
tando ea p que irracōnabiliter vita quis priuāē
tur maxime hī qui domis gratie et nature alijs
pdesse possunt. **Sic** tamē talia faciēda sunt ut
non dimittātur ea que alias proximis sunt debi-
ta. **Sicut** quidā qui in testamentis rēpre pestilē-
tie nolūt esse testes que facere vellēt ifecti pestilē-
tia. **Similif** qui velut canē sinūt primum pestilē-
ficiū mori l leprofū. **Tercū** documētū q mag-
nas gres deo habēt ēferre q longū temp⁹ habu-
erūt viuēdi. q peccata potuerūt deplāgere. p pec-
catis satisfacere. et mereri augmētū glorie. In in-
uētute aut ignorātia est magna. passiones effre-
nes. expiēcia nulla. et p osequēs sic mortui mltis
bonis puaū sunt. q facere potuerūt. **Quātū** docu-
mentū q infirmī nōnulli peccāt interdū cū nolūt
et tamen possent omode medicinas a pitis medi-
cis recipere. p q se negligūt. vnde. **Ecē. 38.** **Alas**
simus de terra creauit medicinā et vir prudēs nō
abhorrebit eam. **Et ecē. 18.** **Ante** lāguorem adhi-
be medicinam. et ante iudiciū interroga teipfū.
et in cōspēdu inuenies propiciācōem. **Et** si beata
Agata noluit medicinam. **Illa.** dicāt. **Tho.** certi-
ficata fuit de diuino auxilio in oportunitate. **Non**
aut sic ē de nob peccōib⁹. **Quātū** documētū ē q
su⁹ di nō ex oī occasiōe data l accepta d⁹ p rpo-
se exponē morti. sed optuē p loco et tpe. et pscū

patet qd alias stulte sibi abbreviaret vitā qd pa-
 tet de paulo qui fugit de damasco p sportā dimis-
 sus. 2. cor. 12. Et de xpo dicte. Si vos fuerint pse-
 cuti de vna ciuitate fugite i aliā. Mat. 10. Et de eo
 dē q ante presentiū tps fugit aliquociēs mortem.
Tercio sūt alij qui male timēt mortem. a male de-
 siderāt supuiuē videlicet qui bona corporis l rerū
 vel honorū plus q̄ diuina dona diligūt et virtuo-
 sa vel qui non credūt vitā aliam post istā vl qui
 credūt sed desperant se saluari in alia vita. Nam
 mors talibus occurrit vt priuās tripliā bono vt
 ecclā facit. **Primo** priuat boīs nature vt pulchri-
 tudine. fortitudine sanitate. agilitate a sensuum
 vīacitate. **Ac** omnib⁹ oblectamētis quib⁹ sēsu-
 um que hic haberi osueuerūt. **Secdo** spoliāt omni-
 bus boīs mūdi vt diuicijs aīas a societatib⁹. **Ter-**
cio omnib⁹ honorib⁹ et dignitatibus. potestati-
 bus a presidijs. **Qui** igitur timeret principalitē
 mortē ppter ablatōē taliū a oraret vl appeteret
 ppter prefata principaliter viuere diuici⁹ gūiter
 peccare posset. **Signū** enim esset qd ppetue si poss⁹
 in talibus vellet viuere delicijs a signū ess⁹ dam-
 pnādi hominis. **Didū** est autē notanter qd bona
 corporis plus q̄ diuina diligūt vel principaliter qd
 hāc vitā perdere quidā timere possunt sub bono
 respectu a bona intēcōe videlicet vt satisfaciāt p-
 petis vt mereantur vt supradictū est. **Hec** enim

vita licet sit plena miseris. est tamē secūda me-
 ritis eterni gaudiū et indulgēcie p peccatis. Sed
 mors talem vitam et tēpus adimit ut post mortē
 nichil horum haberi possit. ¶ Quam preciosum
 enim hoc tēp⁹ sit pēsaē potes in illo. Quid enim
 putas anima daret experta igne inferni. vel pur-
 gatoriū ut hic esse posset solum per horam. In q̄
 utiq; de omnib⁹ peccatis penitere posset et mere-
 ri eternum gaudiū. et sic habemus primū pre-
 paratoriū ad mortem videlicet quomō timere de-
 bem⁹ vel appetere mortē. ¶ Scdm preparatoriū
 ad mortem est. ut bene se quis habeat in ecclesia
 sticis sacmētis sumēdo. ut oterat. Cōfiteat. satisf-
 fiat. Eucharistiā sumat. et mūgatur. quia infirmi-
 tates qdā oriūtur ab anima ut ipa sanata. sane-
 tur et corp⁹. ¶ Primo in q̄ cū sacmētū pmiē cōte-
 rēdo. Cōfiteō. et satisfatiēdo p posse. vñ. Aug⁹. li-
 bro de visitacōe infirmoz ad nepotē suū dicit. In
 muro ciuitatis supne apponēd⁹ es lapis vñ⁹ in
 cui⁹ edificō non audiet strepit⁹ aut malle⁹. h pre-
 ferēdus ē strepitus h adiciendus est lapidi mal-
 leus. h est oterēdū totū lapidis qdrādī supuaca-
 nēū. Strepit⁹ sit pccōrū tuorū recordacō. super
 quib⁹ pstrepat aure sacerdotis humilima tua cō-
 fessio. Iuxta illd. Cōfitemi altutrū pccā vestra.
 ut saluemini. malle⁹ sit pmiā cordis plus q̄ pccō-
 ris prussio. Et subdit. nā humanum est peccare.

277

xpianū est a peccato desistere dyabolicū est pseuerare. De satisfactiōe moritur⁹ videat si quem habeat amicū qui pniām a sacerdote notificatā pro morituro facere velit quia tūc valebit ei ē elemosinis satisfaciāt vēl pponat si potest alias satisfacere vñ. **Aug⁹. ibidē.** Sed quid in elemosinā distribues forsītā dēst qđ distribuas. **Audi thobiām.** Fili si multū tibi fuerit habūdanter tribue. Si autē exigū etiam illud erigū impire stude si dederis alicui calicē aq̄ frigide non perdes mercedē tuam. sed forsītā a aqua dēst si habes quod distribuas habes teipsum da teipsum deo a habebis deū. Quomō dabis te deo dispone domui tue quia morieris tu a nō viues. **Hec ibi nam scđm psal.** Sacrificiū deo spiritus cor cōtritū a humilitū deus non despicies. **Scđo sacramētū eukaristie deuote sumēdū est vñ. Aug⁹. ibidē.** Tu viam vniuersē carnis nepos amātiſſime ingredi festinas quo visurus es parētes tuos. patriarchas sctos. oim etiā sūmā beatitudinem. **Ad tantū igitur itineris ne deficias in via subsidium grāde vitā tibi est necessariū.** Nam quo vad ad vitā. **Audi dñm dicētem.** Ego sū via veritas et vita. Non potest errare. xps via est tu viator xps via tūc porta cōducet te ad ipsum. via. veritas a vita. **Tercio sacramētū extreme vniōis nō est pretermittēdū vñ ibidē. Aug⁹. nec ptermittēdū**

est illud. **A**pl'i iacobi p̄ceptū infirmat q̄s in vob̄
inducat presbiteros eccl'ie a orēt sup eū vngētes
oleo sācto in noīe dñi a oracō fidei saluabit infir-
mū. **E**rgo sic roges de te a p te fieri. sicut dixit. a
plus iacob⁹. p̄mo p apl'm suū dñs. **T**ercio p̄patori-
um mortis ē sic testamentum hic cōdiēdo. domū
puidendo. ut in fine p̄cedētis smonis tactū est. et
a secularib⁹ negocijs se seq̄strādo excludāt p̄p̄i
liberi presb̄tū puuli. q̄ ut supra tactū ē p̄māz ve-
ram impedire possunt in extremis. **E**t inspiciātur
ymagines sanctoz potissime crucifixi. **vñ. Aug⁹.**
vbi prius. **S**ūt quedā exteriora signa pigritatis
etiā fidei. aliquādo etiā excitatoria. a quasi quādā
cōpunctionem penetrabilibus suis figentia que
a cristianitatis religio vult obsuari. a amicorū
ad infirmos oueniencium deuotio gaudz adiple-
ri. **H**ec a tu fili mī non negligas. **E**runt siquidē
tibi salubria. a mī carisq; tuis cōsolatoria. **D**atēt si
q̄dē xp̄ianoz archana illi⁹ dñice crucis quodd
venerabile monimētū qd de crucis illi⁹ ymagma
cōe crucē agnoināt qd a nos oī veneracōe dignis-
simū fatemur a ad cōcordacōez crucifixi n̄i veneā-
mur. **Q**uartū p̄patoriū est fidei spei a caritatis
actuacō. q̄ istis maxime mereri possum⁹ et earū
act⁹ nō erigūt corporis aut rerū exercitiū exteri⁹
Primo fides cōstantissime cū suis articulis ē me-
ditāda. q̄ hac solata despeāt q̄s a caritatē p̄dit

90
vñ huic fūdamēto dyabol⁹ morituris plus infi
diatur. Quo cōtra in quibusdā ordinib⁹ vt in or
dine predicatorū cōfuetum est ut tabula pulsata
p agonizāte omnes fratres alte dicāt symbolū
apostolorū. vñ apē. 7. **F**ratres vigilate quia ad
uersarius vester tāq̃ leo rugiēs cīr. querēs quē
deuo. cui resistite fortes in fide. In hui⁹ fidei signū
datur morituro accensa candela. sicut a baptisan
do. **I**deo dī. **A**ug⁹ vbi prius fidelis esto. **S**ine fide
nemo potest placē deo. **Q**ui autem fidei **A**rticuli
tunc plus sint habendi subdit dicens. **S**unt de
deo multa credenda ad salutem aīe necessaria.
Mirabile ergo ill⁹ de trinitatis vnitāte. de vni
tatis deifica trinitate sacramentū magis est cre
dendum q̃ exponēdum. **S**ūt alia de deo filio q̃
si nobis p̃p̃inqua a cōfigua a ex ipsa sui p̃p̃inqui
tate a exiguitate nobis familiaria a ex ipsa fami
liaritate nobis delectabilia. **D**electabili quippe ē
hōi a salutare moriētī loquī a sacīari de humani
tate cristi. **Q**uod enim verbū caro factum est et ha
bitauit i nobis hominis est. **Q**uod hō de⁹ factus
est hominis est et smāliter subdit. **Q**uod quia diui
nitatē p̃pter intellectus nostri infirmitatē intue
ri non possum⁹ ad xp̃m hominē faciē anime cō
uertere debemus exemplo ezechie qui cōuerit
faciē suam ad parietē a cū lacrimis moriturus o
rauit. xp̃s enim pius est scdm q̃ homo per quem

Ca^m

deū videre possum? ¶ De spe subdit beatus Aug⁹.
ibidē. Ad hūc pietem nostrū. mediatoŕe nostrū
uertere faciē tuam familiarius. qđ tuū est aggre
dere securius. Scit opati tuis infirmitatib⁹ qui fa
ctus est tue infirmitatis p̄cipādo cōsocius. pre
rogatiuā nostre carnis in celos erexit superius qđ
exaltatus est super celos homo deus. Ex diuinita
te sua processit saluacō. ⁊ ex humanitate redēpō
vtrūq; tamē ex vtroq;. Sed qđ meū est. meū. qđ
ex me michi quadā cōgnacōe ⁊ cōgnicōe. secreta.
quadā affectacōne conglutino. quod p̄prie iure
cōsanguinitatis michi vendico. Tūcius ⁊ iocun
dus loquor ad meū. Ihesū qđ ad quēlibet s̄cto
rū spiritū. plus debet xp̄s michi qđ cuiuslibet cele
stium spirituum. Quod tu es dignatus est fieri
deus. non factus est quod est āgelus. Sed quis
o bone ihesu a misericordia tua desperz audacter
pronūcio. quoniam cumulatius delictum est a
te desperacō qđ qualiscunq; humane fragilitatis
offensio. Quare apostolo lacrimę profuerunt
nisi profint ⁊ michi. ⁊ latronis illius i euāgelio
memoria quā nobis tam venerabiliter retensi
ta est. quibus elemosinis. quibus ⁊ operibus ⁊
quibus oracōibus respondisti mi ihesu benignis
sime. dulcissime. misericordissime quasi sub iure
iurando. Amen dico tibi hodie mecum eris in
paradiso nisi fidei sue orationi que breuissime.

Memēto mei dñe dum veneris in regnū tuum
 hec. **Aug⁹** de caritate dicit idē forsitā domum nō
 habes dispone tibi si nō disponis domui. **Q**ualis
 erit illa disposicō dilige deum et diliget te deus.
Sed dicis. diligo deū. bene vtinā sit in re quod p
 misisti sermone. **D**ilectōnis dei pbatō mandato
 rū ipsius est cōplecō. **O**pm fuorū voluntaria cō
 plecō. amare qđ amat de⁹. amplecti ardētū deſide
 rio quod facit deus. **S**i igitur deū diligis qđ fcit
 de⁹ diligis. **E**t si quod facit de⁹ diligis disciplinā
 dei flagellātem te diligis. **Q**uē enim diligit domi
 nus corripit et quasi pater in filio conplacet sibi.
Audi dñm aplo respondentem virtus in infirmi
 tate pficitur. **Q**uintū preparatiū est infirmitatē
 vt congruit tollerare vñ. **Aug⁹** ibidē. **S**i deū dili
 gis quod fcit de⁹ diligis. **E**t post pauca dicit fla
 gellū dei sustines. tussi laboras. pulmone deficis.
 cibū stomachus respuit. tñ decoqueris. vinum
 fastidis. dissenteria sauciaris multūmodo morbo
 rū genere afficeris. **S**ed ad hec si oculū habes dei
 dona sūt flagellū dei ne cōtēpnas sed flagellatus
 dic deo gratias. **D**ilige arguētē non in furore
 nō in ira sed in mīa api pulsātū. deuotus esto vo
 cātū. **I**pse deus est. ipse iudex ē nec vult te dāpnā
 ri flagellat in te misericorditer qđ in eū deliqui
 sti pīnaciter. **N**ec murmurādo sanaberis pmo
 oio debilitaberis dū cōtra deū tuum. patrē tuum

medicū tuū. magistrum tuū mansuetissimū. tran-
 quillissimū. qui cū irat⁹ ē misericordie ēcordatur
 murmuraueris. **Hec ille.** ¶ Scēd itaq; q; lauda-
 biliter quis mortē potest petē cōdicōnaliter. scilicet
 et si deo placet. a spāliter quando aliquis habet
 signa mortis. tūc enim quilibz debet conformare
 volūtatem suā dñime volūtati. vñ in legē da bea-
 ti. **Aug⁹** legitur q; laudabat plurimū illos qui
 bus moriēdi desiderii meatur sepius. tria exēpla
 ad hoc recitans. pmo beati ambrosij q; in extre-
 mis petīt⁹ ē p derū. comite italye hoc pcurante
 ut p longiori vita oraret. **Res. Ambro.** Nō sic viri
 ut me pudeat inter vos viuere. nec mori timeo q;
 miam bonum habem⁹ dñm quod respōsum. Au-
 gustin⁹ mirabiliter extollebat. ¶ Secūdo cū ali⁹
 epus moritur⁹ petēt a ut oraret deū p necessitate
 ecclesie se diuici⁹ viuere. **Res.** si nū q; bene si aliqñ
 quare non mō. si nō mori debeo felix iā sum. Si
 autē aliquādo mori o; qre iā nō morior deo anue-
 te. ¶ 3. ali⁹ ep⁹ fuit de q; etiā di. cipanū filie ēfe-
 re cū enim gū infirmitate laboraret a p longiori
 vita deū precaret. inuenis speciosus sibi apparuit
 a cū indignacōne fremens ait. Pati timetis cri-
 re non vultis. quid faciam vob. ¶ Sed qre desi-
 derāt viri sādī mortē. **Res.** flb⁹ de caus. Primo q;
 dei volūtate eē vidēt. Nō enī desiderāt vbi nō hñt
 speālē euelatōez nō cōdicōnalit si sani sūt ut dicēdo

dñe velle si tu velles exui carne vñ rps. **Mat. 27**
Non sicut ego volo sed sicut tu. **S**i autem vidēs
 euidēcia signa mortis tūc etiā euidens est deum
 velle eos mori tūc oformes sūt volūtatī dei. **S**cdo
 qz mors vbi speratur sactorū maxima dona ofert
 a maximis malis liberat a in optimis cōfīr vt
 amplius quis peccare nequeat vñ. **Philip. pmo**
Michi viuere xps est a mori lucrū. **E**t ecē. **xi. O**
 mors bonū est iudiciū tuum. **E**t p vt elicitur ex
 verbis aug⁹. vbi p⁹. **M**ors supple bonoz nichil
 aliud est q̄ exitus de carcere. finis exilij. laboris
 cōsumacō. ad portū applicacō. peregrinacōis finī
 cio. oneris grauissimi depōsicō de furioso eq̄ des
 cēō. de domo ruinosa liberacō. oim egritudinū
 terminacō oim piculorū euasio omniū vinculoz
 dirupcō. debiti nature solucō. redditus in patri
 am. ingressus in gloriā. **O** inquit. **Aug⁹.** vbi su
 pra q̄ iocūdo pectore. q̄ leto corde visitacōem di
 uinā debes preoptare vtiliter. debes gaudere.
 qz iuxta est vocacō diuina debes ei totis visibus
 letus adesse. **E**ya si epātum aut honorē aliū aut
 sanitatē infirmis optabilē tibi cōcessisset de⁹ nō
 ne omni gaudio illud fusciperes certe maiori ex
 ultacōe affeūosiori volūtatē cū gratiarum etiā
 actione hāc dei aiaduersionē debes tibi amicam
 habere qz a hoc vltimū dei donū est. **T**ercio desi
 derāt sacti mortē qz pro peccatis valde satisfaciūt

invisibus

Quomodo autem hoc fiat notandum primo quod dis-
 fert mori. a hie mortis dolore & tristitia. quod stat
 que mori sine dolore a tristitia. ut dicitur ioh. euā. a be-
 ata v. g. i. pt. 3. a aliqualiter pt. 3. de quibusdā alijs p. t. dē
 ti c. vñ quādo doctores dicūt quod mors satisfacit in-
 telligit de peā mortis. Secūdo nōnd quod f. S. th. a
 pe. d. pal. sup. 8. di. 20. quod mors p. s. e. nūq. pōt sa-
 tisfacē p. peccō actuali alie. quod ē tota debita p. pec-
 cato origiāli. Ead. ei solucō nō pait duas libeācōes
 S. dolor a lāguor mortis bñ acceptata satisfaciūt
 p. actuali peccō. quod dolor a lāguor nō debētur origi-
 nali s. actuali nō. s. m. adū s. s. m. ap. t. u. d. i. e. 3. i. c. 9. si
 gnū i. origiāli solū moriētes nō habēt penā s. e. i. u. s.
 Ido si acceptē s. i. u. e. bene assumāt q. ad actuale
 satisfaciūt. ¶ 3. nōnd quod origit. quē q. n. t. u. p. l. i. c. i. t. mo-
 ri i. grā. Primo naturaliter cū dolore a horrore pre-
 uis. a i. tali q. ē frequēter maxia peā a vltimum
 terribilium ex. 3. e. th. si sit acceptata volūtarie a
 morituro quādo q. s. putat dī voluntatē iā adesse
 s. m. Scotū sup. 2. di. de lē pōt omē peccm veniale a
 mgnā penā p. vialib. a mōlib. pōt inqt Scot.
 bñ cōcedi quod mors volūtale accepta sit pena suffi-
 ciens p. peā c. 9. a i. q. p. c. i. vialis a forte p. magna
 pte pene debite pro mortalibus dimissis. nec ob-
 stat quod est pena necessaria. quia aliquis potest
 necessarium voluntarie acceptare. Nec iste idē
 eadem ratione tenendum est de morte violēta

Secūdo moritur quis violēter a iuste vt fur. latro
 a similes per iudiciū. **Mors** autē violenta inq̄tū
 huiusmōi non est debita p peccato originali cui
 nō debet peā sēfus. Ideo de morte tali dicit. **Th.**
di. p̄nominata. Si aliquis mortē illatam paciēter
 sustineat etiā si pro alijs criminib⁹ sit illata va
 let ad diminucoe pene a ad liberacoe etiā a to
 ta pena scdm q̄litate a quātitatem culpe et p̄mē
 a cōtriciois. Exēplum est de latrone dicēte digna
 factis recipim⁹. **Luce. 23.** Tercio moritur quis in
 nocēter a iniuste s̄ cū euadere nequit mortem eli
 git leuioerē ppter p̄p̄iū cōmodū vt de seneca dicit
Ihero. q̄ op̄cōne mortis data elegit vtraq; vena
 apta in balneo mori. talis meretur paciēter mori
 endo si est in grācia tamē min⁹ in tali casu mere
 tur q̄ si durius mortuus fuisset vñ. **Seneca.** Non
 est aureola mēfieri doratus. Sed beatus petrus
 qui ppter xp̄i honorē elegit crucifigi aliter q̄ cri
 stus. Quarto aliquis moritur violēter a innocē
 a iniuste nō tamen in causa fidi a similitum. Hāc
 si q̄s accipit p peccatis suis multū satisfacit s̄m
 q̄ magis l̄ min⁹ cōteritur vt p̄us dictū est scdm
 thomā. Quīto quis moritur innocēter et iniuste
 p fide vel virtute castitatis vt agnes vel pro veri
 tate predicata vt iohānes baptista vl̄ p bonis
 ecclesie vt thomas cātuaiens a tūc martiriū est a
 totā penā abolet. **Sextū** prepatoriū mortis est

boni assistentis procuacō . debet enim quilibet p
 viribus laborare ut i illa extrema hora fidelem a
 micū habeat qui scdm prefata moxiturū exhortetur.
 Erit aut eiusdē assistētis ut āselmus moder
 n⁹ a. Cācel. tradūt triplex officiū viz ut auiset in
 firmū p exhortacōes. interrogacōes a p observa
 cōes. Primo exhortet p illa verba vel equalen
 tia secūd q meli⁹ videbit. Amice carissie cōsidera
 nos omīs subiectos esse potētī maū dei. a ei⁹ volū
 tatī. cūctos reges a pīcīpes et quoscūq; necessa
 rio mori. In mundum enim veni⁹. morē trāseun
 cium a peregrinorū non ut maneamus. Sed be
 ne faciēdo itelennam vitemus a celi patriam ac
 quiramus. **R**ecognoſce diligēter cum gratiarum
 actōne a deo tibi concessa beneficia q tibi in hac
 hora extrema fui cognicionem tibi dedit. **N**ec te
 morte subita preoccupavit a pro alijs beneficijs
 infinitis. **R**edemptōne. creatōne a pro similibus
 gratias age. a ad infinitam dei misericordiam cō
 fuge. p criminibus tuis veniam possens. **S**ollici
 te agnosce te multa delicta commisisse p quibus
 penam magnam ferre deberes. **I**deo mortis do
 lores paciēt accīpe. deum orās ut recipiat eos p
 peccatorū debitis penīs. **A**lias enim peā mortis p
 impacientia tibi dāpnacō erit h in peāz a i futuro
Pre oib⁹ in hac hora meditaē tuam salutem q
 nūq; fortassis in futurum ad hoc erit optimitas

27

Relinque t'palia que te non liberabūt ab inferis
te plena fide deo cōmitte q̄ ē oīpotētissimus sapi
entissim⁹ ⁊ misericordissimus ⁊ astātes roga ut
deū pro te oret. **S**cdo interrog⁹ a morituro q̄dā
⁊ ad singula infirmus respondeat p̄ posse vel an
nuat si loqui nequit. **D**ilecte vis mori ⁊ vivē in
soliditate fidei xp̄ane respectu dei ⁊ dñi nostri ih̄e
su cristī tamq̄ verus fidelis ⁊ obediēs filius san
cte matris ecclesie. **R**espōdit. **A**mē. petis a deo ve
niā peccatorū tuorū cōmissorū oīra dei maiestatem
⁊ bonitatē nec eum p̄ut debeas honorasti **R**espō
peto. **H**abes sinceram voluntatē corrigere vitā
tuā si superuives in melius. **R**ogas deū vt ad hoc
gratiā prestet ut cōtinues virtutes nō recidues
⁊ verā cōtriciōem habeas. **E**s tu cōscī⁹ tibi aliquis
peccatū mortalis nō cōfessi. **P**etis tu cor illumina
ri vt oblita mortalia videas ⁊ visa velles cōfitei
Indulges ex corde omnib⁹ q̄ tibi nocumētū intu
lerūt ob reuerētiā et amorē domini nostri ih̄e
su xp̄i a quo petis veniā peccatorū tuorū. petis tibi
indulgeri ab hīs quos verbis aut factis lesisti
Vis ablata iniuste vlt detēta restitui integraliter
quantū ad illud teneris iuxta tuarū facultatum
valorē etiā vsq; ad omniū bonorū tuorū cessiōez
⁊ renūciaciōem. **E**t vbi satisfactio fieri non posset
petis corā deo ⁊ hominib⁹ veniā. **E**t respōdeat ore
aut corde ad singula infirmus. **T**ertio obseruet

astans morituro in plurib⁹ ut moriturus sciat
 qd facē a dimittere debeat fm oia sup dicta. **Si**
 aliqd sacmētoꝝ nondū suscepit hortet ut recipi
 at a si non pōt recipere hortet ut petat deuote sibi
 dari optunitate adueniēte. **Si** apparēt respōsiones
 morituri nō sufficiētes. pvideat astas ut infirm⁹
 ad bene respōdendū inducatur p cōfessorem vl a
 lū. **Si** esset excoīcatus hortetur ut totis virib⁹ ve
 lit a intēdat obedire ecclēsie. **Si** moritur⁹ prolixū
 tpus habet. astans pcurat oracōes deuotas. vel
 historias vl diuina precepta cōtra que peccauit
 ea potissime de p̄fatis que san⁹ delectabili⁹ audi
 uit legi. **R**epresētet ymaginē crucifixi l alterius
 sancti quē sanus plus dilexit. **N**ullaten⁹ moritu
 ro ad memoriā reducantur carnales amīci. vxor
 filij. diuiciē a huiusmōi. nisi inq̄tū exigit morien
 tis spūālis samitas. vel quando alias obmīti cō
 uemienter non potest. **N**on detur infirmo nimia
 spes de samitate corporali cōsequēda. q̄ sepe p ta
 lē falsā solacōem mittūt in dānacōe. **S**ed ho
 tetur p̄ma exhortacōe supra tacta et ut p sacmē
 ta aia sanata corp⁹ cōsequēt sanetur. **P**repa
 ratoriū ē deuota p infirmū a martīne in fine oracō.
 q̄ sit xpi exēplo magna affectōne flebilis cōtricō
 ne a vl q̄ dāns in finem continuacionem. **I**nui
 tet infirm⁹ āgelos sādōs. **M**ichaelē. p̄uū āgelū
 ut cū associēt a apl̄m ac alios quos ueneāt⁹ est

sanctos oret ut eū contra hostes tueātur. **R**eginā
 mie inuocet confidenter. cristū etiā confidentissi
 me. **S**i temp⁹ breue ē pponatur oracō ad salua
 torē. vnde aug⁹. vbi supra sic cōcludit. **D**ñs inq̃t
 expletis oracō tibi est necessaria. ergo deū alloq̃
 re et mihi secus egeris de ipō secur⁹ sic affare. **D**e⁹
 me⁹ dñs meus mia mea. refugium meū te deſide
 ro. ad te cōfugio ad te veniē festino. ne deſpicias
 me sub tremēdo discrimine poſitū. **A**deſto michi
 ppiāus in hīs magnis meis neceſſitatib⁹ non
 poſſum me redimē meis opacōibus. **S**ed tu redi
 me me et miſerere mei diffido de meis meritis ſed
 cōfido de miſeracōnib⁹ tuis. **E**t plus cōfido de tuis
 miſeracōnib⁹ q̃ diffidā de meis malis actib⁹. **T**u
 ſpes mea deus me⁹. **T**ibi ſoli peccaui mea culpa.
Qui fuit tibi carus ad redimēdū nō ſim vilis ad
 pēdum. **E**t nūc ad te venio q̃ nulli dees. **C**upio
 diſſolui et eſſe tecū. **I**n manus tuas cōmendo ſpiri
 tū meum. **R**eſpice in me dñe deus. de⁹ veritatis et
 preſta michi deus me⁹ ut in pace tua dormiā et re
 quieſcā. **Q**ui in trinitate pfecta viuīs et regnas
 deus per oīa ſecula ſeculorū. **A**men. hec. **A**ug⁹. li
 bro quo ſupra ſc⁹ de viſita cōe infirmorū.

De hīs q̃ ſequūtur mortē hōis. 3. caplm.

De ſequentib⁹ mortē tria principaliter ſūt
 aduertēda. **P**rimo quomō viui debite ſe
 habeant in exequiis. **S**cdo quomodo in

exsoluēdis suffragiis. **T**ercō an liciat vñū pe
tere a morituro et eidē ānuere q̄ appareat defun
d⁹ de statu viuentem cōtificans. **Q**uantū ad pri
mū notāda sunt tria. **P**rimo q̄ exēq̄e fiant lugu
briter specialiter p̄ hīs de quib⁹ nō est certū an
saluent. **P**rimo q̄ nescitur quo vadūt an ad in
fernū. vel purgatoriū. **Ecc. 9.** Omnia in futurū se
uātur incerta. **S**ecūdo ad meditādum meste q̄
malū sit pccm̄ p̄ quo scilicet p̄ originali et alieno
oēs mori oportet quāto plus sustinere oportet pro
actuali p̄prio. vñ. 1. cor. 11. Om̄s in adā moriūt.
Tercō q̄ mors mlt̄a bona tulit morituro cōmēda
bilia p̄p̄e que vñ⁹ deuotus nō mori potest appetē
ut prius dictū est. **I**n taliū autē ablatōe licet dei
volūtati nos debeam⁹ cōformare tamē opati pos
sum⁹ mortuis per ea que eos iuuant. **S**ecūdo
q̄ flere possum⁹ mortuos quūq; de caus⁹. **P**rimo
p̄p̄e naturalē pietatis affc̄m. vñ. 2. mach. 2. **A**n
thioch⁹ flex⁹ ad mīam fleuit r̄cordatus onye fili
mī sacerdotis occisi p̄bitatē. **S**ecūdo ad oñdēd
dilectōis signū. vñ. **Ioh. 11.** x̄po flēte sup̄ lasarū. **I**n
dei dixerūt. ecce quō amant eū. **S**ic etiā muliēs
x̄pm̄ lamtasse legūt passum. et nō ēptū. **3.** p̄p̄e
solacōe⁹ aōz lugētū. **Ido. ecc. 1.** di. **Nō** def̄ plo
rātib⁹ i solacōe. **2.** p̄p̄e detractōe⁹ hōim. **ecc. 1.**
28. p̄p̄e glaturā ciuitatis fac ludū. **7.** p̄p̄e dāp
nū vinētū sic lugebāt isrl̄ite indā. 1. mach. 9. di.

Quomodo cecidit fortis qui saluū faciebat israel
 Quāuis aut̄ interdum nō possum⁹ cōfinere nos
 quī contristemur qz ea q̄ insunt nobis a natura
 vitare non possum⁹ vt q̄ pater cōtristetur super
 filio merito diligēdo tamen in potestate nostra ē
 quo ad libez arbitriū cū gratia temperare ⁊ mo-
 derare mesticiā. Ideo p̄me tass. 2. Nō oīstemini
 supple sup mortuis sicut ceteri q̄ spem non habent
 vbi glosa dicit. Necessē ē vt oīstemur. Alia glo-
 sa dicit admonet vt de mortuis h̄mis nō cōtriste-
 mur. Que sic cōcordatur non monet vt nō cōtri-
 stemur sed vt nō cōtristemur in consolabiliter.
 Ideo declarat subiūgens sicut ceteri videlicet pa-
 gami qui spem nō habēt scilicet de resurrectiōe et
 vt repetitur tristitia assumam⁹ boā que facit mors
 tacta p̄cedenti caplo. Qui ei nimīū tristatur super
 mortuis in suā animā peccāt ipsā peccato vulne-
 rando. In corpus p̄priū ipsū destruēdo in animā
 p̄priū vni ipsā scādalisando ⁊ in animā mortui
 ipsam in suffragiis priuando vt patet in h̄is q̄
 p̄c tristitia nichil deuote orare possunt pro mor-
 tuis. Exēplum ponit thō. brabātū⁹ in de apibus
 de bono vniuersali. Aua enim eius dē auctoris p̄ri-
 mogenitū adultū habuit valde probū quo mor-
 tuo incōsolabiliter fleuit mater. Cui apparuerūt
 postmodū iuuenes pl̄imi i via letissime gradiētes
 Inter quos suū non vidēs filium flere iterū cepit

et tãdem post alios lēto gressu vidit eū in toga
 magnū pondus aque portantē. et scissitāre ma-
 tre quid illa vellet. Respondit aqua sūt lacrime
 quas pro me inaniter fudisti. et me tarde liberari
 procuras. Cōuerte ista i eucharistie sacrificium
 et elemosinā. et liberabor. **D**ubitatur hic p̄mo
 Vtrū fletus vinorum super defunctis oblit ip̄s
 defunctis. vel vivis vel pro sit alteri eorum l̄ non
Res. distinguendo. nam diversi diversi de causis
 flent pro defunctis ut p̄m tactum ē. Quis quia
 fuerunt eis v̄tiles aut delectabiles. aut posuerunt
 in eis sp̄e sue promociōis. Istorum fletus in nul-
 lo prodest mortuis. q̄ solū deflēt malū propriū
 p̄mo ut dicit alb̄ sup missam. si damnat⁹ in
 ferno per mala sua fuit causa in aliquo hic male
 vivendi. tunc in inferno torciens crescit vermis
 damnati quociens crescit hic et dilatatur malū
 in alios quos involuit. In hoc sensu dicit amb.
 q̄ ignoratur pena arrii. quia nescitur quot erro-
 re ei⁹ sint s̄būte di hec de alb̄. Ex q̄ pt⁹ q̄ tpare se
 debēt a fletu q̄ flēt sup mortuo p̄ v̄tilitatē ma-
 lā delectacōem aut alia tacta q̄ fuerūt illicita quia
 pena exinde damnatoꝝ crescit si saltē damnat⁹
 causa fuit peccati vel delectacōis prave i vivēte. Qui
 dā flēt p mortuis q̄ fuerūt v̄tiles vitati p pace et
 bonis Alij q̄ nō pmiss⁹ ē bonis t̄pis p̄frui i salutē
 aīe. Alij eoz q̄ timeēt eoz dāpnacō l̄ peā v̄silitē

Alij fide vt inter maritum et vxorē et econuerso
 et aliter multipliciter fit. **I**stis cōsideracōibus lu-
 ctus facti super mortuos iphis nō pfunt. **S**ed potius
 multū obfūt mortuis i multis casib⁹. **S**ed iste
 luctus prodeffet mortuis q̄ ex caritate pcederet et
 ex dilectōe viuorū qui cōsiderata generali mortis
 miseria ex peccato omnib⁹ inflicta cōpunguntur
 vsq; ad lacrimas in q̄bus zelo salutis inardescē-
 tes orant deum pro mortuo. hic flet⁹ mortuo va-
 let ad mitigacōem pene plus aut flet⁹ et mortu-
 ro quia valet ei ad mitigacōem pene et remissio-
 nem culpe et premiū patrie. **D**ubitat scdo vtrū
 plāgenda sit plus mors moralis hic que est pri-
 uatio vite gratie p peccatū mortale q̄ mors natu-
 re que est priuatio vite nature. **R**ndet q̄ prima
 ē luguor q̄ facit aīam miserabiliorē eo q̄ subi-
 cit eā miserie et culpe quod nō facit mors nature
 que cit⁹ suscipiēda est q̄ q̄ committatur culpa.
Ite mors nature neminē reddit miserū nec ē ma-
 la nisi racōe pcedētis mortis vite gratie seu iustici-
 e vñ. **A**ug⁹. pmo de ciui. dei caplo. 2. **M**ala mors
 putāda nō est quā bona vita precessit. **E**t eccl. 22.
 luctus mortui seprē dies. fatui autē et impij oēs
 dies vite illorū. **E**x quo primo patz q̄ maior dili-
 gēcia debet haberi ad remouēdam miseriā aīaz
 per correctiōnem fraternā p audiētiā cōfessionū
 et per predicacōem ac doctrinā q̄ ad remouēdā

miseriam corporū per apotetarios. medicos & hu
 iusmodi. Scdo patet q̄ modica caritas apparet
 in hominibus q̄ tam solliciti sunt ppter corpora
 mortuorū vel moriendorū vocare medicos dare
 expensas & huiusmodi facere operas ac portare
 vestes lugubres etiā per annū. qui tamē cū caro
 rū & proximorū animas vidēt mori peccato mor
 tali vel mortuos iacere minus curāt sanari sed ri
 dent heu vlt̄ modici aduertunt. Cum tamē mor
 tuus naturaliter p̄ talia nō possit suscitari. & si pos
 set mira fierēt. Et anima hic mortua facīliter pos
 set suscitari quod pauci curāt. **C**ubitat̄ terco
 utq̄ minus sit plāgēda mors moralis anime p
 futuro seculo q̄ anime moral̄ mors p̄ cursu hu
 ius vite. **R**es. q̄ sic. plāgibilitas enim nō q̄tifica
 tur presēse ex magnitudine miserie quā quis pa
 scitur. **A**lias lucifer esset nob̄ maxime plāgend⁹
 quod est erroneū. **R**equirit̄ ergo vltra q̄titatē
 mali qd̄ quis patit̄ aliq̄ ita cōicatio vel cōnexio
 plāgēdi ad plāgētem. s. per amorem & cognacōez.
 & per aq̄d̄ hmoi. **O**m̄s aut̄ mortui vita ḡtie i futu
 ro selo sūt dāpnati & inf̄ illos & viuos nō ē aliq̄
 cōicatio i caritate ā societate ā alias ḡ eoz mors
 a viuis mīme ē plāgēda. **E**x q̄ etiā pt̄. q̄ magis
 nob̄ plangēdi sūt viui q̄ mortui. & magis xp̄iani
 iusti q̄ l̄ erronei q̄ iudei vlt̄ pagai. & inf̄ xp̄ianos
 magis plāgēdi sūt nob̄ iudicōres q̄ min⁹ cōiūci

3^m

Dubitat quarto utrū in ordine ad ipsos pl⁹ plā
gēdi sint boni defuncti q̄ mali defuncti. **Rēspō.** q̄
plus mali q̄ ex sc̄do dubio patz q̄ mors spūalis
a gratia plus est plāgenda q̄ corporāl a natura
q̄ mal⁹ hic moritur sub duplici miseria et morte
videlicet mors et nature. bonus autē nisi morte na
ture. **Dicitur** autē notāter q̄ pl⁹ plāgēda ē mors
malorū in ordine ad ipsos q̄ bonorū q̄ drā mul
tiplex est in moriendo inter bonos et malos. **Qui**
dā enim mali sunt quorū mors ip̄s solis mala est
Alij sūt mali quorū mors ip̄s et cōitati mala est
q̄ melius pacē cōseruauerūt q̄ meliores successo
res ipsorū. **Alij** sūt mali quorū mors ip̄s nocet
sed alijs p̄dest q̄ fuerūt tiranni v̄l turbātes pa
cē. **Et** sic etiā iter bonos sūt drē racōe quaz mors
bonorū pacēdes pōt esse lugubor licet in ordine
ad ipsos malos. malorū mors sit lugubor. **Dubi**
tatur quāto utrū cultus ereq̄arū p̄sint defuncto
videlicet q̄ sūt in p̄nnis cādelis p̄ncīa hominū et
huiusmodi. **Rēspō.** s̄m thō. m. 2. di. 27. q̄s. 2. ar. 2.
q̄ sic quādo fit moderate et pie quia tūc sūt hone
sta vñ. **Aug⁹.** libro p̄mo de ciui. dei. **Antiquorū**
istorū funera officōsa pietate curata sunt et exe
quie celebrate patz illud. nā symō fecit super pa
trem et fratres quinq; pyramides primi mach.
Abraham honeste sepeliuit sarā genēs. 23. **Et** io
seph iacob patrē suū genēs. xl. vñ. **Damasceus**

In sermone de dormientibus inducit verba athana-
 sij dicentis licet in aera q̄ impietate consumatus est
 depositus fuerit ne tepeat oleū a cerā deū inuocās
 in sepulcro accēdere. **A**ccepta enim ista sūt deo. a
 mltā ab eo recipiētia retribucōem. **E**t ut. **Th.**
 sup eadē vba dicit q̄ oleū cera a huiusmōi p̄ de
 fundis prolata profunt eis vel inquātū ecclēsie
 offeruntur. vel pauperib⁹ dātur. vel inquātū hu-
 iusmodi in reuerētiā dei sūt. vnde verb auctori-
 tatis subiūgitur. **O**leum enim a cera holocausta
 sūt. **D**ubitatur sexto ad quid p̄dest sepultura
 mortuorū. **R**es. ex th. vbi pri⁹. q̄ ad septem pro-
 dest. s. vniis q̄druplicif. **P**rimo q̄ cult⁹ sepultuē
 lugubris a ornat⁹ cōsolacō est viuorū q̄ alios si-
 bi cōpati vidētes facilius velut diuīnū on⁹ mero-
 ris portāt. **E**t de hoc lo. grego. 2. dyalo. dicēs. **C**u-
 ra funeris cōdicō sepulture. a pompa exequiarū
 magis sūt viuorū solacia q̄ subsidia mortuorū.
Secundo p̄dest vniis ne eorū oculi turpitudiē ca-
 dauērū offendātur. a ne corpa fetorib⁹ inficiāt.
Tercō in q̄tū opa mie exercēt ut tāgēt statū. **Q**u-
 to vniis in eorū aiab⁹. q̄ ibi instruūt de fide ēsur-
 rectōis oīm tā in gestib⁹ q̄ in orōib⁹. **P**agani au-
 tē a falsi xpiani credebāt aiaz non q̄scere n̄ corp⁹
 cēt sepultū s̄ hoc ē error. **Q**uinto p̄dest mortuo se-
 pulcra. q̄ vidētes moūmēta viui mouēt orāē p̄
 mortuis. **I**deo enī moūmēta dicūt q̄si mouēcia

mentē vt dicit **aug⁹**. p^omo de ciui. del a libro de ci-
 ra pro mortuis. **Sexto** p^odest defuncto sepultuā si
 facta est in loco sacro nō quidē ex ipso opere ope-
 rato sed magis ex ope operāte dum scilicet ipse de-
 fūctus vel alius corp⁹ eius tumulai in loco sa cro
 disponēs patre cūm alicuius s^acti eum omittit
 cui⁹ precibus per hoc credēdū est adiuuari. **Et e**
 tiā patre cūm eorū qui loco sacro deseruiūt qui p
 apud se tumulatis frequētius orāt. **Septimo** p
 desse etiā potest ornat⁹ a cult⁹ modēatus exequia
 rum defunctis inq^utū p huiusmodi exātantur ho-
 mines ad compatiēdū a per cōsequēs ad orandū
 pro mortuo vel inq^utū ex sūptibus sepulture vel
 pauperes frēm recipiunt vel ecclesia decorat. **Sic**
 enim sapiē. **Sepultuā** inter ceteras elemosinas
 cōputatur. **Dubitat** septimo. vtz sepultura ipi
 facta i sacro loco. impio defuncto noceat. **Rūde.**
Tho. ibidē non nocet nisi q^utū hanc sepulturam
 sibi indignā ppter humanā gloriam pcurauit
 ponit de hoc. **Grego. 2. dyalo.** **Exēpla** plura quo
 rū vnū tale est. **Nam** quedam momal carne cō-
 tinēs sed stultiloquio plena in ecclesia est sepul-
 ta quā nocte vidit custos āte altare duci ibi diuī
 di a ibi vnam ptē cremari. **Mane** autē alijs nar-
 rans custos ecclesie exēplū marmor signa adusti-
 onis ostēdit. **Secūdo** valentin⁹ mediolanē⁹ ecclesi-
 e defensor vitā lubricē finiēns et subitanee i ecia

beati Sirl martiris est sepultus. Eadē igitur no-
 cte ad vocem tradi hominis et trahētiū custodes
 accurrentes viderūt duos teterrimos spūs va-
 lentini pedes ligatos ipso granditer clamāte de
 ecclesia et de sepulchro proprio in aliud extra eccle-
 siam trahi. Mane autem repierunt valentinum
 non in ecclesia sed extrēligatis pedibz rēiectū in alienū
 sepulchz. ¶ Tercō valerian⁹ patrici⁹ priēs ab
 eiusdē ciuitatis epō pretio in ecclesia beati faustini
 martiris non obstante qd senio lubricē vixerat
 sepeliuit. Eadem igitur nocte et sequenti custodi
 ecclesie beatus faustinus apparēs dixit. vade dic
 epō ut fetentes has carnes ciciat. alias die ter-
 tia morietur. Cūq; prima die et sequenti visionē
 timeret epō dicere. episcop⁹ die tertia incolumis
 lectum intrans inopinate expirauit. Quo patz
 dicit greg⁹. sacris locis non adiuuari post mor-
 tem ad euertādum iudiciū. quibus pccā dimissa
 nō fuerint. ¶ Secūd pñcipale p⁹ mortē attēdēd ē
 ut fiāt suffragia defūcto q̄uis de hoc dem sit late-
 i tēratu nū p̄ceptorij. tñ p̄o hic dubitat vtz mor-
 tu⁹ defmētū sētiat et ei oblit qñ elemosie q̄s p se
 fieri mādauit nō dāt. Ref. s. thō. qdli. 6. q. 13. et fm
 pe. pa. sup. 2. di. 27. q. ille q̄ in caritate ordiauit p
 se defūcto fieri aliquid meruit q̄d i gla q̄ ad gau-
 diū et etiā meruit dinuocōz pene sibi debite. qz eleō
 fiā ē satisfactōia vl aliud suffragiū tal igit de q

queritur ppter subtractionem vel tardacionem suffragii quam facit procurator suus seu executor testamentum non potest pati detrimentum quo ad tria sed quo ad alia tria patitur detrimentum. **P**rimo enim si obmittantur suffragia ab eo ordinata nullum detrimentum sustinebit quo ad meritum glorie postquam eam intrabit maxime si quantum in ipso fuit curam adhibuit ut huiusmodi elemosine cito darentur quod meritum adipiscendum cum quis venerit in gloriam dependet principaliter ex voluntate et intentione meritis quod totum in hac vita cooperatur. **N**on quavis procurator negligat tamen deus habet voluntatem prefactam. **S**ecundo non obest quo ad pene intentionem. Cum enim anima egreditur pena sic sibi taxatur quod nec augetur in intentione seu acerbitate nec diminuetur intentione propter subtractionem suffragii. **T**ercio non obest quo ad pene perpetuacionem eternitatis. Si enim nullum suffragium fieret pro anima non propter hoc perpetuo in purgatorio maneret quod cruciatur purgatorium eam purgabunt vel alia suffragia contra exempli gratia si aliquis sit in carcere pro debito quod alteri soluendum commisit alio non solvente perpetuo tenebitur nisi pro se soluat. **S**ed si per se soluat manendo in carcere tunc solutione pacta etiam procuratore non solvente liberaretur et sic est hic. **Q**uarto obest se potest quando anima cum hic esset potuit soluere vel dare elemosinam in vita vel ordinare ut cito

daretur post mortē a tamē ordinauit ut tardius
 soluētur. **V**n meli⁹ faciūt qui in vita soluūt te
 stamentū. l. alia bona āte q̄ ad heredes pueniāt
 q̄ modicū in vita suffragiū pl⁹ val; q̄ mltū post
 mortē pmo in vita ex caritate datū meretur gra
 dū. vel mereri pōt gaudiū patrie. essentialis pre
 mii eternaliter durātis. a quis p̄uat se dando tē
 poralia in vita. conmodo temporali ppter deum
 post mortem autē dando nullo cōmodo priuatur
 a per cōsequēs modicum vel nullū premium me
 retur quis patrie qui primo dat quādo vltterius
 rebus frui nequit. **P**resertim quando datur ali
 quid p eo. eo nichil i vita ordināte. **D**efūdo au
 tem aliquo postea q̄tū ē ex pte anime quāto cū
 cū tāto meli⁹ fit hīstatū dat. n̄ in casu exēpiēdo
 statim dubio sequēti. 3. **I**. nocet sola negligēci
 a p̄uātoris ad hoc ut aīa diuicius in purgatorio
 moret et penas luet. q̄ elemosiā quā p se fieri or
 dinauit. nec ex ope opato sbuenit. q̄ nullū ē. ne
 mo etiā facit qd̄ fieri ordinatū ē. **I**deo etiā nec ex
 ope opante libeāt. **I**. 6. nocet ex cōsequēti q̄ aīa
 tardi⁹ bñficabit essenciā diuinā vidēdo. q̄ nemo
 eā libeāt de carcē. nec p ea satisfācit n̄ ipa met lu
 ēdo vsq; ad tps adeo p̄finitū. **D**ubitat. 2. **Q**uid
 fiet de ill⁹ viuis q̄ tenētur facere suffragia p mor
 tuis. a nō faciunt. **R**es. q̄ gūit puniētur ad min⁹
 in futuro. a interdū h. a suffragia q̄ ipsis ceterē

quādo moriūtur cedūt aliquādo ex misericordia
 dei ⁊ iusticia talibus defraudatis prius aiabus ⁊
 alijs. **I**sta rñsio pie creditur ppter exēpla que le-
 gim⁹. ponit enim vīcē. in specu. histo. et turpin⁹
 in histoia karoli m̃gm̃ eūdem in exercitū exītē
 cōtra sarracenos habuisse milite nomine romo-
 ritū qui infirmatus legauit equū clericis ⁊ pau-
 peribus cōsanguīnio illa cōmittēs. **M**ilite igitur
 mortuo cōsanguīne⁹ equū. 100. solid⁹ vendidit ⁊
 illa i p̃rios vs⁹ ouertit. **N**octe aut. 30. miles ap-
 paruit cōsanguīneo dicēs. **J**am purgac⁹ vado ad
 celū tu vero qz me suffragio priuasti hodie intra-
 bis in infernū. **E**t subito clamor demonū in aere
 attollitur miser cū corpore ⁊ anima rapitur ⁊ sup
 mōtem quatuor dictis distātē a loco raptus col-
 liditur vbi. 12. die tandē a suis reaptus est totalit̃
 cōfractus. **S**cdo refert vīcēci⁹ ibidē. **Q**d in mo-
 nasterio fuldēsi p pestē abbas et plures fratres
 decesserūt qua ppter elemosine augeri ceperunt
 pauperib⁹. **T**andē de hoc celleari⁹ murmurauit
 ⁊ elemosinā minuit. **Q**ui cū sero dormitoriū vell⁹
 intrare vidit in cap. p̃fatos defūctos ⁊ fugit s⁹ ab
 eis i cap. trahitur et flagellatur sibi⁹ dicitur p⁹
 pauca morieris et quid q̃t pro te fiet alijs cedēt
 quos fraudasti. **A**liosq; corrige exēplo quos cor-
 rupisti verbo que oia postea facta sunt. **D**ubitat⁹
 terciō vtz distributor elemosinarū p suffragijs

debeat tardare aliquādo ut melius res defūcti di-
 stribuatur. **Ref. tho. q8li. 6. q. 12.** In mora modi-
 ci tempis non videtur esse magnū piculum. vñ
 laudabiliter modico tēpore differt quis ut plu-
 res elemosinas faciat. **Si** vero ecōuerso mltū dif-
 fert a nō multo āplioēs elemosinas faciat nō vi-
 detur esse absq; culpa. q; forte defūctus interīm a
 purgatorio liberaretur. h aut requiritur pruden-
 tis executoris examē. ut scilicet cōsideratis dilacōe
 temporis a condiōne persone que creditur citi9
 vel tardius liberāda a etiam quāitate augmen-
 ti elemosinarū faciat quod videtur expedire defū-
 cto. **hæc ille.** **Dubitat. 2.** **¶** **utrum** in morte cesset ob-
 ligacō debitorū. i. pecunijs. et filijs qb9 moriens
 alstringebatur vñus. **Ref. pbalis f m magistrum**
h m. de hassia sup geneshim. q; non nisi vñus q̄ta
 uerit morientē. **Nā** aut moriens descēdit ad infer-
 nū. a tūc nulla videtur racō de obligacōis. sed po-
 tius seruanda in diē iudiciij. **Aut** immediate ascē-
 dit ad supos a hic penituit de nō soluēdo nichil
 phibz eū adhuc obligari vñio. a oracōe sua i pa-
 sa satisfaccē p vñio. petēdo sibi psp̄ritatē in tpa
 lib9 a spūālib9. **Aut** potē i purgatorio p9 pmām
 a tūc satisfacciet luēdo p̄as ā orando p vñio ā vi-
 u9 ali9 suffragādo p eo. **Sūt** aut cū debitis mo-
 riētes i sp̄lici drā. **Primi** q nō hñtes vñ viuerēt
 bō opera fecerūt l itēdūt facē et satisfaccē itēderūt

fincero aīo ac sic ēcēperūt mutuo tēpalia ab aliq
fideliter intendētes reddere. **T**ales si morte sine e
orū culpa pōccupātur puū ē nullum peccatū cō
miserūt non soluēdo creditoibus vñ mortui nul
lā penam aut minutissimam p debito habebunt.
Alij sunt qui nec accōmodāt tēpalia ad bonum v
sum. aut spūalem pfectum nec diligētiā faciūt
in vita **I**uxta posse ut creditoibz soluāt. **T**ales
in caritate moriētes grauiter in purgatorio pro
debitis pūnentur. **Vñ** **A**plūs **R**o. 13. Reddite oī
bus debita. cui tributum ēbutū. cui vātigal vāti
gal. cui timorē timorem. cui honorem honore. **N**e
mini quidqd debeatis n̄ ut inuicem diligatis. ter
cū sūt qui ab omnibus audacter accōmodāt vt
ip̄i bene viuāt licet ip̄i sciāt se non bene habere
vñ soluāt nec studēt vt creditoibz soluāt. tales
si finaliter de peccato illo penitent pccm dimitte
sed p delictis grauissime pūniētur in purgatori
o. **D**e tali materia refert exēplū thomas braban
tin⁹ de bono vniuersali in libro de apib⁹. **M**iles
quidā guerras gerens cōtra aduersariū fabro
quidā p equis sufferradis cepit obligari debitīs
que fabro sepe pōstulāte nō soluit et tandem vñ
qz de debito oblitus est. **M**iles moritur a post. 30.
dies fidelissimo suo apparuit dicēs. **D**ic vroi mee
vt fabro soluat debitū qz hīs vt vides babatis
vtrū in manibus. **I**ndicat seru⁹ visiōem militis

filio qui ordinis predicatorum fuit. et utique uxori per
quos cum a fabro quereretur de debito ille dicitur
egritudine consumptus. **R**espon. ut tactum est
et quod marcam miles teneretur. quam cum uxor sol
ueret et alia debita ei miles apparuit a capite.
usque ad yma pedum balneo immerfus et reffe
ligatus. dixitque solue funem quem cum illa soluisset
ille gratias agens. **E**cce inquit sic ligatus fui et
solutione te soluente sic solutus sum. **D**ubita
tur quinto utrum in morte cesset obligatio qua
econuerso uiuus tenetur debitum morienti. **R**es.
secundum omnes quod non quia moriens aut habet he
redes illis tenetur. **A**ut non habet heredes. vel
non constat heredes esse vel si alias eis unde cum
quod soluere non potest licet habeat unde soluat et
tunc tenetur dare ea ad dei honorem ex parte mor
tui ad ipsius et suorum salutem. **A**ut uiuus non
habet unde soluere posset et tunc tenetur pro tem
poralibus in spiritualibus ut penitentiis oracoi
bus ieiuniis vel alijs opibus satisfactorijs pro
mortuo satisfacere. nec cessant etiam per mortem
obligaciones quibus uiui obligabantur pro mor
tuis ratione beneficiorum que ab eis dum uiuerent
receperunt. **Q**uo ad tertium principale **Q**ue
ritur **U**trum licitum sit uiuum petere mortuum
ut sibi recuelet statum suum postquam mortuus fuit
Res. **t**ho. q. 81. 3. q. 22. **S**i quis requirat a moriente

agnoscere statū suū post mortē supponēdo tū hoc
 diuino iudicio nulla racōne videt dici peccatū nī
 si forte ex dubitacōne fidei de futuro statu q̄si tēp
 tando inq̄rat. **C**ausa ē nā scdm damas. libro. 2.
Implecio natural' desiderij nō est peccatū nisi ali
 qua inordinacō adiungatur vt patet de cibo. **N**a
 tura aut scire desideram⁹ qd nō est malū nisi in
 ordinate appetatur malis circūstantijs. **S**ed scī
 re statū post mortē fit pia intēcōe vt supponitur
 q̄ humiliē a pie creditur petē et q̄ritur. **N**ec ob
 stat q̄ luc. 16. lasar⁹ noluit reuelare fratribus
 diuitis eiuscū statum q̄ supbis scdm illud. **M**at
 vñdecimo. **A**scondit multa velud a sapiētib⁹ et
 prudētib⁹ que tamē reuelare dīgtur humilib⁹
 et paruul. **h**ec di. tho. **Q**uidā tamē alius doctor
 addit q̄ qui expeteret reditū vt certificari vellet
 de statu illo vt an celū a infern⁹ sint quod cōiter
 predicatur mortaliter peccare posset quādo mul
 tū dubitaret q̄ infidelis esset. **D**icit etiā q̄ istam
 expeticiōem nō debent facere nisi homines deuoti
 a illi possunt sic expeti q̄ fuerūt in statu isto deuo
 ti et de quib⁹ p̄sumitur q̄ sint saluādi. **D**yabol⁹
 enim sepe imiscet illusiōēs quando mortui sic re
 uōntur. **C**ontingit etiā quādoq; q̄ mortu⁹ est in
 purgatorio a dyabol⁹ in forma illi⁹ apparēs dat
 intelligere q̄ sit dāpnatus in inferno. **I**deo ne p
 eo fiat suffragia. **Q**uandoq; ostendit se quasi sic

saluatus a in celo eadē de causa. Rūq; ɔtingit q
ille defunct⁹ est in celo a tñ dyabolus in forma il
lius apparens ac si sit in inferno. Ideo ne de⁹ lau
detur in eo. Etā posito q idē defunct⁹ reuertetur
nō esset quīs obligatus credere ea q reuelaret. li
cet etiā eēnt vera n̄ certitudo sufficiēs eēt. Et cātū
de dispositōrio moriēdi dixisse sufficiat.

ExPLICIT dispositōrium moriēdi. Venerabilis
patris. fratris. Johānis. Nyder. Sacre theo
logie p̄fessoris. Ordinis predicatorum.

104

colorchecker DIGITAL SG

DCSG - UBU # MX - 7181

